

Andreas Pedersen Kikvik

Fra usynlig til offer?

**En diskursanalyse av medias fremstilling
av mannlig prostitusjon**

Masteroppgave i sosialt arbeid

Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for samfunnsfag

Andreas Pedersen Kikvik

Fra usynlig til offer?

En diskursanalyse av medias fremstilling av mannlig prostitusjon

Masteroppgave i sosialt arbeid

Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultetet for samfunnsfag

Oslo 2013

SAMMENDRAG

Menn som selger sex er ansett som en usynlig gruppe i samfunnet, også innenfor prostitusjonsfeltet. Masteroppgaven belyser hvilke diskurser om mannlig prostitusjon som blir presentert i media og hvilken som er mest fremtredende. Videre ser den på hvordan menn som selger sex blir representert i media og hvem som setter premissene for diskursdannelsene.

Masteroppgaven er inspirert av Norman Faircloughs kritiske diskursanalyse og benytter dette som teoretisk og metodologisk utgangspunkt. Ved hjelp av diskursanalysen analyseres det frem tre ulike diskurser om menn som selger sex. En *usynlighetsdiskurs* som både handler om at menn som selger sex er et usynlig fenomen, som man har lite kunnskap om, men også om at det er omtalt som et usynlig fenomen, noe som gjør at opplevelsen av mannlig prostitusjon forsterkes. Den andre diskursen er *offerdiskursen* som ser på hvordan menn som selger sex representeres som ofre. Den tredje diskursen, *sexarbeiderdiskursen* ser på hvordan menn som selger sex fremstilles som sexarbeidere, som ønsker - og liker å selge sex, og som ser på det som en god inntektskilde.

Usynlighetsdiskursen er en grunnleggende diskurs, som de to andre diskursene er deler av. Innenfor denne usynlighetsssfæren er offerperspektivet den dominerende måten å se på menn som selger sex. Sexarbeiderdiskursen er en liten diskurs, noe som skiller seg fra internasjonale diskurser, der det har blitt større fokus på mannlige prostituerte som sexarbeidere. En av årsakene til at dette er at det er politi og sosiale hjelpetiltak som er premissleverandørene for diskursene, og de fremstiller den mannlige prostituerte som offer.

Usynlighetsdiskursen relateres til heteronormative og tradisjonelle kjønnsforståelser av prostitusjon og kjønn. Offerdiskursen relateres til generelle kriminal- og sosialpolitiske diskurser i samfunnet. Sexarbeiderdiskursen relateres til markedsdiskurser i samfunnet, og anser sex som en vare der kjøper og selger er likeverdige parter i transaksjonen. Det er ingen dikotomi mellom sexarbeiderdiskursen og offerdiskursen fordi de omhandler ulike kategorier av menn som selger sex. Videre viser resultatene at menn som selger sex presenteres som *verdige* ofre, i motsetning til hvordan mange grupper av kvinner som selger sex har blitt sett på som *uverdige* ofre. Oppgaven konkluderer med at det ikke er et hegemoniskifte i synet på menn som selger sex. Mannlige prostituerte er usynlige i samfunnet, men de fremstilles som ofre når de blir snakket om.

ABSTRACT

Male sex workers (MSWs) are considered to be invisible in the Norwegian society, including in the field of prostitution. The thesis highlights the discourses about male prostitution that are presented in the media, and which is the most prominent. Furthermore, it looks at how MSWs are represented in the media, and who sets the terms for the discourse production.

The thesis is inspired by Norman Fairclough's critical discourse analysis (CDA) and uses this as the theoretical and methodological basis. Using CDA three different discourses about MSWs emerge. First, the *invisibility discourse*, about male prostitution as an invisible phenomenon, which we have little knowledge of, and also is *referred* to as an invisible phenomenon. The second discourse is the *victim discourse* that represents men selling sex as victims. The third discourse, the *sex worker discourse*, portrays MSWs as *sex workers* who want to and enjoy selling sex, and see it as a good source of income.

The invisibility discourse is a fundamental discourse that the other two discourses are parts of. Within the invisibility discourse the victim perspective is the dominant way of looking at MSWs. The sex worker discourse is not prominent. This differs from international discourses, where there has been a greater focus on male prostitutes as sex workers. One reason for this is that the police and social services are the key players of the discourse production, and they portray the male prostitute as a victim.

The invisibility discourse is related to heteronormative understandings about gender, and to traditional understandings about prostitution and gender. The victim discourse is related to general crime and social policy discourses in the society. The sex worker discourse is related to market discourses, and considers sex as a commodity where the buyer and seller are equal partners in the transaction. There is no dichotomy between the sex worker discourse and the victim discourse, because they deal with different categories of MSWs. Furthermore, the results show that men who sell sex are presented as *worthy* victims, as opposed to how many groups of women who sell sex have been seen as *unworthy* victims. The paper concludes that there is not a hegemony change in the view of MSWs. The male prostitute is invisible in society, but they are portrayed as victims when they are referred to.

FORORD

Tusen takk til førsteamanuensis Anbjørg Ohnstad som har veiledet meg gjennom oppgaven. Uten deg hadde jeg ikke kommet i mål, så takk for konstruktiv kritikk og for motivasjon. Takk også til Synnøve Økland Jahnsen for å ha veiledet meg på si gjennom prosjektet. Din kunnskap om prostitusjonsfeltet har vært uvurderlig og har hjulpet meg på veien. Også en takk til førsteamanuensis Anita Røysum som startet å veilede meg, men som ikke kunne avslutte sammen med meg. Du inspirerte meg i starten og ga meg tro på prosjektet.

Også en stor takk til hovedbibliotekar Solveig Hjelde på Læringsstret i P35 som ga meg en innføring i Atekst. Uten biblioteket og nettsiden til biblioteket hadde prosessen med oppgaven vært uholdbar, både med tanke på tilgang til litteratur, men også med tanke på gratis tilgang til Atekst som jeg har benyttet meg mye av.

Til slutt en stor takk til Pro Sentret som har gitt meg muligheten til å ta denne masteren og til Stig som har vært tålmodigheten selv.

Oslo, 14.11.2013,

Andreas Pedersen Kikvik

INNHold

SAMMENDRAG	III
ABSTRACT	IV
FORORD.....	V
1.0 INNLEDNING	1
1.1 Problemstilling.....	1
1.2 Hvorfor en analyse av mannlig prostitusjon?	1
1.3 Avgrensning.....	2
1.4 Min bakgrunn	2
1.5 Presentasjon av oppgaven.....	3
2.0 KUNNSKAPSGRUNNLAGET.....	4
2.1 Definisjoner	4
2.1.1. Prostitusjon.....	4
2.1.2. Aktørene	5
2.2 Omfanget av prostitusjon i Norge	6
2.2.1. Omfang av mannlig prostitusjon	7
2.3 Kunnskap om mannlig prostitusjon.....	8
2.3.1. Aktører og arenaer.....	8
2.3.2. Annen forskning på mannlig prostitusjon	9
2.3.3. Internasjonalt blick på mannlig prostitusjon	10
2.4 Prostitusjon – et heteronormativt felt	12
2.5 Andre studier på prostitusjonsdiskurser i media.....	13

3.0	TEORETISK RAMMEVERK OG METODE.....	15
3.1	Diskursbegrepet	15
3.2	Sosialkonstruksjonistisk grunnlag for diskursanalyse	17
3.3	Kritisk diskursanalyse.....	18
3.3.1.	Tekst	20
3.3.2.	Diskursiv praksis	21
3.3.3.	Sosial praksis.....	22
3.4	Min bruk av kritisk diskursanalyse.....	22
3.5	Muligheter og begrensninger	22
3.6	Min forskerposisjon	24
4.0	FREMGANGSMÅTE OG FUNN	25
4.1	Media som kilde for diskurser	25
4.2	Kildene.....	25
4.3	Periode	26
4.4	Søkeord.....	26
4.5	Utvalget	27
4.6	Usynlig?.....	29
4.7	Tematikken i tekstene	30
4.8	Intertekstuelle tekster.....	34
4.9	Diskursene i tekstene	35
5.0	USYNLIGHETSDISKURSEN	38
5.1	Diskursiv praksis	38
5.2	Tekstanalyse	39
5.2.1.	Bildebruken	41

5.3	Sosial praksis - Et heteronormativt syn på prostitusjonen.....	42
5.4	Oppsummering	44
6.0	OFFERDISKURSEN	45
6.1	Gutteprostitusjon	46
6.1.1.	Diskursiv praksis	46
6.1.2.	Tekstanalyse	47
6.2	Unge, sårbare gutter.....	48
6.2.1.	Diskursiv praksis	48
6.2.2.	Tekstanalyse	49
6.3	Menneskehandel, tvang og utnyttning.....	51
6.3.1.	Diskursiv praksis	51
6.3.2.	Tekstanalyse	52
6.4	Sosial praksis - Sosial- og kriminalpolitisk forståelse for prostitusjonen	53
6.4.1.	Overgrep eller ikke?	54
6.4.2.	Mannlig prostitusjon som sosialt problem og som kriminalpolitisk problem....	55
6.5	Ny hegemoni?.....	55
6.6	Oppsummering	56
7.0	SEXARBEIDERDISKURSEN	57
7.1	Diskursiv praksis	57
7.2	Tekstanalyse	59
7.3	Sosial praksis - Markedsdiskursens påvirkning på prostitusjonen	61
7.4	Ikke hegemonisk.....	62
7.5	Oppsummering	63

8.0	FRA USYNLIG TIL OFFER?	64
8.1	Mannlig prostitusjon er usynlig	64
8.2	Verdige ofre – ikke sexarbeidere	65
8.3	Ingen dikotomi mellom offer- og sexarbeiderdiskursene	66
8.4	Ikke et hegemoniskifte.....	67
8.5	Kategorisering kan være viktig.....	67
8.6	Et likestilt samfunn?	68
8.7	Videre forskning og andre refleksjoner	69
8.8	Avsluttende kommentar.....	70
VEDLEGG I.....		i
Tabell 5: Overskriftene i innledningen kommer fra følgende tekster		i
VEDLEGG II		ii
Tabell 6: Oversikt over kildene		ii
VEDLEGG III.....		iii
Tabell 7: Oversikt over tekstene i utvalget med dato og nyhetskilde		iii
VEDLEGG IV		vii
Bergens Tidende, 10.11.10.....		vii
LITTERATUR		viii

Velutstyrt og vellaget

– Mer stigmatiserende for menn

Utnyttet av homofile

Mannlig prostitusjon svært tabubelagt

- Det var elskov, det var å være nydusja og bare ligge og holde rundt hverandre

Andreas solgte sex. Mannlige prostituerte trekker fram frivillighet og seksuell lyst som motiver.

■ Gutter og menn usynlige for hjelpeapparatet

CP-rammede Kristoffer: – Jeg solgte sex til funksjonsfriske menn

Hiv-frykt i Bergen etter bordellavsløring

«Bård» (24) fra Oslo solgte sex for en kvart million

Fant mannlige ofre for menneskehandel

Barneskolegutter selger kroppen

Sjokkerende opplysninger kommer nå frem om prostitusjonsmiljøet i Bergen.

Usynlig sexsalg

Menn og unge gutter som selger sex er glemt av både hjelpeapparatet og politiet. Vi ofret dem for de utenlandske kvinnene, medgir Liv Jessen i Pro Sentret.

Homseorganisasjon er overrasket over omfanget

1.0 INNLEDNING

Overskriftene på forrige side er hentet fra ulike nyhetskilder i fra 2009 og frem til i dag. Alle referer til mannlig prostitusjon på en eller annen måte. Innholdet i artiklene varierer i stor grad, noe overskriftene også peker på. "Usynlig", "ofre for menneskehandel", "tabubelagt", "utnyttning" og "elskov" er noen av ordene og begrepene som er benyttet¹. Dette tyder på at det eksisterer flere måter å tilnærme seg dette feltet på, og at det forekommer ulike diskurser om menn som selger sex. Det er disse diskursene som er temaet for oppgaven. Jeg ønsker å få frem hvilke diskurser som finnes om mannlig prostitusjon, og jeg vil med disse diskursene lage en forståelsesramme for feltet.

1.1 Problemstilling

Problemstillingen for oppgaven er som følger:

Hvilke diskurser om mannlig prostitusjon er det media presenterer og hvilken er mest fremtredende?

Kan vi snakke om en hegemonisk diskurs om menn som selger sex? Hvilke karakteristikk er det som benyttes og hvem det er som kommer med karakteristikkene: er det menn som selger sex eller er det andre aktører på feltet som setter premissene for diskursene om mannlig prostitusjon? Hvilke overordnede diskurser i samfunnet er det de aktuelle diskursene trekker på?

For å analysere frem de ulike diskursene har jeg benyttet meg av tekster fra media som omhandler mannlig prostitusjon. Jeg har analysert tekstene ved hjelp av kritisk diskursanalyse inspirert av Norman Fairclough. Jeg definerer "prostitusjon" og "diskurs" i henholdsvis kapittel 2 og 3. Min bruk av "mannlig prostitusjon" kommer jeg nærmere inn på i avsnitt 1.3. Hva jeg legger i ordet "media" kommer jeg inn på i kapittel 4.

1.2 Hvorfor en analyse av mannlig prostitusjon?

Mannlig prostitusjon har ikke et stort fokus i Norge i dag, og det har heller ikke vært et stort fokus på det tidligere. De siste årene er det en liten økning i avisartikler om menn som selger sex og personer som kjøper sex av menn. Likevel vil mange si at dette er et usynlig felt, at det er noe vi vet lite om. De fleste har en heteronormativ² forståelse av prostitusjon. De forbinder det med menn som kjøper sex av kvinner. Denne heteronormative vinklingen tilslører at det

¹ Oversikt over overskriftene ligger i Vedlegg I på side *i*.

². Se definisjon på heteronormativitet i kapittel 2.4

innenfor prostitusjonen er flere aktører; for eksempel menn som selger og kvinner som kjøper. For en nyansert forståelse av prostitusjonsfeltet er det viktig med forskning. En forståelse av diskursene om mannlig prostitusjon kan være med på å åpne øynene våre og bidra til at fordommer brytes ned. Noe som vil være viktig ut i fra et sosialpolitisk perspektiv med tanke på utformingen av politikken på prostitusjonsfeltet og ut ifra et sosial- og helsefaglig perspektiv med tanke på å yte hjelp til dem som har behov for det.

Jeg har valgt å gjøre en analyse av tekster i media for å få svar på hvilket syn "samfunnet" har på mannlig prostitusjon. Jeg kunne ha gjort intervju med sosialarbeidere og politi på feltet, men da ville jeg kun fått tilgang til helperens syn. For å få en god forståelse av hvordan mannlig prostitusjon blir sett på må jeg gå bredere til verks og dermed er en analyse av tekster i media et godt valg. Dette kunne vært kombinert med en kvantitativ undersøkelse om hvilke forestillinger som finnes om mannlig prostitusjon. På grunn av begrensinger i tid og oppgavens størrelse valgte jeg derimot kun å utføre en diskursanalyse.

1.3 Avgrensning

Oppgaven er avgrenset i tid og rom. Tidsperspektivet er fra og med slutten av 2009 frem til midten av 2013. Jeg konsentrerer meg hovedsakelig om diskurser slik de fremstilles i Norge, selv om jeg også sammenligner dem med utenlandske diskurser. Jeg har videre avgrenset meg til diskurser slik de fremstilles i offentligheten i dag, det er ikke en historisk oversikt over hvordan diskursene om mannlig prostitusjon har endret seg over tid. Jeg trekker riktignok noen tråder tilbake i tid, men dette er kun for å sette det i en historisk kontekst. Jeg beskriver avgrensningen av utvalg og tidsperiode grundigere i kapittel 4.

Som jeg kommer inn på senere, er det (minst) to parter i prostitusjonen, en som selger sex og en som kjøper sex. I denne oppgaven fokuserer jeg likevel ikke på kjøperen av seksuelle tjenester. Når jeg her benytter begrepet "mannlig prostitusjon" så viser jeg til gutter og menn som selger sex. Det er de som er hovedanliggendet mitt. Når det gjelder kundene så er det andre diskurser som gjelder, fordi det for eksempel er ulovlig å kjøpe sex, mens lovlig å selge. Jeg vil gjøre leseren oppmerksom på at min måte å bruke begrepet "mannlig prostitusjon" på dermed ikke får frem det tosidige aspektet, at det dreier seg om en kjøper og en selger.

1.4 Min bakgrunn

Jeg har vært ansatt på Pro Sentret som er Norges kompetansesenter på prostitusjonsfeltet samt Oslo kommunes hjelpetiltak for personer som selger sex siden 2006. Siden 2011 har jeg jobbet spesifikt opp mot gutter og menn som selger sex. Før dette hadde ikke Pro Sentret egne

tiltak rettet opp mot mannlig prostitusjon siden "gutteprosjektet" ble avsluttet i 2001 etter omtrent ti års drift.

Min kunnskap om prostitusjon og om mannlig prostitusjon i særdeleshet har bidratt til at jeg så et behov for en analyse av diskurser om mannlig prostitusjon. Via arbeidet mitt har jeg observert en del kunnskapsløshet om menn som selger sex samt mange fordommer om at menn som selger sex ikke har behov for hjelp og bistand. Det var også slike diskurser jeg trodde jeg skulle finne i utvalget mitt. Til tross for at jeg står dypt plantet i feltet ble jeg overrasket, fordi jeg fant ikke det jeg trodde jeg skulle finne. Jeg var foreberedt på at jeg hovedsakelig skulle finne diskurser om "den lykkelige prostituerte", om gigoloen som lever gode dager med mye sex og penger. Det viste seg å ikke stemme, det var faktisk helt motsatt.

1.5 Presentasjon av oppgaven

I neste kapittel gir jeg en kort beskrivelse av kunnskapsgrunnlaget om prostitusjon og mannlig prostitusjon. Her definerer jeg noen relevante begrep, og gir en kunnskapsramme for mannlig prostitusjon i Norge. Jeg kommer videre inn på ulike internasjonale diskurser på feltet. Avslutningsvis trekker jeg frem andre relevante diskursanalyser på prostitusjonsfeltet.

I kapittel 3 presenterer jeg mitt teoretiske og metodologiske rammeverk for oppgaven. Jeg avklarer min bruk av diskursbegrepet og gir en kort innføring i kritisk diskursanalyse med utgangspunkt i teoriene til Norman Fairclough.

I kapittel 4 presenterer jeg den metodiske fremgangsmåten jeg har benyttet. I tillegg gir jeg en kvantitativ oversikt over tekstene. Til slutt presenterer jeg tematikken i de ulike tekstene som er med på å bygge opp de tre diskursene jeg har analysert frem.

I kapittel 5, 6 og 7 presenterer jeg tre analysekategorier henholdsvis: "usynlighetsdiskursen", "offerdiskursen" og "sexarbeiderdiskursen". Disse analyserer jeg ut ifra *teksten*, den *diskursive praksis* og den *sosiale praksis*. Det vil si at jeg kommer til å vise hvordan diskursene om menn som selger sex blir brukt, hvordan dette kommer til uttrykk i tekstene og jeg setter de inn i en større sammenheng ved hjelp av andre overordnede diskurser om heteronormativitet, kriminal- og sosialpolitikk og markedsdiskurser.

I kapittel 8 diskuterer jeg funnene mine og setter dem i sammenheng med andre diskurser om prostitusjon og diskurser om kjønn. Avslutningsvis kommer jeg med noen refleksjoner jeg har gjort meg i løpet av prosessen med dette arbeidet.

2.0 KUNNSKAPSGRUNNLAGET

Mannlig prostitusjon som forskningsfelt er ikke stort. I dette kapittelet tar jeg for meg en del av den mest relevante kunnskapen som omhandler gutter og menn som selger sex nå. For å sette mannlig prostitusjon i en kontekst tar jeg for meg definisjoner på prostitusjon, en innføringen i markedet og kort om omfang. Til slutt i kapitlet ser jeg på spesifikk kunnskap om menn som selger sex.

2.1 Definisjoner

2.1.1. Prostitusjon

Prostitusjon er avledet at det latinske ordet "prōstitūta". Det er uklart hvorvidt ordet er satt sammen av "pro" (frem, foran) og "stitū" (tilby noe for salg) eller "pro" og "statuere" (stå, plassere stående, stasjonere), men kan oversettes til "å stille opp for salg eller å plassere fremover"³.

For å få grep om betydningen av ordet i Norge i dag tar jeg utgangspunkt i den juridiske definisjonen av prostitusjon. Prostitusjon er lovregulert i straffelovens kapittel om seksualforbrytelser. Her ligger også lovgivningen om blant annet voldtekt, pedofili, incest, blotting og pornografi⁴. Definisjonen finnes blant annet i hallikparagrafen. Her blir prostitusjon definert med "at en person har seksuell omgang eller handling med en annen mot vederlag"⁵. "Seksuell omgang eller handling" og "vederlag" defineres i lovforlaget til sexkjøpsloven (Ot.prp nr 48 (2007-2008)). Der kommer det frem at alt mellom samleie og det å få noen til å seksuelt tilfredsstille seg selv mot vederlag, regnes som prostitusjon. Vederlagets form er likegyldig. Det kan innebefatte penger, men også annet som for eksempel husly, rusmiddel, mobiltelefoner, kontantkort og andre ting. Det viktige er at vederlaget er en forutsetning for den seksuelle omgangen eller handlingen. Pro Sentret definerer prostitusjon som "kjøp og salg av seksuelle tjenester. Prostitusjon involverer minst to parter, en kjøper og en selger. I prostitusjonen er vederlaget eller betalingen en forutsetning for den seksuelle ytelsen"⁶. Definisjonene er forholdsvis like. De poengterer at prostitusjon handler om at (minst) en person har seksuell omgang eller handling med (minst) en annen person, og at forutsetningen for at det skal være prostitusjon er at et vederlag er involvert. Lovverket skiller

³ <http://dictionary.reference.com/browse/prostitute>, 03.05.2013

⁴ De viktigste lovene som regulerer prostitusjon finnes i Almindelig Borgerlig Straffelov (Straffeloven) §§ 202 (hallikparagrafen), 202a (sexkjøpsloven), 203 (kjøp av sex av personer under 18 år) og 224 (menneskehandelparagrafen).

⁵ <http://www.lovdatabasen.no/all/tl-19020522-010-023.html>, 21.04.2013

⁶ <http://prosentret.no/prostitusjon-er/>, 21.04.2013

ikke mellom kjønn. Det er benyttes kjønnsnøytrale ord slik at det ikke er relevant hvilket kjønn partene har.

2.1.2. Aktørene

I lovgivningen blir ikke substantivene som beskriver partene i prostitusjonen brukt, men prostitusjon blir ansett som et verb (å prostituere) eller som et substantiv som beskriver handlingen (prostitusjon). Dette fokuset på å gjøre den som selger sex til et subjekt, i motsetning til å gjøre den som selger sex til et objekt, som "en prostituert", er viktig for å vise at den som selger sex har andre identiteter enn den som blir synliggjort i prostitusjonen. Dette understrekes også av Pro Sentret, som på sine nettsider har "prostitusjon er en handling, ikke en egenskap" som sin heading. Dette skiller seg fra media som i stor grad benytter seg av ulike variasjoner av selger- og kjøperbegrepene, ofte "prostituert" og "horekunde"⁷.

Det er finnes ulike begrep som benyttes for å beskrive partene i prostitusjonen. Innenfor det jeg kaller for sexarbeiderdiskursen, som baserer seg på markedstekning, så blir partene kalt for selgere og kjøpere av seksuelle tjenester. For mange organisasjoner som arbeider for rettighetene til dem som selger sex har det vært viktig å benytte begrepene sexarbeid og sexarbeider. Dette er direkte oversatt fra engelsk der begrepene "sex work" og "sex worker" i større grad er anerkjent som politisk korrekte ord enn det de er i Norge. Ved å benytte begrepet "sexarbeider" involverer det en spesifikk betydning av aktivitet fra den som selger sexen. Det handler om prostitusjon som et arbeid, der tvangsaspektet og offeraspektet som også er del av prostitusjonsdiskursene blir skjøvet bort.

Mange mener dermed at ordet prostitusjon og prostituert er mer nøytralt. Skal vi følge linjene fra avsnittene over så blir den politiske korrekte måten å snakke om prostituerte: "person med prostitusjonserfaring". Jeg synes det blir et litt tungt begrep og jeg benytter meg av flere begrep, men forholder meg først og fremst til begrepet prostitusjon. Men dette begrepet må nyanseres fordi mange som selger sex ikke vil kalle seg selv for prostituert. Derfor benytter jeg meg av ordene ulikt ifra kasus til kasus. Hovedsakelig snakker jeg om "mannlig prostitusjon", og med mener jeg den konnotative betydningen av prostitusjon der en mannlig person selger sex ("mannlig prostituert") til en annen person - uavhengig av kjønn. Når jeg i denne oppgaven bruker begrepet henviser jeg til selgeren, dersom ikke andre betydninger kommer frem i sammenheng med resten av teksten. Jeg kommer nærmere inn på begreper

⁷ "Prostitusjonskunde" har 53 treff i Atekst (retriever) mens "horekunde" har 10 624 treff. Alle datoer og alle kilder, med ulike bøyninger av ordet, 21.04.2013.

som blir brukt om mannlig prostitusjon og gutter og menn som selger sex i forbindelse med metodekapittelet. Jeg diskuterer bruken av markedsdiskurser innenfor prostitusjonen i kapittel 7.3.

Det er en tredje aktør i prostitusjonsfeltet og det er bakmann eller hallik. Jamfør straffelovens § 202 er dette en person som fremmer en annen persons prostitusjon eller leier ut lokaler til prostitusjonsvirksomhet. Jeg går ikke nærmere inn på verken bakmann eller kunde i oppgaven, temaet er den mannligeprostituerte.

2.2 Omfanget av prostitusjon i Norge

De tallene som omhandler omfang av prostitusjon i Norge er basert på prostitusjonstiltakenes tall samt politiets tall. Tallene tar utgangspunkt i gateprostitusjon og annonseringer i blader og på internett, dermed faller prostitusjonen som blir avtalt på andre arenaer bort. Det kan for eksempel være prostitusjon som blir avtalt på ulike chatfora på internett. Med chatforum mener jeg et virtuelt møtested på nettet. Det finnes mange slike møtesteder og det er mange av dem som har et seksuelt innhold. På mange av disse møtestedene foregår det også avtaler om kjøp og salg av sex. Dette kan defineres som uformell kontaktetablering og siden den er så skjult er den svært vanskelig å registrere. De kartleggingene som er gjort er basert på formell prostitusjon. Det vil si gateprostitusjon og prostitusjon som er annonsert i kontaktblader og på eskortesider på nett. Dermed er ikke tallene vi har på prostitusjon uttømmende. Når man teller prostitusjon – eller personer som selger sex – så er det også snakk om en etisk vurdering. Dersom man har solgt sex en gang i løpet av et år, skal det da inn i statistikken? Eller dersom man hadde sex med en person og fikk et kontantkort etterpå er det da prostitusjon og skal inn i statistikken? Dette er aktiviteter som personer som jobber med unge ofte hører om (Bjørndahl 2010, 30), men det er ikke tall på omfanget. Larsen (2008) diskuterer hvorvidt fenomenet med at gutter henger sammen med en mann i nabolaget kan kalles prostitusjon. Undersøkelser som er gjort på dette viser at det er enighet blant guttene om at det ligger seksuelle undertoner bak besøkene – ifra mannen, ikke nødvendigvis fra guttene. Men de får uansett penger eller gaver for besøkene. Hun konkluderer med at dette ikke nødvendigvis trenger å kalles for prostitusjon, men at det må defineres ut i fra de ulike relasjonene som oppstår i slike situasjoner (2008, 45).

Den største kartleggingen av prostitusjonsmarkedet i de siste årene er presentert i rapporten "Mangfoldig marked" (Tveit og Skilbrei 2008) som ble publisert i forbindelse med sexkjøpslovens ikraftsettelse. Dette er en kartlegging som ble gjort før ikraftsettelsen av

sexkjøpsloven 1. januar 2009, og ble laget for å ha et sammenligningsgrunnlag ved en senere evaluering av loven. Kartleggingen er heteronormativ. På grunn av lite kunnskap om annen prostitusjon handler denne rapporten kun om heterofil prostitusjon der kvinner selger og menn kjøper sex (Tveit og Skilbrei 2008, 24). Det er ikke blitt gjort lignende undersøkelser som tar for seg *hele* sexkjøpsmarkedet, det vil blant annet si menn og transpersoner som selger sex, og kvinner som kjøpere av sex. Kartleggingen estimerte at omfanget av prostitusjon i 2008 var rundt 3000 kvinner som solgte sex (både gate- og innemarkedet⁸). Hver dag mente de det var 135 kvinner som på landsbasis solgte sex på gata og 500 kvinner som solgte sex på innemarkedet. I følge Pro Sentret er omfanget av gateprostitusjonen i 2011 og 2012 ca 30 % lavere enn det den var i 2008 (Pro Sentret 2012, 2 og 2013, 1). Tallene på menn og transpersoner som selger sex kommer ikke frem i denne rapporteringen.

2.2.1. Omfang av mannlig prostitusjon

Når det gjelder omfang av menn som selger sex så finnes det ingen gode norske undersøkelser som gir et godt kvantitativt bilde av det. I 2010 det ble gjennomført en internettundersøkelse blant europeiske menn som har sex med menn (MSM). Målet var å få sammenlignbare data om seksuell atferd og seksuelle helserelaterte problemer. I Norge ble respondentene i stor grad hentet fra det homofile nettstedet Gaysir.no. Her svarte 3,3 % av respondentene fra Norge at de hadde solgt sex i løpet av det siste året (FHI 2012). Det kommer frem i forordet til rapporten at den ikke er statistisk representativ, og at vi dermed ikke kan anse disse tallene som reliable (2012, 5). Tallene tilsvare resultatet fra Sverige i samme undersøkelse. Der kommer det frem at i underkant av 4 % av MSM har solgt sex (Larsdotter, Jonsson og Gäredal 2010).

Det finnes derimot flere ungdomsundersøkelser som har kartlagt omfanget av ungdomsprostitusjon. De undersøkelsene som eksisterer sier at cirka 1,4 prosent av alle ungdommer har erfaring med å selge sex (Hegna og Pedersen 2002, 53). I tillegg viser ungdomsundersøkelser som er utført de siste årene at flere gutter enn jenter har solgt sex. Mellom 2,1 og 5,4 prosent av guttene i disse undersøkelsene sier de har solgt seksuelle tjenester (Hegna og Pedersen 2002, Trondheim kommune 2006 og Mossige og Abrahamsen 2010). Dette tilsvare også tall fra Sverige. Der viser ulike undersøkelser at cirka 1,8 prosent av gutter/unge menn har erfaring med bytte/salg av seksuelle tjenester mot cirka en prosent av jenter/unge kvinner (Ungdomsstyrelsen 2012).

⁸ Innemarkedet defineres som prostitusjon der kontaktetableringen skjer på andre arenaer enn på gata, for eksempel via kontaktannonser på blader eller på ulike eskortenettsteder.

Utenom det ovenstående er dokumentasjonen på det mannlige sexsalgsmarkedet i Norge mangelfull. Dersom vi ser på det dokumenterte omfanget i Europa viser en generell oversikt at omkring sju prosent av personene som selger sex er menn (Tampep 2009). Seks prosent er klassifisert som transpersoner. Disse tallene baserer seg på innrapporteringer fra prostitusjonstiltak i 25 land i Europa. Tallene varierer i fra land til land. Noen land rapporterer ikke om menn som selger sex i det hele tatt (Sverige, Østerrike og baltiske land), mens andre rapporterer at opp til 15 prosent av omfanget av personer som selger sex er menn (Polen). Årsaken til variasjonen blir forklart med at flere land ikke har egne oppsøkende tiltak i det mannlige prostitusjonsmiljøet.

2.3 Kunnskap om mannlig prostitusjon

I Norge har det ikke vært mye forskning på mannlig prostitusjon. Forskning på prostitusjon har først og fremst handlet om heteronormativ prostitusjon der kvinner selger sex til menn. Jeg går her inn på den mest relevante kunnskapen vi har om mannlig prostitusjon.

2.3.1. Aktører og arenaer

Hvem er menn og gutter som selger sex, og på hvilke arenaer foregår mannlig prostitusjon? På samme måte som Tveit og Skilbrei (2008) viste at det kvinnelige prostitusjonsmarkedet er mangfoldig er også det mannlige prostitusjonsmarkedet mangfoldig. Hvem den som selger sex er og motivene for sexsalgene varierer. Pro Sentret fikk i 2010 på oppdrag fra Helsedirektoratet å lage en feltbeskrivelse om mannlig prostitusjon i Norge. Målet var å dokumentere kunnskapen som finnes om mannlig prostitusjon med fokus på arenaer, aktører og eventuelle hjelpebehov (Bjørndahl 2010). Feltbeskrivelsen ble kalt "Et usynlig marked" og viste at mannlig prostitusjon nettopp er mangfoldig. Dette understøttes av Utekontakten i Bergen som i 2011 publiserte rapporten "Menn som selger seksuelle tjenester" (Haaland 2011). Menn som selger sex finnes i alle aldersgrupper, både over og under atten år. De definerer seg som homofile, bifile og heterofile. De som selger sex i Norge kan være norske eller utenlandske. De kan ha ulike oppholdsstatuser i landet, både som migranter og som turister. De har ulik sosioøkonomisk status. Vi kan derfor ikke se på menn som selger sex som *en* gruppe. Prostitusjonskundene er like mangfoldige. De er menn, kvinner og par med homofil, heterofil eller bifil legning, selv om de fleste blir rapportert til å være bifile menn.

Motivene for å selge sex varierer også. Det kan handle om penger, utforskning av seksuell identitet, sex, vennskap, rusmidler, klær, ting gaver, reiser, omsorg, bekreftelse, spenning og husly. Rapportene viser at internett er den største arenaen der kontaktetableringen mellom

partene i prostitusjonen skjer. Her skilles det mellom ordinære eskorte- og prostitusjonssider og på andre sosiale nettsteder der kontakten er mer uformell. Dette kan være erotiske chattesider og det kan være andre sosiale sider som for eksempel Gaysir.no. Andre arenaer kan være på utesteder for homofile eller på andre klubber, diskoteker og barer. Det kan også skje i køer utenfor utesteder eller i forbindelse med nattelivet, som for eksempel i taxikøer eller "kebabkøer". Cruising- og sjekkesteder som saunaer, solstudioer, friluftsområder, pissoarer, treningssentre er kjente arenaer. Rusmiljøet blir også sett på som en eget område der det foregår mannlig prostitusjon. Det vil si at rusmidler byttes mot sex. Eller at sex byttes mot penger for å kjøpe rusmidler. Et annet område er som allerede nevnt "bydelsonkler" eller "menn i nabolaget". Rapportene konkluderer med at det er et behov for større sosialfaglig og helsefaglig innsats rettet mot menn som selger sex, og at det samtidig er vanskelig å få ulike miljøer til å ville se og snakke om mannlig prostitusjon. Det er derfor mer behov for mer kunnskap om mannlig prostitusjon i det hjelpeapparatet som kan møte gutter og menn med prostitusjonserfaring.

RFSL⁹ i Sverige har laget en tilsvarende rapport som handler om homofile, bifile og transpersoners (hbt-personer) erfaringer med å kjøpe og selge sex (Larsdotter, Jonsson og Gäredal 2010). De finner mange av de samme funnene som Bjørndahl og Haaland når det gjelder arenaer og hvem det er som selger. De poengter at dette er en usynlig gruppe, men at det ikke er vanskelig å finne hbt-personer som selger sex. De har i sin forskning hatt det "relativt lätt" for å komme i kontakt med menn som selger sex. De påpeker at det har vært lite kunnskap på feltet, men at det ikke er umulig å forske på. Det handler om kompetanse og metoden som benyttes i arbeidet. Videre ser de at det er et problem at hjelperne ikke har hbt-kompetanse, og dermed er det vanskelig for brukerne av tjenestene å være åpen om sin seksualitet, og dermed få lov til å snakke om sine prostitusjonserfaringer.

2.3.2. Annen forskning på mannlig prostitusjon

De siste årene er jeg kjent med at det er skrevet fire masteroppgaver som dreier seg om mannlig prostitusjon. Meg bekjent er det ikke fokusert på mannlig prostitusjon på høyere nivå enn dette i Norge. Masteroppgavene til Bjørne-Fagerli (2007), Møllhausen (2009), Granum (2011) og Henriksen (2011) kommer i fra ulike utdanningsfelt (henholdsvis pedagogikk, sosiologi, kriminologi og spesialpedagogikk) og har litt ulike problemstillinger og metodiske tilnærminger til tematikken, men de handler alle om hvordan det oppleves å være mann og

⁹ Riksförbundet för sexuellt likaberättigande, er en svensk organisasjon som arbeider for rettigheter for homofile, bifile og transpersoners rettigheter.

som selger sex. Det handler om mannen som selger sex, og oppgavene er bygd opp av intervjuer av mannlige prostituerte.

Et av de felles funnene til masteroppgavene er at mannlig prostitusjon er usynlig. Det er vanskelig å finne informanter og de kommenterer at mannlig prostitusjon ikke passer inn i vår heteronormative forestillingsverden i og med at man som regel tenker seg en prostituert som en kvinne. Hva det er som gjør dette spekuleres det i, det kan handle om at mange menn som selger sex sier de gjør av egen vilje og at de liker det – og dette kan være provoserende for samfunnet å forholde seg til. De ovennevnte oppgavene er alle kvalitative, og min føyer seg inn i rekken av kvalitativ forskning. Jeg har i derimot en annen innfallsvinkel enn de andre. Jeg prøver å få grep om hvordan samfunnet *ser* på menn som selger sex – jeg fokuserer ikke på hvordan menn som selger sex ser på seg selv, jeg prøver å få frem samfunnets syn på mannlig prostitusjon.

2.3.3. Internasjonalt blikk på mannlig prostitusjon

Mannlig prostitusjon har også internasjonalt vært lite fokusert på både innenfor forskning og innenfor media. I den grad det har vært utført forskning på prostitusjon så har den vært relatert til heterofil prostitusjon der kvinner har solgt sex til menn. Pryce (2004, 31) påpeker for eksempel at det er slående hvor lite fokus det har vært på mannlig prostitusjon de siste årene, i og med at det har vært "en eksplosjon de siste tretti årene på forskning omkring kjønn, seksualitet, avvik, subkulturer, pornografi og prostitusjon". Han argumenterer at for å forstå synet vi har på mannlig prostitusjon i dag så må vi skjønne den tette sammenflettingen det har vært mellom menn som selger sex og homofili. Også Minichiello, Scott og Callander (2013) trekker frem at mannlig prostitusjon har vært lite sett på i forhold til kvinnelig prostitusjon. Årsaken mener de er uklar, men forklarer det med at det har vært færre menn enn kvinner som selger sex. Likevel så har mannlig prostitusjon eksistert i de fleste samfunn opp gjennom tidene. En annen årsak kan være at mannlig prostitusjon har vært så tett sammenblandet med homofili og det er homofilien som har vært temaet. Dermed ble ikke mannlig prostitusjon sett på som et problem i seg selv, men det problemområdet var homofilien.

Bimbi (2008) og Minichiello, Scott og Callander (2013) har på hver sine måter vist hvordan diskursene om mannlig prostitusjon har endret seg gjennom tidene. Bimbi (2008) har identifisert fire paradigmer om mannlig prostitusjon i USA fra midten av 1900-tallet og frem til i dag, som i stor grad kan sammenstilles med det Minichiello, Scott og Callander (2013) beskriver. Først oppsto *det psykopatologiske paradigmet*. De første akademiske tekstene om

mannlig prostitusjon i USA ble publisert på 1940-tallet. På denne tiden var homoseksualitet ansett som en mental lidelse, og det bærer forskningen preg av. Det handler om at mennene var fattige og kriminelle – og heterofile – som måtte selge sex til perverse, homofile menn. Problemet var *homoseksualiteten*. Dette ser vi i også eksempler på i fra Norge og nyhetsdekningen av mannlig prostitusjon. I en nyhetsartikkel i VG 23.10.1957¹⁰ som handler om det "homoseksuelle problem" kommer dette tydelig frem:

En stor del av de gutter som kommer inn i prostitusjon har først vært forført av homoseksuelle menn. Dermed har de erfart at de homoseksuelle ikke bare er villige til å spandere på dem, men også gi dem penger, og noe som betyr like meget for å lokke de unge ut i fordervelsen, nemlig også villige til å tale vennlig med dem og lytte interessert til de problemer disse ofte forsømte unge fyrene har [...]. Svært ofte blir resultatet av samværet med homoseksuelle at guttene selv blir homoseksuelt innstilt.

Deretter kom *det typologiske paradigmet* der forskningen fokuserte på hvem den mannlige sexselgeren er. Hva det er som karakteriserer dem, og hvilke kategorier av mannlige sexselgere er det som eksisterer. I denne perioden påpeker Minichiello, Scott og Callander at mannlig prostitusjon ikke ble assosiert med seksuelt overførbare infeksjoner (SOI) slik som heterofil prostitusjon ble. I perioden mellom 1940 og 1970 ble mannlig prostitusjon i større grad sett på som sosialt problem. Her ble spesielt menn som solgte sex på gata sett på som ofre. Et tredje paradigme er *helseproblemparadigmet* som handler om utbredelsen av hiv og aids på 1980-tallet. Dette førte til at forskning på menn som selger sex (og på homofile) endret seg fra å handle om personene som selger sex, til å se på dem som en gruppe som hadde med spredning av hiv og aids og gjøre.

Et annet tema er offer og aktørrolle. Etter at homofili i USA i 1973 ble deklassert som en mental lidelse åpnet det opp for annen forskning på menn som selger sex. Bildet på menn som selger sex ble mer komplekst. Det handlet ikke bare om å se på det som et sosialt problem. Man begynte også å se på menn som selger sex som aktører i egne liv. Aktivister og forskere begynte å benytte begrepet "*male sex worker*" i stedet for det mer stigmatiserte og ladete "*prostitute*". Avslutningsvis er vi nå i et paradigme der prostitusjon i større grad blir sett på som arbeid i motsetning til et sosialt, kriminelt og/eller psykopatologisk problem, og begrepet "*sex work*" – sexarbeid benyttes. Tidligere var ikke dette tilfellet, og nå har forskning sett på hva dette for eksempel har gjort med stigma rettet mot menn som selger sex. Videre påpeker de at internett har dannet en ny arena, som har endret måten mannlig prostitusjon utfolder seg på ("cybersex-workeren"). Det er enklere å benytte og mindre stigmatisert. Nå har blikket

¹⁰ "HOMOSEKSUELLE er ofre for kyniske bandedere og mannlige prostituerte", VG 23.10.1957.

rettet seg mot å se på det mannlige sexsalgsmarkedet som en kompleks affære der både kundene og selgerne har komplekse og varierte seksuelle historier. Minichiello, Scott og Callander påpeker også at det er viktig å fortsette å se på mangfoldet innenfor feltet menn som selger sex. Menn som selger sex er uensartet og for å kunne målrette eventuelle hjelpetiltak samt politikk på feltet må vi forstå denne mangfoldige bakgrunnen som menn som selger sex har: forskjeller i demografi, opplevelse og motiver for prostitusjonen.

Som jeg skal komme nærmere inn på senere i oppgaven, så skiller dette seg fra situasjonen slik den fremstilles i media i Norge i dag. Her er det ikke noe stort fokus på mannlige prostitusjon og på prostitusjon som arbeid, men det er i større grad lagt vekt på menn som ofre.

2.4 Prostitusjon – et heteronormativt felt

Heteronormativitet er "et uttrykk som beskriver den sosiale normen og institusjonaliserte antagelsen om at alle mennesker i utgangspunktet er heterofile, og at avvik fra dette er unormalt og tillært."¹¹ Begrepet ble populært etter at Michael Warner benyttet det i forbindelse med et av de første arbeidene innenfor queer teori (Warner 1991).

Når jeg sier at prostitusjon er et heteronormativt felt, så mener jeg at normen og den institusjonaliserte antagelsen om prostitusjon, er at det handler om en kvinne som *selger* sex til en mann - eventuelt en mann som *kjøper* sex av en kvinne. Det handler om at det er heteroseksuell prostitusjon som er det gjeldene, der mannen kjøper sex av kvinnen. Homoseksuell prostitusjon er underordnet, og dermed blir det også usynlig. Det gjelder også heteroseksuell prostitusjon der kvinner kjøper sex av menn. Vi kan si det er en homonormativ forståelse av feltet mannlige prostitusjon. Det passer ikke inn i vår forståelse av prostitusjon. En uttrykk for dette er at feministbevegelsene har gjort prostitusjon til en del av kvinnekampen, og prostitusjon blir ansett som vold mot kvinner. Dette er en holdning og politikk som er med på å ekskludere menn og transpersoner som selger sex.

At menn som selger sex er et usynlig fenomen både i media og i forskning er påtakelig. Jeg har allerede påpekt at menn som selger sex ikke ble med i kartleggingen i forbindelse med innføringen av sexkjøpsloven i 2009. I 2008 ble det gjennomført en konferanse i Oslo som hadde som mål å se på menn i prostitusjon, i forhold til perspektiver, identiteter og problemer (Skilbrei og Renland 2008). På denne konferansen var det også innledere som snakket om menn og gutter som selger sex, men det sentrale var menn som kjøper sex. I lovforslaget til

¹¹ http://no.wikipedia.org/wiki/Heteronormativitet#cite_ref-her04_1-1, lastet ned 12.10.13.

sexkjøpsloven er fokuset på kvinner som selger sex og menn som kjøpere av sex. Det var også tydelig i debatten i forkant av sexkjøpsloven. Utrykk som at "prostitusjon er vold mot kvinner" var argument som ble hyppig brukt. Dette er ikke utelukkende et nordisk trekk ved prostitusjonsdebatten. Nick Mai (2012) ser på debatten om menneskehandel og migrasjon i Storbritannia, som er tett innvevd med prostitusjonsdebatten. Han viser at menn og transpersoner som selger sex har vært neglisjert i debatten også der. Når det er snakk om menn så er de sterke og resiliente, mens kvinner sammenfattes med barn og er sårbare. Dette sterke kjønnsfokuset er, som Bimbi og Minichiello også påpeker, riktignok på vei til å endre seg. De hevder vi er nå i en tid der vi kan ane en endring til at det blir mer sett på kompleksiteten til sexselgeren og sexkjøperen.

2.5 Andre studier på prostitusjonsdiskurser i media

Det er meg bekjent ingen andre norske mediastudier på diskurser og tematiseringer om menn som selger sex. Det er derimot gjort på andre felt innenfor prostitusjonen. For eksempel på russiske kvinner som selger sex i Finnmark (Stenvoll 2002) og på nigerianske prostituerte i Oslo (Jahnsen 2007). I tillegg har May-Len Skilbrei (2012) beskrevet og analysert de politiske debattene på prostitusjonsfeltet de siste 40 årene.

Stenvoll (2002) beskriver mediedekningen av russiske prostituerte kvinner som kom til Finnmark på 90-tallet for å selge sex. Han analyserte fem ulike tema i mediedekningen. Den første tematiseringen er over offentlig ro og orden, den andre om helse, sykdom og moralsk forurensning, den tredje om sosial og moralsk nedbrytning og den fjerde om stigma og smittsomt stigma. Disse fire første er *problemorienterte*. Den siste så på *mulighetene* som prostitusjonstrafikken ga. Videre relaterte han disse temaene til større diskurser i det norske samfunnet som i stor grad handler om dikotomier: moral vs. umoral, norskhet vs. utenlandskhet, normalitet vs. avvik og inngruppe vs. utgruppe. Han viser hvordan de russiske kvinnene på den ene siden blir sett på som likeverdige parter med kundene – en kjøper og en selger av seksuelle tjenester, og hvordan dette blir kritisert av feministbevegelsen. På den andre siden portretteres de som ofre, fordi prostitusjonen er et resultat av ulikhet i mellom menn og kvinner og mellom ulike materielle ressurser mellom Norge og Russland. Hadde ikke denne ulikheten vært til stede så ville de ikke solgt sex, noe som passer inn i for eksempel det feministiske synet på prostitusjon.

Jahnsens masteroppgave i sosiologi (2007) tar for seg mediedekningen av nigerianske prostituerte i Norge og hun presenterer tre ulike narrativer om prostitusjon som kommer frem

i media. Det første handler om prostitusjonsmarkedet og konflikten mellom etniske og norske kvinner som selger sex. Det andre handler om konflikten mellom aktørene i prostitusjonen og de "vanlige" innbyggerne og bruken av offentlige sted. Det tredje omhandler de asymmetriske forholdene mellom kvinner og menn og mellom Nigeria og Norge. Videre viser hun at disse narrativene fremviser et skille mellom den ordinære prostitusjonsdiskursen opp mot menneskehandelsdiskurser. Det oppstår to bilder av den nigerianske prostituerter: det trafikkerte offeret og den prostituerte som jakter på kunder på gatehjørnene.

May-Len Skilbrei (2012) beskriver og analyserer prostitusjonsdebatten de siste 40 årene. Hun beskriver hvordan prostitusjon gjennom de siste tiårene har blitt sett som et problem, og hvordan det fremstilles som et sosialt eller kriminalpolitisk problem. 70-tallet var ikke preget av noen spesiell politisk prostitusjonsdebatt slik den blir i fra 80-tallet. Prostitusjon ble ikke sett på som et problem eller som et problem for de involverte i prostitusjonen, men heller som noe eksotisk. På 80-tallet ble prostitusjon problematisert og ble sett på som et sosialt problem. En av grunnene til dette var fokus på mindreårige i prostitusjonen. Videre vinklingen at prostitusjon var vold mot kvinner. Dette førte til at menn som selger sex på sett og vis ble mer stigmatisert en tidligere i og med at prostitusjonspolitikken ble sett på som kvinnekamp og ble referert til som menns vold mot kvinner (2012, 251). På 90-tallet var det ikke mye fokus på prostitusjon i media, men det som var bar preg av ulike kriminaliseringsdebatter – i motsetnings til 80-tallets syn på prostitusjon som et sosialt problem. 2000-tallet markerer det Skilbrei beskriver som "the marriage of convenience between pragmatism and principles". Med det mener hun at det er en sammensmeltning av å se på prostitusjon som et sosialt problem og kriminaliseringsdiskursene på 90-tallet som ender opp med en lov som sier det er ulovlig å kjøpe sex, men lov å selge.

Fokuset på prostitusjon har hele tiden vært på kvinner som selger sex. Både på 80- og 90-tallet poengterer hun at mannlig prostitusjon er et usynlig område.

3.0 TEORETISK RAMMEVERK OG METODE

Jeg har valgt å gjøre en kritisk diskursanalyse av tekster hentet fra media for å få svar på min problemstilling. Årsaken til det er at det er en teori og metode som egner seg godt til å undersøke kommunikasjonsprosesser i forskjellige sosiale sammenhenger (her media), og som setter det i sammenheng med bredere samfunnsmessige og kulturelle utviklingstendenser (Fairclough 2012, 10 og Jørgensen og Phillips 2011). Jeg bruker her kritisk diskursanalyse for å få frem hvilke diskurser om mannlig prostitusjon som kommer til uttrykk i media og jeg setter dette i sammenheng med andre diskurser om prostitusjon og kjønn. I dette kapitlet gjør jeg rede for teorigrunnlaget for oppgaven.

3.1 Diskursbegrepet

Grunntanken innenfor diskursanalysen baserer seg på strukturalismen og post-strukturalismen som hevder at all vår forståelse av virkeligheten går gjennom språket. Det er gjennom språket vi skaper representasjonene av virkeligheten (Jørgensen og Phillips 2011, 17). Språket er med på å konstituere verden, og dette er også årsaken til at jeg mener en analyse av medietekster er et godt grunnlag for å gi en forståelse av hvordan vi ser på spesifikke tema. Fairclough benytter for eksempel detaljerte tekstanalyser for å få innsikt i hvordan diskursive prosesser kan avleses lingvistisk i spesifikke tekster (Jørgensen og Phillips 2011, 78)

Det er mange varianter av diskursanalyse. Jørgensen og Phillips (2011, 9) forteller at "[...] diskursanalyse ikke er én tilgang, men en rekke tverrfaglige og multidisiplinære tilnærminger, som man kan anvende på mange forskjellige sosiale områder i mange typer undersøkelser"¹². Fairclough (2013, 78) beskriver også at det innenfor kritisk diskursanalyse er en rekke av versjoner og at den har endret seg gjennom tidende. Det er heller ingen enighet om hva en diskurs er og hvordan de skal analyseres. Det finnes utallige definisjoner på diskursbegrepet. Jørgensen og Phillips (2011, 9) definerer en diskurs som en "bestemt måte å snakke om og forstå verden (eller et utsnitt av verden) på". Fairclough (1995b, 18) forteller også at den vide og utstrakte bruken av diskursbegrepet kan være forvirrende. For å klargjøre hans betydning av begrepet differensierer han mellom to ulike typer diskurser. På den ene siden har vi diskursbegrepet slik det benyttes i språkstudier. Det vil si at diskurs blir sett på som sosial aksjon og interaksjon, mennesker som interagerer med hverandre i virkelige sosiale situasjoner. På den andre siden har vi diskursbegrepet slik det for eksempel blir benyttet av Michel Foucault innenfor post-strukturalismen, det vil si diskurs som en sosial konstruksjon

¹² Mine oversettelser fra dansk og engelsk i oppgaven.

av virkeligheten, en form for kunnskap. Faircloughs bruk av diskursbegrepet er en kombinasjon av de to ovenfor.

I *Diskursen orden* (Foucault 1971/1999) beskriver Foucault diskursen(e) og hvilke prosedyrer som styrer den. I følge Foucault er en diskurs et utsagn. Det kan defineres som ”et sett av tegnsekvenser for så vidt som disse er utsagn, det vil si for så vidt som man kan tilskrive dem særegne eksistensmodaliteter” (Foucault 1969 i Schaanning 1996, 60). Det vil si at en diskurs kan ses på som en ytring eller som en påstand. Forskjellen på disse er at en ytring er et uttrykk for et subjekts indre. Utsagnet fortolker noe indre. En påstand beskriver et objekt, et saksforhold eller et samfunnsforhold. Her beskriver utsagnet noe ytre. Fellestrekket ved disse to måtene å se på et utsagn er at de blir begge sett på som noe som er uavhengig av det de beskriver. Det kan uttrykkes som at språket representerer det som det samtidig beskriver. Et utsagn som beskriver en tanke jeg har hatt *er* ikke tanken, men en representasjon av den. Det vil si at språket blir en kopi av virkeligheten. Språket representerer virkeligheten (Schaanning 1996).

Jeg skal ikke dvele ved denne lingvistiske analysen av diskursen, fordi slik jeg har forstått Foucault så er det ikke dette som er det vesentlige med diskursene. Det vesentlige med diskursen er omgivelsene de skjer i, det vil si rommet de blir dannet i og hvem som får lov til å delta i diskursen. Foucault (1971/1999, 9-14) poengterer at diskursen blir kontrollert. Han beskriver flere ulike måter dette skjer på, blant annet med *utelukkelsesprosedyrer*, som er relevant i forbindelse med dette prosjektet. En av disse prosedyrene har han kalt "den forbudte tale". Da hentyder Foucault til normene og reglene i samfunnet om hva som er lov til å snakke om. Det er for eksempel ikke ”lov” til å snakke om tabubelagte emner, som seksualitet. Dette kan relateres til hvorfor mannlig prostitusjon blir sett på som usynlig. Dette er et tema det ikke er lov å snakke om.

Han beskriver de ulike utelukkelsesprosedyrene som *interne prosedyrer* for diskurskontroll. Disse styrer hvem som får lov til å uttale seg i disiplinen. Et eksempel på dette gir Schaanning (1996, 63) når han påpeker at setningen ”artene er konstante og er skapt av gud”. Den er lingvistisk korrekt, men er ikke korrekt innenfor disiplinen biologi. Innenfor visse religiøse samfunn derimot er den gyldig og fullt brukbar. Dette forteller oss at motstående diskurser kan eksistere på samme tid, men diskursene i seg selv er bare gyldige innenfor visse disipliner. Dette er diskursene om prostitusjon et godt eksempel på. Interesseorganisasjoner for prostituerte kan si at prostitusjon er arbeid, mens dette ikke vil være en gyldig diskurs

innenfor typiske kvinnesaksorganisasjoner der prostitusjon kun er et uttrykk for mannens dominans over kvinnen. Innenfor prostitusjonsfeltet er det også påtakelig at det er få personer som selger sex som uttaler seg. Slik jeg viser senere i oppgaven er det hjelpetiltak og politi som setter premissene for den mannlige prostitusjonsdiskursen, mens menn som selger sex nesten ikke uttaler seg i det hele tatt. I den generelle prostitusjonsdiskursen er det andre og flere premissleverandører, nemlig hjelpetiltak, politi, kvinnesaksforkjempere, næringslivet, forskere og til en viss grad den siste tiden, kvinner som selger sex (Jamfør "Frøken X" som har fått en del mediepublisitet i det siste fordi hun ønsker å starte en fagforening for prostituerte).

Hovedpoenget til Foucault slik jeg ser det er at diskursen skaper virkeligheten og at diskurs dermed er lik makt. Ved å benytte diskursbegrepet som analytisk verktøy kan vi få frem hvordan samfunnet blir kontrollert og begrenset. Det vil forklare hvilke mekanismer det er som påvirker hva vi holder for sant i samfunnet vårt og hvilke mekanismer det er som styrer hvem som får delta. Fairclough (1992, 91-96) påpeker derfor bruken av begrepet "hegemoni" som relevant for kritisk diskursanalyse. Han definerer det blant annet som lederskap og dominans på ulike felt innenfor et samfunn. Slik jeg benytter begrepet i oppgaven, så handler det først og fremst om hvilken diskurs som er den dominerende.

Jeg forholder meg som Fairclough til diskursbegrepet som en kombinasjon av overordnede diskurser i samfunnet og diskursen som et uttrykk for en mening. Det fører til at jeg snakker om diskurser på ulike nivå i samfunnet, for eksempel diskurser om mannlig prostitusjon sett i sammenheng med en overordnet markedsdiskurs.

3.2 Sosialkonstruksjonistisk grunnlag for diskursanalyse

Jørgensen og Phillips (2011, 12) beskriver diskursanalyse som en "pakkeløsning". Med det mener de at diskursanalyse i tillegg til å gi en analytisk tilnærming også gir det teoretiske og metodologiske grunnlaget. Grunnlaget ligger innenfor sosialkonstruksjonismen. Burr (1995 i Jørgensen og Phillips 2011, 13) beskriver fire nøkkelprinsipper om sosialkonstruksjonismen som er grunnleggende for diskursanalysen. For det første gjelder en kritisk innstilling overfor selvfølgelig kunnskap. Vår viten om verden kan ikke tas umiddelbart som en objektiv sannhet – kunnskapen er et produkt av våre måter å kategorisere verden på. Videre er vår kunnskap historisk og kulturelt spesifikk. Det vil si at vår kunnskap kun kan forstås ut ifra den historiske og kulturelle situasjonen vi befinner oss i nå. Det tredje prinsippet er at det er en sammenheng mellom kunnskap og sosiale prosesser. Det vil si at vår måte å forstå verden på skapes og

oppretholdes i sosiale prosesser. Kunnskapen dannes i sosial interaksjon med hverandre. For mitt vedkommende handler dette for eksempel om innvirkningen aviser og andre nyhetsmedier har på kunnskapsdannelsen i samfunnet generelt. Det fjerde prinsippet handler om at det er en sammenheng mellom kunnskap og sosial handling. Ulike sosiale verdensbilder fører til ulike sosiale handlinger, dermed har den sosiale konstruksjon av kunnskap konkrete sosiale konsekvenser. For eksempel vil jeg vise at siden sosialarbeidere er premissleverandører for diskursproduksjonen om mannlig prostitusjon, så fører det til at menn som selger sex blir sett på som ofre.

Kan man med dette som utgangspunkt hevde at det i det hele tatt finnes en virkelig verden "der ute"? Fairclough (2010, 4) utdyper at hans utgangspunkt for diskursanalyse er en "realistisk tilnærming som hevder at det eksisterer en virkelig verden, inkludert en sosial verden, som eksisterer uavhengig av om eller hvor godt vi vet og forstår den". Poenget er at den sosiale konstruksjonen av verden er med på å forme vårt syn på "den virkelige verden".

3.3 Kritisk diskursanalyse

Det finnes mange varianter av diskursanalyse og av kritiske diskursanalyser. I følge Jørgensen og Phillips (2011, 73-76) kan kritisk diskursanalyse generelt sett defineres gjennom fem felles trekk:

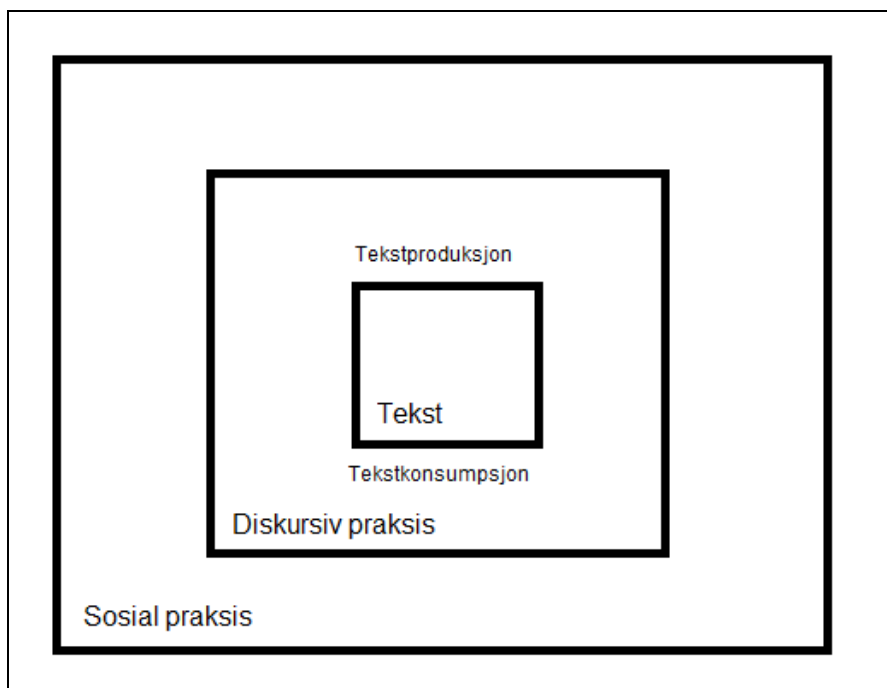
1. Sosiale og kulturelle prosesser og strukturer har en delvis lingvistisk-diskursiv karakter, og det er denne dimensjonen av sosiale og kulturelle fenomener og forandingsprosesser diskursanalysen ønsker å belyse.
2. Diskurs er både konstituerende og konstituert. Innenfor kritisk diskursanalyse anerkjenner man at språk både er en form for handling som kan påvirke verden, og at der en form for handling som er sosialt og historisk plassert og står i et dialektisk forhold til andre aspekter av den sosiale verden, som for eksempel mer eller mindre fastlåste strukturer i samfunnet (for eksempel det politiske system eller mediens institusjonelle strukturer).
3. Den kritiske diskursanalysen består av en konkret lingvistisk tekstanalyse av språkbruk i en sosial sammenheng.
4. Diskurser har ideologiske effekter. Det vil si at diskurser bidrar til å skape og reprodusere ulike maktforhold mellom sosiale grupper.

5. Diskursanalyse er kritisk forskning fordi man anerkjenner at man ikke er politisk nøytral, men som en kritisk tilnærming der man er politisk engasjert i sosial forandring.

Jeg er inspirert av Norman Faircloughs variant av kritisk diskursanalyse. Det som er spesielt med denne varianten er at den er spesifikt utformet og er det nærmeste vi kommer en oppskrift på kritisk diskursanalyse. Fairclough (1995a i Jørgensen og Phillips 2011, 75) definerer kritisk diskursanalyse som en retning som har som formål

å systematisk undersøke de ofte ugjennomsiktige årsaks- og determinantsforhold mellom (a) diskursive praksiser, begivenheter og tekster, og (b) bredere sosiale og kulturelle strukturer, relasjoner og prosesser, [...] hvordan slike praksiser, begivenheter og tekster fremkommer og er ideologisk formet av maktrelasjoner og kamper om makt, [...] hvordan ugjennomsiktigheten i disse relasjoner mellom diskurs og samfunn selv er en faktor, som sikrer makt og hegemoni.

Figur 1: Faircloughs tredimensjonale modell for kritisk diskursanalyse (Fairclough 1992, 73 og 1995b, 59)

Jeg går ikke nærmere inn på andre varianter av diskursanalyse eller kritisk diskursanalyse, jeg går heller ikke dypt inn i Faircloughs teori, men jeg fremhever det som er relevant i forhold til mitt prosjekt. Fairclough selv på peker at han har modifisert sin variant av analysen gjennom de siste to tiårene (2013, 78). Han beskriver videre at kritisk diskursanalyse ikke er *en* metode, men et løst sammensatt sett av ulike tilnærminger, som skiller seg fra hverandre ved at hovedvekten ligger på analyse av sosiale eller kognitive problemer, eller om fokuset er på

sosial endring (Fairclough 2010, 19). Jeg forholder meg i stor grad til fremstillingen av den kritiske diskursanalysen der han skiller mellom tre ulike dimensjoner i analysen: *teksten*, *den diskursive praksis* og *den sosiale praksis* (se Figur 1), slik den blir beskrevet i Fairclough (1992 og 1995b) og tolket og forklart av Jørgensen og Phillips (2011). Disse tre dimensjonene forklarer diskursen på ulike nivå, og dette er Faircloughs forsøk på å binde sammen tre ulike tradisjoner, fra mikro- til makronivå, for analyse av diskurser, og alle tre nivåene er uunnværlige for diskursanalysen (Fairclough 1992, 72). Disse tre dimensjonene er ikke fast avgrenset fra hverandre, de henger tett sammen og det kan være vanskelig å skille dem. Jeg vil nedenfor gjøre rede for hovedlinjene i de ulike dimensjonene.

3.3.1. Tekst

Grunndimensjonen innenfor kritisk diskursanalyse er selve teksten og dens egenskaper. Teksten som sådan trenger ikke være skriftlig, det kan også være snakk om tale, bilde eller en kombinasjon av det språklige og det visuelle. I en avisartikkel kan dette handle om selve teksten og hvordan teksten er billedsatt. I tillegg er det vanlig i nyhetskilder på nett å kombinere dette med en video eller lydspor. I min analyse tar jeg hovedsakelig utgangspunkt i det skriftlige, men jeg kommer også inn på bildebruken. Dette er en lingvistisk analyse av teksten, og den kan organiseres i fire kategorier: vokabular – hvilke ord er det som er brukt, grammatikk – hvordan blir ordene satt sammen til å forme mening, sammenhengen mellom setninger og setningsdeler – hvordan blir de koblet sammen og til slutt tekstens overordnede struktur. Fairclough (1992) beskriver mange ulike tekstanalytiske fremgangsmåter for å vise hvilke diskurser som kommer frem i teksten. Jeg har brukt følgende språklige virkemidler i analysen:

- *Metaforer* blir brukt for å billedgjøre det man snakker om. Fairclough (1992, 194) sier at metaforer strukturerer måten vi tenker og agerer på, på en gjennomtrengende og fundamental måte. Måten et metafor benyttes på har viktige følger for hvordan vi konstruerer vår virkelighet, og er derfor nyttige i en diskursanalyse. Et eksempel på et metafor fra min analyse er ordet "usynlig" som skal beskrive mannlig prostitusjon.
- *Modalitet* (Fairclough 1992, 158) handler om talerens grad av tilslutning til det han eller hun sier. Blir det som sies presentert som *en sannhet* eller som noe som *kan være sant*? Når en avis sier at "voksne menn i Trondheim kjøper seksuelle tjenester av mindreårige med utviklingshemming og psykiske lidelse", så er det et eksempel på sterk modalitet. Det presenteres som en sannhet.

- *Transitivitet* handler om å se på hvordan en hendelse, begivenhet eller prosess kobles sammen med subjekter og objekter. Er subjektet med i setningen eller ikke, benyttes det passiv eller aktiv form av verbet. Slike virkemidler kan tilsløre eller fremheve årsaker til prosesser. I setningen "han tvinges til å selge sex" er subjektet utelatt og objektet får all fokus. Dette påvirker vår forståelse av prosessen. (Fairclough 1992, 177 og Jørgensen og Phillips 2011, 95).
- *Nominalisering* (Fairclough 1992, 179) vil si at en prosess gjøres om til et substantiv, noe som på samme vis som transitivitet kan være med på å tilsløre hva som skjer og hvem som er årsak til at noe skjer.
- *Ordbruken* (Fairclough 1992, 185) handler om hvilke ord som er benyttet, og om hvilke ord de er benyttet i stedet for. For eksempel signaliserer man to ulike vinklinger dersom man snakker om "prostitusjon" og "sexarbeid". Begge deler beskriver samme aktivitet, men ordene har ulike undertoner.
- *Sammensetningen* av setningsdeler og avsnitt (Fairclough 1992, 174) er relevant for meningen vi tolker ut av teksten. Dette kan handle om hvilke ord som binder sammen setninger, og det kan handle om hvordan ulike avsnitt knyttes sammen for å danne mening. Jeg viser for eksempel hvordan en tekst som starter med temaet overgrep av unge gutter ender opp med å handle om prostitusjon, og hvordan dette kan påvirke tolkingen av teksten.
- Jeg benytter i tillegg analyse av *bilder* for å understreke diskursen som presenteres i teksten.

3.3.2. Diskursiv praksis

Den diskursive praksis handler om hvordan teksten er produsert og hvordan den blir konsumert. Fairclough har i de fleste av sine analyser frem hvilke diskurser og sjangrer som artikuleres i produksjonen og konsumpsjonen av teksten. Det er flere måter å angripe dette på. Jeg ser i min analyse på det Fairclough kaller for interdiskursivitet og intertekstualitet. Interdiskursivitet handler om å se på hvilke diskurser tekstene trekker på og hvordan dette foregår. Hvilke diskurser er det som kommer til uttrykk i tekstene og hvordan det blir gjort. Intertekstualitet handler om hvordan tekstene trekker på andre tekster. I mitt utvalg dreier det seg om hvordan avistekstene trekker på andre avistekster og vitenskapelige rapporter. Ved å se på intertekstualiteten viser jeg hvordan tekstene henger sammen og hvordan man ut fra dette kan se en utvikling på feltet mannlig prostitusjon.

Et viktig begrep innenfor denne feltet av diskursanalysen er *hegemoni*. Ved hjelp av dette begrepet kan vi analysere frem hvilke diskurser som er rådende, og vi kan se på den hegemoniske kampen mellom ulike diskurser. På prostitusjonsfeltet er det en hegemonisk kamp mellom ulike diskurser, for eksempel mellom diskurser om prostitusjon som *vold mot kvinner*, prostitusjon som et *sosialt problem* og diskurser om prostitusjon som *arbeid*.

3.3.3. Sosial praksis

Med denne dimensjonen mener Fairclough de bredere sosiale praksiser som teksten og den diskursive praksisen er en del av. Dette har to aspekter: for det første hvilken diskursorden er det den diskursive praksis inngår i og for det andre hvilke sosiale og kulturelle relasjoner skaper rammen for diskurspraksisen (diskursens sosiale matrise). Jeg kommer til å se på tekstene og diskursene jeg har funnet om mannlig prostitusjon i lys av overordnede diskurser, som for eksempel *prostitusjon og kjønn*.

3.4 Min bruk av kritisk diskursanalyse

Jørgensen og Phillips (2011, 88) fremhever at hvilke metoder og hvordan man benytter dem, kommer an på det aktuelle forskningsprosjektet man holder på med, det er ingen faste prosedyrer for hvordan man skal gå frem. Jeg har derfor valgt et forskningsdesign som jeg mener er mest hensiktsmessig for problemstillingen og materialet mitt.

Jeg ser først på hvilke diskurser om mannlig prostitusjon som kommer til uttrykk i disse tekstene. Deretter ser jeg på de lingvistiske aspektene og gjør en kort tekstanalyse for å vise hvordan diskursene kommer til uttrykk. Jeg har ikke lagt hovedvekt på å gjøre grundige tekstanalyser, men bruker tekstanalyse for å gi eksempler på hvordan diskursene uttrykkes og hvordan de dannes. Til slutt ser jeg på den sosiale praksisen der jeg analyserer dem opp mot hverandre og andre diskurser om prostitusjon og kjønn. Fairclough peker på at det kan være vanskelig å skille mellom de ulike nivåene i modellen fordi vil gripe inn i hverandre (Fairclough 1992, 231). Det synes også jeg det har vært, men har likevel delt analysene opp i en "diskursiv praksis"-del, en "tekst"-del og en "sosial praksis"-del. Disse kapitlene glir inn i hverandre og kan ikke leses helt adskilt av hverandre. Hvordan jeg går frem, hvilke konkrete metoder jeg benytter for å angripe tekstene beskriver jeg i de følgende kapitlene.

3.5 Muligheter og begrensninger

Kritisk diskursanalyse er et omfattende forskningsområde. Man skal angripe et tema i fra flere vinkler og det er en stor jobb. Dette er også et av de viktigste ankepunktene mot å benytte diskursanalyse. Hvorfor bruke mye tid på en tekstanalyse i stedet for å se på hvordan det

faktisk blir oppfattet av de som leser tekstene (Jørgensen og Phillips 2011, 102). Bergström og Boreus (2012, 402) utdyper dette ved å undre seg over det motsetningsfylte ved at diskursanalysen som tilhører en hermeneutisk tradisjon ikke samtidig kan håndtere enkeltindivid, altså at analysen ikke gransker hvordan tekstene blir mottatt.

Jeg mener at den grunnleggende antakelsen om tekstens makt gjør at kritisk diskursanalyse er en verdifull tilnærming for forståelse. Dersom man ønsker å gå enda grundigere til verks kan diskursanalysen kombineres med en kvantitativ undersøkelse eller intervjuer med mottakerne av tekstene (kvalitative eller kvantitative). Fairclough påpeker også at kritisk diskursanalyse kan være en del (og bør være en del) av større forskningsprosjekt (1995b, 33).

Jørgensen og Phillips mener også at det er et problem ved kritisk diskursanalyse at det er en svak forståelse for gruppedannelsesprosesser og for subjektivitetsdannelser (2011, 102). En diskursanalytiker fokuserer på tekstene og antar at det som står i tekstene kan betraktes som generelle diskurser i samfunnet. Slik jeg forstår Fairclough mener han det er mange ulike diskurser pågående i samfunnet samtidig. Dersom man er på jakt etter diskursen som er hegemonisk vil man kunne finne den i tekster, men da må man være kritisk i forbindelse med utvalget av tekstene (man bruker ikke kun Klassekampen eller kun Dagens Næringsliv dersom man ønsker å finne "diskursen" i Norge om prostitusjon, fordi de vil ha ulike ståsteder). Nøkkelrollen til analytikeren blir å få god kunnskap om feltet som skal analyseres, og deretter sette seg godt inn i materialet som skal analyseres.

Et tredje problem som Bergström og Boreus (2012, 403) viser til er reliabilitet i forbindelse med diskursanalysen. Etterrettelighet er noe av det som diskursanalyse blir kritisert for. Det er mange ledd man skal igjennom ifra problemstilling, til utvalg av tekster, gjennomlesning av tekster, kategorisering av dem, analysere diskursene og sette dem i en større sammenheng. I tillegg er det ingen bestemt metode man tar utgangspunkt i. Rammeverket er der, men det må tilpasses til hvert prosjekt. Dermed er det viktig at analytikeren er så etterrettelig som mulig og nøye beskriver hvordan han har gått frem. Dette er noen av de kritiske bemerkningene til diskursanalyse. Jeg nøyer meg her med å påpeke de ovennevnte. For en gjennomgang av flere referer jeg til Bergström og Boreus (2012, 399-408) og Jørgensen og Phillips (2011, 101-104).

Tekstene som har lagt grunnlaget for diskursene jeg har analysert frem kommer fra media på regional og nasjonalt plan. Det vil si at jeg ikke får frem lokale diskurser, og får dermed ikke med meg de nyansene om de skulle skille seg fra de andre jeg har sett på. Videre kan jeg ikke

si noe om diskurser som kommer frem i andre deler av samfunnet. For eksempel i kommentarfeltene under artiklene som er publisert på nett, ulike andre debattfora på nettet eller i vitenskapelige tidsskrift. Med disse begrensningene i bakhodet fortsetter neste kapittel med den metodiske fremgangsmåten for prosjektet.

3.6 Min forskerposisjon

I tillegg til de ovennevnte mener jeg det er viktig å påpeke at jeg er klar over at jeg er en del av diskursen om mannlig prostitusjon. Det er flere grunner til dette. Jeg arbeider innefor feltet som er avhengig av det jeg har kalt for offerdiskursen. Arbeidsplassen min er Pro Sentret og Pro Sentret har produsert en av rapportene som er tema i mange av tekstene i utvalget. Videre er denne rapporten en direkte årsak til min nåværende jobb. Den konkluderte med at det var behov for et sosialfaglig tiltak rettet mot menn som selger sex, og dette tiltaket var jeg med på å opprette. I analysen vil det være relevant for leseren å kjenne til bakgrunnen min. Jeg er en sosialarbeider som arbeider med menn som selger sex, så jeg er med på å produsere diskurser om menn som selger sex som har behov for helse- og sosiale tjenester. Min bakgrunn vil dermed være med å påvirke hvordan jeg ser på dette feltet, og dermed også hvordan jeg vil analysere funnene i denne oppgaven.

Jeg er i ordets rette forstand også en del av diskursen, fordi jeg er intervjuet i to av tekstene i utvalget mitt. Jeg har valgt å ikke analysere de tekstene jeg selv er en del av, siden det ville blitt litt for nært. Bakhodet mitt vises riktignok på et av bildene jeg har gjengitt i kapittel 5, men det er brukt for å illustrere et poeng. Jeg har utover dette prøvd å være nøytral, men som diskursanalytiker er jeg klar over at jeg ikke kan rive meg ut at diskursen jeg tilhører.

Jeg har valgt å se på min involvering i feltet jeg studerer, som en styrke snarere enn en svakhet. Jeg har mye kunnskap om feltet og det har jeg benyttet meg av både i forkant av og i analyseprosessen.

Et av problemene med at jeg selv står så langt inne i prostitusjonsfeltet er at jeg kjenner eller kjenner til de fleste personene som har blitt intervjuet i utvalget mitt. Noen av sitatene jeg har trukket frem er fra kolleger av meg og andre er samarbeidspartnere. Jeg vil påpeke at mitt mål med denne oppgaven ikke har vært å kritisere verken intervjuobjekt eller journalister (selv om jeg nok mener at noen journalister har blåst noen saker ut av proporsjoner), men å få frem hvordan ulike diskurser om mannlig prostitusjon kommer frem/blir fremstilt. For å minske personfokuset har jeg stort sett fjernet navnet på den personen sitatet kommer fra, og heller brukt stillingstittel eller andre ord for å beskrive forholdet personen har til feltet.

4.0 FREMGANGSMÅTE OG FUNN

I dette kapitlet beskriver jeg hvordan jeg metodisk har gått til verks for å finne de aktuelle tekstene for analysen samt at jeg gir en oversikt over dem. Ved å se på temaene i tekstene og hvilke diskurser de produserer legger dette grunnlaget for diskursanalysene i de påfølgende kapitlene. Jeg gir også en kvantitativ oversikt over tekstene.

4.1 Media som kilde for diskurser

Jeg har valgt å benytte meg av ulike tekster fra media for å finne frem til diskursene om mannlig prostitusjon. Jeg kunne valgt å benytte meg av andre tekster, for eksempel kunne jeg analysert rapportene som er skrevet om mannlig prostitusjon eller sett på hvordan mannlig prostitusjon dukker opp i forarbeidet til sexkjøpsloven¹³. Årsaken til at jeg ikke har analysert rapportene, er fordi de speiler en forsker eller et hjelpetiltaks syn. Da ville jeg ikke fått med nyansene slik de kommer frem i en nyhetsartikkel.

I NOU 2010:14, 54 om mediestøtte står dette om pressens makt:

Mediene utøver en portvaktsfunksjon i den forstand at de påvirker hva og hvem som skal bringes frem for offentligheten. Selv om også andre vil ha en slik funksjon i ulike sammenhenger (for eksempel politikere, offentlige tjenestemenn, PR-konsulenter, forlagskonsulenter), er det i den allmenne nyhetsformidlingen først og fremst mediene som vokter kanalene ut til offentligheten.

Mediene har makt og de setter dagsorden for nyhetsformidling. Derfor mener jeg at mediernes håndtering av nyheter om mannlig prostitusjon er en god kilde for å finne aktuelle diskurser.

4.2 Kildene

Kildene jeg har valgt å benytte meg av er hentet både fra papir- og nettbaserte media. Det har jeg gjort fordi det er mange tekster om prostitusjon som ikke når papirutgavene, men som kun blir publisert som nyhetssaker på avisenes nettsider. Alle avisene jeg har brukt som kilder har også nettutgaver. Jeg har for å begrense utvalget holdt meg til de største avisene i Norge, og har derfor sett bort i fra lokale aviser. For å likevel få en bredde i stoffet har jeg i utvalget mitt både nasjonale aviser og regionale aviser.

For å få tilgang til tekstene benyttet jeg meg av databasen Atekst. Atekst er et digitalt nyhetsarkiv som er driftet av selskapet Retriever¹⁴. Arkivet går tilbake til 1945. Databasen er

¹³ Ot.prp. nr. 48 (2007–2008), Om lov om endringer i straffeloven 1902 og straffeprosessloven (kriminalisering av kjøp av seksuell omgang eller handling mv.)

¹⁴ <http://www.retriever-info.com/no/category/news-archive/>, lastet ned 10.08.2013

en betalingstjeneste og jeg har benyttet meg av tilgangen som blir gitt av Læringssettret og biblioteket på Høgskolen i Oslo og Akershus.

Tabell 6 i Vedlegg II gir en oversikt over kildene jeg søkte i. Atekst skiller i sitt søkesystem mellom *lokale*, *regionale* og *nasjonale* aviser i tillegg til ulike media på nett. På nett er det i tillegg til aviser også andre nyhetsmedium, som for eksempel TV2 og NRK samt noen radiokanaler er representert. Jeg valgte å ta utgangspunkt i det som Atekst definerer som nasjonale og regionale aviser samt de samme avisenes nettpublikasjoner. Fordi NRK og TV2 er viktige nyhetsformidlere valgte jeg å inkludere dem også. I underkategori til NRK valgte jeg å inkludere NRK sine distriktskontor. Det førte til at jeg fikk et søk som ble gjort i 16 papirbaserte aviser og 36 nettbaserte nyhetsmedium. Jeg fikk treff i 17 ulike mediekilder (disse treffene skiller ikke mellom nett og papirutgave, for eksempel er nett- og papirutgaven av VG sett på som en kilde). Tabell 1 på side 28 gir en oversikt over mediene jeg fikk treff i.

4.3 Periode

Jeg har forholdt meg til saker publisert i tidsrommet 27.10.09 til 25.07.2013. Dette er et tidsrom på omtrent tre og trekvart år. Årsaken til at jeg valgte 27.10.09 som startdato er fordi da viste NRK Brennpunkt sin dokumentar "Menn er også horer". Denne dokumentaren er viktig når det gjelder å sette mannlig prostitusjon på dagsordenen. Jeg kommer nærmere inn på dette senere. Jeg valgte derfor å se på tematikken i kjølvannet av dokumentaren og frem til i dag, som i denne sammenhengen ble 25.07.2013. Jeg refererer også til tekster som er fra tidligere perioder for å gi et historisk perspektiv.

4.4 Søkord

Jeg er spesifikt interessert i tekster som omhandler mannlig prostitusjon eller der det er snakk om menn/gutter som selger sex eller driver med prostitusjon. Jeg har ikke vært interessert i ukjønnete tekster. Med det mener jeg tekster der det blir referert til kun "prostitusjon" eller "prostituert" uten at det er beskrevet som for eksempel en mann som selger sex. Jamfør kunnskapsgrunnlaget i kapittel 2 så er det som regel snakk om et heteronormativt perspektiv på prostitusjon, dermed er ikke menn som selger sex inkludert i forståelsesrammene når det kun er snakk om "prostitusjon". Derfor blir det i tekster som omhandler menn som selger sex understreket at det er nettopp en mann/gutt som selger sex. Det er flere måter å benevne dette

på. For å få tak i så mange tekster som mulig som omhandler dette, benyttet jeg meg av følgende søkestrenger¹⁵:

- "*gutter som selger*" AND (*sex OR seksuelle*)
- "*menn som selger*" AND (*sex OR seksuelle*)
- "*mannlig prostit**"
- *Gutteprostit**
- *Mannehore**
- *Gigolo**¹⁶

4.5 Utvalget

Dette førte til at jeg satt igjen med 258 tekster. Fairclough (1992, 226) benytter seg av begrepet "korpus" for å henvise til de aktuelle tekstene for analysen. Jeg synes det er et tungt ord, og benytter meg i stedet av "utvalget". En gjennomlesning av tekstene viste av flere av søkestrengene var benyttet i samme tekst og at samme tekst ofte var publisert både på nett og på trykk. Dette gjelder de fleste sakene foruten om sakene som er publisert av NRK og TV2, som av naturlige grunner ikke er publisert på trykk. Siden denne oppgaven ikke handler om forskjellen og den ulike rekkevidden til nyheter i nettbaserte og trykte medium har jeg valgt å *ikke* skille mellom nett- og papirutgave av samme tekst. Når samme tekst er publisert både på nett og på trykk har jeg sett på det som *en* tekst.

Det var en rekke andre tekster der ulike varianter av "mannlig prostitusjon" ble brukt. Disse tekstene har jeg valgt å ikke kategorisere som tekster som handler om mannlig prostitusjon. Dette kan være tekster som handler om prostitusjon, og der det for eksempel refereres til "Nadheim, et senter for kvinner og *menn som selger sex...*". Andre tekster som jeg også har utelatt er de fleste anmeldelser og tekster som omhandler bøker, filmer og musikk. Det for eksempel flere filmer der en av birollene er mannlig prostituert eller forfattere eller artister som i sin ungdom solgte sex. Jeg har inkludert tekster som omhandler TV-serien "En velutstyrt mann" ("Hung"), fordi den spesifikt handler om en mann som selger sex. Jeg har

¹⁵ De er gjengitt her slik de ble brukt i søket i Atekst. "*" betyr at ulike endelser av ordet blir med i utvalget. For eksempel fører søket "prost*" til at både prostitusjon og prostituert blir inkludert i søket. Søket "*menn som selger*" AND (*sex OR seksuelle*) gir resultat der *menn som selger sex* og *menn som selger seksuelle* blir inkludert.

¹⁶ Dette søket ble gjort ved å utelukke resultat som inneholdt ordene "amerikan*", "american", "just a", "LA", "L.A.", "fading" og "european". Dette ble gjort for å utelukke unødvendige artikler fordi "gigolo" er et ord som er benyttet i flere kjente filmer (for eksempel "American Gigolo") og sanger (for eksempel "Just a Gigolo") og dersom de skulle vært tatt med ville utvalget blitt for stort til å få oversikt over.

også utelukket alle tekstene som omhandler skandaler der politikere eller pastorer har kjøpt sex av andre menn, fordi dette ikke handler om den som selger sex, men om kunden.

Totalt ble det 73 tekster som hadde mannlig prostitusjon som hovedtema, og de spenner mellom små notiser til større featureartikler, men stort sett er det nyhetsartikler. I Tabell 1 har jeg presentert de ulike nyhetskildene og antall tekster. I Tabell 7 i appendikset ligger en oversikt over alle artiklene med dato for publisering, overskrift og kilde.

Tabell 1: Antall tekster og nyhetskilde

	2009 ¹⁷	2010	2011	2012	2013 ¹⁸	Total
Adresseavisen	–	3	–	–	–	3
Aftenposten	–	2	1	–	–	3
Bergens Tidende	–	4	3	2	–	9
Dagbladet	–	5	6	–	–	11
Dagsavisen	–	2	1	–	–	3
Fædrelandsvennen	–	–	–	1	–	1
Klassekampen	–	–	1	–	–	1
Nordlys	–	–	–	–	1	1
NRK	4	2	1	–	–	7
NRK Hordaland	4	4	1	–	–	9
NRK Sørlandet	–	–	–	1	–	1
NRK Trøndelag	–	3	–	–	–	3
NRK Østlandssendingen	–	–	1	–	–	1
Stavanger Aftenblad	–	8	1	–	–	9
TV2	–	3	1	2	–	6
VG	1	1	–	1	1	4
Vårt Land	–	–	1	–	–	1
Total	9	37	18	7	2	73

¹⁷ Fra og med 27.10.2009

¹⁸ Til og med 25.07.2013

NRK med distriktskontorene har totalt sett flest tekster. Deretter følger avisene Dagbladet, Bergens Tidende og Stavanger Aftenblad. 2010 er året det var flest artikler. De to siste årene har det vært en kraftig reduksjon av artikler.

Ved en gjennomlesning av materialet er det tydelig at det er enkelte landsdeler som er mer aktive på å produsere tekster om mannlig prostitusjon. Det er flest artikler produsert av riksdekkende kilder, mens Hordaland utpreger seg i forhold til de andre regionene med 18 tekster. Osloområdet har til sammenlikning bare syv (dersom man ser bort fra Dagbladet og VG).

Tabell 2: Antall tekster fordelt på region

Område	Antall
Nasjonalt	30
Hordaland	18
Rogaland	9
Oslo	7
Trøndelag	6
Sørlandet	2
Troms	1

4.6 Usynlig?

Et begrep som går igjen i flere av tekstene er ordet *usynlig*. Jeg kommer tilbake til dette senere i oppgaven, men kort oppsummert så henspiller det på at mannlig prostitusjon er et felt vi vet lite om og som er vanskelig å få grep om. Den hegemoniske diskursen på det mannlige prostitusjonsfeltet ser ut til å være at mannlig prostitusjon er et felt som er usynlig og som man ikke har kunnskap om eller noe man ikke ser i det hele tatt. Det sier også noe om at prostitusjonen er svært heteronormativ og kjønnnet. Vi snakker om kvinner som selger sex og menn som kjøper sex. I og med at dette er et moment som blir gjentatt flere ganger laget jeg et generelt søk på Atekst med søkestrengen "prostit*". Dette søket er ikke kjønnsspesifikt, men som regel når man snakker spesifikt om menn som selger sex så blir dette spesifisert, jamfør søkestrengene jeg har brukt for å finne utvalget. Jeg har ikke gjort en gjennomgang av "Prostit*" -søket. Det vil si at jeg ikke har utelukket tekster som ikke vil være relevante og jeg har ikke utelukket like tekster som er gjengitt både på nett og på trykk. Dette er altså ikke signifikante tall. Mange av tekstene som omhandler prostitusjon omhandler også mannlig

prostitusjon. Mange prater *generelt* om temaet, og inkluderer både menn, kvinner og transpersoner som selgere og kjøpere av seksuelle tjenester. Dette er tekster som ikke kommer med i statistikken som tekster som omhandler mannlig prostitusjon, og dermed kan jeg ikke konkludere med at alle tekster som ikke har en av søkestrengene mine i seg handler om kvinnelig prostitusjon. Jeg presenterer det likevel her fordi jeg mener det gir et bilde av hvor mye som er skrevet om prostitusjon i perioden jeg har valgt ut.

Tabell 3: Antall tekster med søkeord "prostit"

	2009 ¹⁹	2010	2011	2012	2013 ²⁰	Total
Nasjonale og regionale nyhetspublikasjoner	479	2 754	2 622	2 370	1 441	9 666

Det er altså totalt 9 666 tekster som har en eller annen versjon av ordet prostitusjon i seg. Dersom jeg hadde inkludert søkeord som "sexarbeid*" og "hore*" ville søket gitt enda flere tekster. Til sammenligning var det 258 tekster som på et eller annet vis refererte til mannlig prostitusjon. Det vil si at 3 % av tekstene som omhandler prostitusjon på et eller annet vis tar opp i seg at prostitusjon også handler om menn som selger sex. Dette sier noe om fokuset på mannlig prostitusjon de siste årene, og er forenelig med inntrykket av at det er et usynlig felt.

4.7 Tematikken i tekstene

Jeg har definert at alle de 73 tekstene har mannlig prostitusjon som *hovedtema* og jeg har sortert dem i 12 ulike kategorier. De aktuelle tekstene hadde alle spesifikke tema – de handlet ikke kun om mannlig prostitusjon, men det handlet om mannlig prostitusjon i sammenheng med noe annet, og de henger sammen i tid. For eksempel så handler tekstene i det jeg har kategorisert som "Pro Sentrets kartlegging: Et usynlig marked" om selve kartleggingen og funnene i forbindelse med den rapporten – som igjen handler om mannlig prostitusjon, og de er alle skrevet i uka rapporten ble lansert. De fleste tekstene her er referat fra rapporten, men det er også noen intervjuer med menn som selger sex, som journalisten selv har funnet utenom rapporten. Jeg har valgt å kategorisere alle tekstene som handler om rapporten og andre tekster som er oppfølgingsartikler med intervjuer av for eksempel menn som selger sex i denne kategorien. På samme måte handler tekstene i de andre kategoriene om det som er kategoriens overskrift. Tabell 4 viser en oversikt over de aktuelle kategoriene og tidsrommet.

¹⁹ Fra og med 27.10.2009

²⁰ Til og med 25.07.2013

Tabell 4: Ulike tematiske kategorier

Kategori		Antall tekster	Dato ²¹
A	NRK Brennpunkt-dokumentaren: "Menn er også horer"	4	27.10.09
B	En velutstyrt mann	5	16.04.10
C	Tropic sauna-saken	5	23.04.10 og 19.06.12 (dom)
D	Pro Sentrets kartlegging: "Et usynlig marked?"	17	11.06.10
E	NOVA-rapport og Stavanger	4	06.07.10
F	Utekontaktens kartlegging: Menn som selger seksuelle tjenester	15	14.02.11
G	Lanseringen av Pro mann	2	17.11.11
H	Romgutter i Kristiansand?	2	31.08.12
I	Kvinnelige sexturister	2	18.10.12 og 26.01.13
J	Gaysirsaken	1	13.06.13
K	Grooming ²² og gutteprostituasjon i Bergen	10	Hele perioden
L	Andre enkeltstående tekster	6	Hele perioden
Totalt		73	

Jeg vil nå gå kort inn på hva de ulike temaene dreier seg om for å gi et bilde av hva det er som er skrevet om mannlig prostituasjon i den aktuelle perioden.

A. NRK Brennpunkt-dokumentaren: Menn som selger sex

Dette er dokumentaren som er utgangspunktet mitt for utvalgsperioden. Det er kun NRK som skriver om dokumentaren. Tekstene handler om dokumentaren, som igjen handler om at menn selger sex. Det dreier seg om er at dette er usynlig, men noe som skjer og at mange menn som

²¹ Datoen referer til tidspunktet for nyhetssaken. For enkelte av temaene var det nyhetssaker i avisene og på nett i noen dager etterpå, generelt sett så har temaene samlet seg i tid om den aktuelle datoen(e) jeg har skrevet i tabellen.

²² "Grooming" kan oversettes til norsk med "barnelokking". Det kan forklares med at en voksen person lokker et barn til kontakt med tanke på å gjøre et overgrep, kontakten skjer gjerne på nett. Redd Barna benytter seg av groomingbegrepet fordi de mener "barnelokking" tilslører for eksempel at barna er bevisste på hva de gjør og at de er klare over risikoen de tar (http://www.press.no/sider/tekst.asp_side_175, lastet ned 17.09.13).

selger sex ønsker hjelp til å slutte. Videre fokuseres det på at det er usynlig, men ikke usynlig når man leter litt.

B. En velutstyrt mann

"En velutstyrt mann" ("Hung") er en TV-serie som ble vist på NRK i 2010. I forbindelse med det ble det skrevet anmeldelser og artikler om TV-serien. TV-serien handler om en mann som selger sex, og tekstene gir en anmeldelse av serien. Flere poengterer det interessante i at det handler om en mann som selger sex, og reflekterer over at dette er en annen vinkling enn det man er vant med fra tidligere.

C. Tropic sauna-saken

I Bergen ble det i 2010 avslørt et bordell, Tropic Sauna, i Bergen som rettet seg mot MSM. En mannlig prostituert ble smittet med hiv av en kunde. Dette førte videre til at eieren av bordellet ble siktet for hallikvirksomhet og menneskehandel. Tekstene som omhandler denne saken dreier seg om alt fra hiv-frykt i Bergen til rettsaken og dom i saken.

D. Pro Sentrets kartlegging: Et usynlig marked?

Dette er tekster som omhandler rapporten "Et usynlig marked" (se side 8) som ble publisert i juni i 2009. Tekstene som har sitt utspring i denne rapporten handler om funnene i rapporten, det er intervju med forfatteren av rapporten samt lederen av Pro Sentret. Det er også intervju med menn som selger sex. Hjelpetiltak i Trondheim og Stavanger blir også intervjuet med fokus på de "glemte og usynlige" guttene som selger sex. Hvilke hjelpetilbud er det som finnes og eventuelt hvorfor de ikke finnes.

E. NOVA-rapport og Stavanger

En måned etter at rapporten "Et usynlig marked" kom ut, presenterte NOVA en ungdomsundersøkelse der det blant annet kom frem at flere gutter enn jenter hadde erfaring med bytte eller salg av sex. Dette ble en sak i Stavanger Aftenblad der temaet var at det ikke finnes hjelpetiltak i Stavanger for menn som selger sex. Disse tekstene henger også sammen med tekstene i forbindelse med rapporten en måned tidligere (punkt D).

F. Utekontaktens kartlegging: Menn som selger seksuelle tjenester

Tekstene her handler om og har sitt utgangspunkt i Utekontakten i Bergen sin rapport fra 2010 (se side 8). Disse tekstene baserer seg også på gjengivelse av funnene i rapporten, intervju med forfatterne og representanter for Utekontakten. Det er også intervjuer med en mann som selger sex.

G. Lanseringen av Pro mann

Pro Mann er et hjelpetiltak for menn som selger sex som er drevet av Pro Sentret. Dette ble lansert som følge av rapporten "Et usynlig marked", og artiklene handler om hvem som selger sex, og hva Pro Sentret kan tilby av hjelp. Dette består også av intervju med ansatte i prosjektet og en mann som har erfaring med å selge sex.

H. Romgutter i Kristiansand?

31.08.2013 ble det slått stort opp på NRK Sørlandet at det er stort omfang av rumenske gutter som selger sex i Kristiansand. Dagen etterpå kunne Fædrelandsvennen slå fast at dette ikke stemte i det hele tatt. Et eksempel på en nyhetssak som ikke var en nyhetssak likevel.

I. Kvinnelige sexturister

På høstparten i 2012 var det premiere på filmen "Paradis: kjærlighet" som omhandler kvinnelig sexturisme til Afrika. Foruten om groomingartiklene, som strengt tatt handler om overgrep av barn, er disse de eneste artiklene som tar for seg kunder av menn som selger sex – og til alt overmål handler det om kvinner som sexkunder, en gruppe som i alle fall kan kalles usynlig i et norske samfunn. Kvinnene i disse artiklene blir beskrevet som tapere på kjønnsmarkedet, og blir beskrevet som middelaldrene, overvektige og lite attraktive. Tekstene er en kombinasjon av anmeldelse av filmen og om "fenomenet" kvinnelig sexturisme.

J. Gaysirsaken

Dette handler om en grooming-sak i fra Bodø som ble rullet opp i 2010 og 2011 der syv menn ble dømt for 50 overgrep mot unge gutter, som de hadde møtt på nettstedet Gaysir.no. Denne artikkelen handler om en av de unge guttene som også sto frem som gutteprostituert. Dette er en sak som har vært mye skrevet om i lokalavisene i Nord Norge, men som ikke har nådd andre deler av rikspresen foruten om denne ene artikkelen i avisen Nordlys.

K. Grooming og gutteprostituasjon i Bergen

I Bergen har det gjennom hele perioden vært et spesielt fokus på grooming og gutteprostituasjon. Artiklene handler om politiets arbeid i forbindelse med å avsløre overgrep mot barn og unge. Dette er ikke spesielt utpreget i andre deler av landet foruten om "gaysirsaken".

L. Andre enkeltstående artikler

I utvalget mitt er det seks andre enkeltstående saker som ikke kan relateres til noen av de ovenstående kategoriene. De har følgende overskrifter: "Mannlig prostituert brøt seg inn hos Australias cricketlag", "Avslørte mannlig prostituasjonsring i Spania", "Gigolo må betale 80 millioner", "69 barn mulige ofre for menneskehandel", "Sex med respekt!" og "CP-rammede

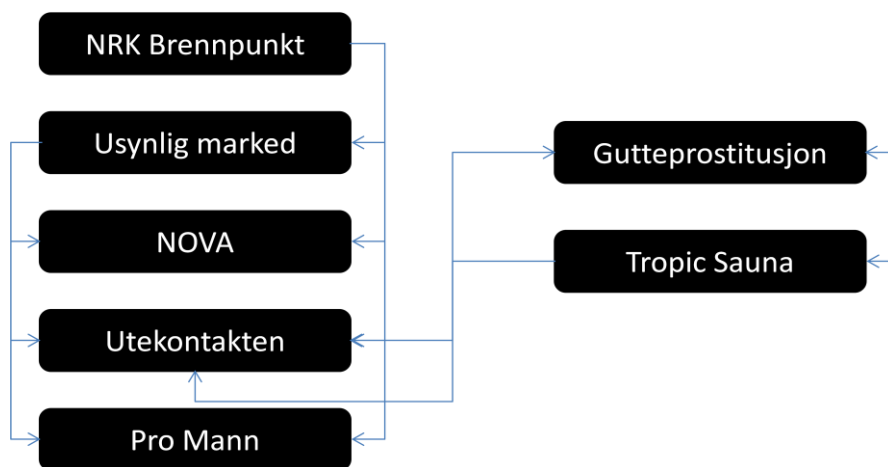
Kristoffer: - Jeg solgte sex til funksjonsfriske menn". Overskriftene avslører et stort spenn i tematikken. Overskriftene signaliserer både offerdiskurser og sexarbeiderdiskurser.

4.8 Intertekstuelle tekster

Det er en høy grad av intertekstualitet i tekstene. Fairclough definerer intertekstualitet som den egenskap tekster har ved at de er full av bruddstykker fra andre tekster, som kan være tydelig avgrenset eller slått sammen i, og som teksten kan assimilere, motsi og så videre. Det handler om hvordan tekster tilfører noe til eksisterende tekster (Fairclough 1992, 84). De refererer til andre tekster som for eksempel de nevnte rapportene, men det er også en interessant intertekstualitet tekstene i mellom. For eksempel ved at tekstene bærer på hverandre innenfor en kategori. For eksempel refererer ulike regionalaviser til Bergens Tidende i forbindelse med Utekontaktens rapport (F).

Videre så kan vi se en rød tråd mellom de ulike kategoriene. Denne kommer frem ved at det blir direkte referert til en annen kategori i teksten. For eksempel så kan vi lese ut fra et av intervjuobjektene at oppstarten av Pro Mann-prosjektet er et direkte resultat av Pro Sentrets kartlegging, som igjen er et resultat av blant annet dokumentaren til NRK. Intertekstualitet handler ikke bare om at tekstene i media spiller på hverandre, men vi kan ut fra disse tekstene se hvordan de ulike temaene som har blitt tatt opp har ført til noe nytt. Vi ser hvordan temaene endrer seg over tid, og hvordan de bygger på tidligere nyhetsaker. Det er ikke samme tema som tas opp igjen og igjen, men det er en utvikling – en viss utvikling i alle fall, for eksempel i fra en dokumentar om menn som selger sex til en konkret hjelpetiltak.

Figur 2: Skjematisk oversikt over intertekstualiteten i noen av tekstene

Figur 2 er et forsøk på en skjematisk oversikt over noen av kategoriene og intertekstualiteten dem i mellom. Det er å anta at det er flere koplinger dem i mellom, men dette er en enkelt

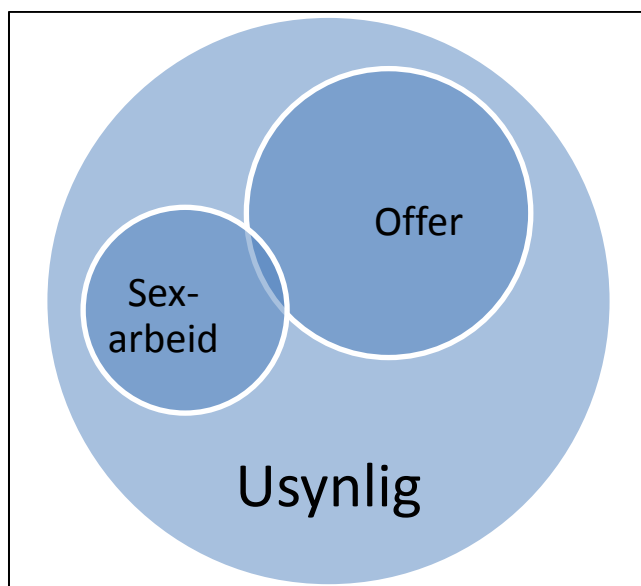
skjematisk fremstilt. Det jeg har prøvd å vise i denne figuren er sammenhengen mellom sakene slik det blir fremstilt i tekstene. Det interessante med dette er at figuren gir en oversikt over tekstene og makten en tekst kan ha. Det ene fører konkret til noe annet. Noe leser vi direkte ut av tekstene, annet blir referert til via hovedtekstene (rapportene) det blir henvist til. Det vi for eksempel ser er at forskning (Usynlig marked) og politiets aktiviteter føret til enda mer forskning (Utekontakten). Vi ser også at en TV-dokumentar er direkte med på å føre til forskning og hjelpetiltak. Vi ser at det er en utvikling i innholdet i tekster som blir produsert om mannlig prostitusjon. Dette viser at det skjer "noe" på feltet, det er ikke på stedet hvil. Vi ser også at det et dialektisk forhold mellom tekster som handler om for eksempel gutteprostitusjon og Tropic Sauna. Tekstene om disse sakene referer til hverandre, og de er med på å føre til at Utekontakten lager rapporten om mannlig prostitusjon i Bergen. Deretter blir det i tekster om gutteprostitusjon referert til at Utekontakten har skrevet en rapport, og at det finnes mer kunnskap på feltet.

4.9 Diskursene i tekstene

Disse 12 kategoriene (A til L) la grunnlaget for de tre diskursene jeg har analysert frem, nemlig *usynlighetsdiskursen*, *offerdiskursen* og *sexarbeiderdiskursen*. Innenfor de 12 tematiske kategoriene utkrystalliserer disse diskursene seg og jeg bruker de følgende kapitlene på gi eksempler på hvordan dette kommer til uttrykk. Av og til er alle tre diskursene til stede i samme tekst. Ofte er samme tekst målbærer av flere diskurser fordi det for eksempel er gjort intervjuer med en selger, en forsker og en representant fra politiet eller et hjelpetiltak. Jeg benytter meg av utdrag fra ulike tekster for å gi eksempel på hvordan de ulike diskursene kan komme til uttrykk.

Figur 3 gir en oversikt over de tre diskursene. Som den gir uttrykk for er usynlighetsdiskursen hegemonisk, og den danner et teppe de to andre diskursene beveger seg på. Offer- og sexarbeiderdiskursen er litt overlappende for å symbolisere at de ikke utelukker hverandre helt og holdent, selv om de på mange måter tar tak i *ulike* temaer innenfor mannlig prostitusjon – dette kommer jeg tilbake til.

Figur 3: Skjematisk oversikt over diskursene

Usynlighetsdiskursen handler om menn som selger sex som et usynlig felt. Tekstene sier det er lite kunnskap om dem, eller det blir utviklet kunnskap, men mantraet er at de er usynlige og vi vet lite om dem. Tekster som er målbærere av denne diskursen er tekstene som omhandler forskningen/rapportene, men den ligger som et generelt bakteppe uansett hvilken vinkling som ligger til grunn. Dette er diskursen som har hegemoni i Norge i dag. Så å si alle tekstene i utvalget er bærere av denne diskursen. Tekstene ønsker for eksempel ofte å si noe om at dette er (har vært) et usynlig felt og at det nå har kommet ny kunnskap. Eller at politiet synes dette er vanskelige saker å jobbe med fordi det er et usynlig felt.

Offerdiskursen omhandler tekster der mannlige prostituerte fremstilles som ofre eller om de sosiale problemene som de lever under. Innenfor denne kategorien har jeg også plassert

- Overgrep av barn (unge gutter – ofte kalt for gutteprostitusjon)
- Menneskehandel der menn er ofre

De fleste av tekstene i utvalget er også på et eller annet vis bærere av diskurser der de ser på mannlige prostituerte/gutteprostituerte som ofre eller det handler om de sosiale problemene de kan slite med. Dette er ikke så veldig unaturlig i og med at stemmene vi får møte i disse tekstene ofte er representanter for hjelpetiltak eller politi.

Sexarbeiderdiskursen omhandler tekster der mannlige prostituerte blir fremstilt som "sexarbeidere". Mange av tekstene referer til denne diskursen ved at for eksempel forfatterne av de to ovennevnte rapportene blir intervjuet og sier at det eksisterer menn som selger sex

fordi de ser på det som en type jobb de trives med, samtidig som de referer til andre årsaker til at de selger sex. Tekstene som har dette som hovedtema inneholder intervju med en sexarbeider. Det er i utgangspunktet ikke mange av tekstene som har intervjuer med en person som selger sex. Av de 73 tekstene som er med i materialet mitt er det intervju med seks menn som selger sex. Seks av 73 tekster gir en stemme til en mann som selger sex. Tre av de intervjuete er målbærere av at sexsalget foregår frivillig, og at det er en lystbetont *jobb*.

I analysen i de følgende kapitlene tar jeg utgangspunkt i utdrag fra noen av de viktigste tekstene. Det vil ikke ha vært mulig i denne oppgaven og analysert alle tekstene inngående, fordi det ville vært alt for omfattende. Jeg har derfor tatt for meg utdrag av tekstene som jeg mener på hvert sitt vis fremhever det jeg mener å ha sett i utvalget mitt. Som jeg har påpekt er intertekstualiteten i tekstene stor. Innenfor kategoriene er tekstene like, like uttrykk er brukt og vinklingen er for det meste lik. Tekstene jeg har valgt ut er valgt fordi de er gode representanter for andre tekster som jeg oppfatter som grunnleggende like. Målet med analysen er å vise typiske måter diskursene blir fremstilt på.

I de neste kapitlene tar jeg for meg de ulike diskursene. Kapittel 5 handler om usynlighetsdiskursen, kapittel 6 om offerdiskursen og kapittel 7 om sexarbeiderdiskursen. Kapitlene er bygd over samme lest med utgangspunkt i modellen til Fairclough (Figur 1 på side 19), med en treleddet analyse av *tekst*, *diskursiv praksis* og *sosial praksis*. Det vil si at jeg viser hvordan mannlig prostitusjon blir fremstilt og jeg viser med forskjellige, enkle tekstanalyser hvordan dette uttrykkes i tekstene. I tillegg ser jeg på den ytterste rammen i modellen, nemlig den sosiale praksisen, hvordan disse diskursene kan settes i sammenheng med andre overordnede diskurser. I de ulike delene av kapitlene ser jeg etter følgende:

- *Diskursiv praksis*:
 - Hvordan blir mannlig prostitusjon presentert innenfor den aktuelle diskursen?
 - Hvilke representasjoner av menn som selger sex er det som kommer til uttrykk?
- *Tekstanalyse*:
 - Hvordan kommer diskursen til uttrykk i tekstene?
 - Hvordan blir ulike representasjoner av menn som selger sex fremstilt tekstuelte?
- *Sosial praksis*:
 - Hvilke overordnede diskurser i samfunnet er det den aktuelle diskursen trekker på og hvordan er de knyttet til bestemte forståelser av prostitusjon?

5.0 USYNLIGHETSDISKURSEN

-Norge har hatt fokus på kvinnelig sexhandel, og lukket øynene for gutter som utsettes for det samme (intervju med nestleder på Sex og samfunn, NRK 27.10.09).

-Dette er et felt hvor vi har svært begrenset kunnskap, og vi er avhengige av å få informasjon fra og samarbeid med viktige ressurspersoner (intervju med leder for Utekontakten i Bergen, TV2 23.04.10).

-Det er ikke lett å avdekke for hjelpeapparat og politi. Det handler ikke om jenta på hjørnet med korte skjørt, men et usynlig marked. Du må tro det for å se det (intervju med en politibetjent, Dagbladet 15.02.11).

5.1 Diskursiv praksis

Jeg har kalt en av de tre diskursene som dukker opp i tekstene for "usynlighetsdiskursen". Dette baserer jeg på jeg selv observerte i tekstutvalget mitt samt hvordan mannlig prostitusjon har blitt benevnt i prostitusjonsforskningen (Bl.a. Skilbrei 2012; Mai 2012; Granum 2011; Henriksen 2011; Bjørndahl 2010; Larsdotter, Jonsson og Gäredal 2010; Møllhausen 2009; Bjørne-Fagerli 2007; Pryce 2004). Hvorvidt vi kan kalle noe som er usynlig for en diskurs kan diskuteres. Foucault (1971/1999) snakker om hvordan utelukkelsesprosedyrene er med på å bestemme hva som er en del av en diskurs og som ikke er det. Mannlig prostitusjon kan vi si er utelukket fra de(n) generelle prostitusjonsdiskursen(e) som har et heteronormativt syn på prostitusjon: kvinner selger sex til menn – menn kjøper sex av kvinner. Dermed oppstår det en egen diskurs om menn som selger sex, som når den sammenlignes med "prostitusjonsdiskursen(e)" kan kalles usynlig. Den oppstår som en motvekt til "synlighetsdiskursen" som bærer på et heteronormativt syn på prostitusjon. Den er også usynlig fordi den ikke vises i samfunnet på samme måte som gateprostitusjonen. I definisjonen av prostitusjonsbegrepet i kapittel 2.1.1 viste jeg at ordet betyr å by frem for salg, og dette salget er ikke synlig for de fleste – man må lete for å finne det.

Jeg vil karakterisere dette som en overordnet generell diskurs som omhandler at menn som selger sex er usynliggjort i samfunnet. Det er dette som er det dominante synet. Dette er noe vi har lite kunnskap om, men som vi likevel vet skjer. Innenfor her ligger også temaer som tabu og stigma, fordi de er med på å forklare hvorfor mannlig prostitusjon er usynlig. Tabu og stigma er begrep som ofte i tekstene er med på å beskrive mannlig prostitusjon. Det sies ofte at menn som selger sex er utsatt for dobbelt og trippelstigma; for det første *selger de sex*, for det andre er de *menn* som selger sex, noe som strider mot den heteronormative forståelsen av prostitusjon. For det tredje kan det dreie seg om *homofili* som fremdeles kan oppleves som stigmatiserende og som et tabu. Jeg kaller den overordnet fordi så og si alle tekstene i utvalget

på et eller annet vis fremstiller menn og gutter som selger sex som noe som er marginalisert og noe vi mangler kunnskap om. Det er ulike måter dette blir fremvist på. Enten som i de fleste av tekstene nedenfor, eller som noe eksotisk.

Det eksotiske ved mannlig prostitusjon handler om at siden vi vet så lite om dette får det også en *mystisk* og *interessant* dimensjon. Eksempler på dette fant jeg i jakten på utvalget mitt. Jeg valgte kun å ha med tekster som handlet hovedsakelig om prostitusjon, men det var flere andre tekster der mannlig prostitusjon ble nevnt. For eksempel i forbindelse med tekster som omhandlet livet til forfattere eller artister, og der de i sin ungdom hadde solgt sex. I mange av disse tekstene ble disse opplevelsene fremstilt som noe viktig og fint som la grunnlaget for det kreative arbeidet, og som fremhevet den kunstneriske og alternative karakteren til den aktuelle forfatteren eller artisten.

I tillegg til at det blir snakket om som usynlig blir det også snakket om hvorfor det er usynlig – at det handler om stigma og tabuer. Innenfor det jeg har kalt for usynlighetsdiskursen handler det likevel også om at man ønsker å få frem ny kunnskap på feltet: tekstene har som utgangspunkt at dette er noe vi ikke vet noe om, og de prøver å gi svar på spørsmålet: hvem er det som selger sex og hvorfor gjør de det? Det er nettopp dette svaret som gir de to andre diskursene. Mannlige prostituerte beskrives foruten om å være usynlige som enten et *offer* eller som en *sexarbeider*, eventuelt begge deler i sammen tekst.

5.2 Tekstanalyse

Usynlighetsdiskursen blir fremhevet i de ulike tekstene på forholdsvis lik måte. Usynligheten blir beskrevet ut fra at hjelpeapparatet og politiet som blir intervjuet i tekstene, ikke har kunnskap om feltet, jamfør sitatene i innledningen til kapitlet. Det første sitatet sier at "Norge har [...] lukket øynene". Det beskrives som et aktivt valg. Norge vet det finnes, men har valgt å lukke øynene for at det skjer.

I utvalget mitt var det var flest artikler som tematisk sett havnet i kategorien som omhandlet Pro Sentrets rapport "Et usynlig marked". Tittelen på denne rapporten viser til den diskursen jeg snakker om, og den blir adoptert av avisene som igjen referer til rapporten. Ved at tekstene intertekstuelt bærer på rapporten, fører dette til at tittelen på rapporten blir førende for diskursen.

Mange av nyhetsartiklene det er snakk om gir et sammendrag av det journalisten trekker frem som viktigst fra rapporten. Deretter blir dette utdypet med en intervju med forfatteren av

rapporten eller andre representanter fra Pro Sentret eller andre prostitusjonshjelpetiltak i andre byer i Norge samt også noen kommentarer fra politiet. Jeg skal gi noen eksempler. Det første er en nyhetsartikkel i Dagsavisen (se Artikkel 1). Den følger mønstret over. Tittelen til teksten er "Usynlig sexsalg". Dette er et *metafor* – et ord som billedgjør, og som forteller at menn som selger sex er noe vi ikke ser, dette er noe vi har ingen eller lite kunnskap om, men vi vet likevel at det er aktiviteter som foregår i samfunnet. I og med at det beskrives som *usynlig* så betyr det at det også er noe som eksisterer, det er en del av virkeligheten vi ikke kjenner til eller ikke velger å anerkjenne.

Dette blir utdypet i ingressen med en kommentar fra lederen av Pro sentret:

Menn og gutter som selger sex er glemt av både hjelpeapparatet og politiet. –Vi ofret dem for de utenlandske kvinnene.

Her får vi vite at menn og gutter som selger sex er glemt av hjelpeapparatet og politiet, og at de ble "ofret"²³ til fordel for en annen gruppe prostituerte – "de utenlandske kvinnene". Arbeidet rettet mot menn som selger sex blir nedprioritert. Usynligheten blir beskrevet ved at de er glemt og ofret. Den såkalte ofringen blir forklart lengre ned i artikkelen, det handler om ofring i form av prioritering av ressurser. Metaforene som benyttes

²³ I denne sammenhengen kan ikke "offer" ses i lys av offerdiskursen. Ordene blir benyttet på ulike måter. Her benyttes verbet "å ofre" i betydningen "å gi avkall på". Når jeg benytter ordet offer i "offerdiskurs" mener jeg offer som i betydningen "skadelidende".

Internett og utsteder er to viktige arenaer for kontakt mellom menn som selger sex og kundene deres. ILLUSTRASJONSFOTO: ERIK NORRUD

Usynlig sexsalg

Menn og unge gutter som selger sex er glemt av både hjelpeapparatet og politiet. – Vi ofret dem for de utenlandske kvinnene, medgir Liv Jessen i Pro Sentret.

■ STURLA SMÅRI HANSEN

«Guttevalp i Oslo. Kjøkk gutt, oppgående student på 19 i Oslo, kan treffes for sjenerose menn som vil ha alt fra soft til mer hardcore saker. Jeg er mest aktiv, men er åpen for nye.» Send meg en melding, så kan vi bli bedre kjent.

Sitatet er fra et av nettstedene der menn selger sex til andre menn, og til kvinner.

I dag publiseres feltstudien «Et usynlig marked? Om gutter, menn og transpersoner som selger sex». Studien er utarbeidet av Pro Sentret på oppdrag fra Helsedirektoratet.

Ifølge rapporten finnes det ikke en «typisk» mannlig prostituert. De er over og under 18 år. De er heterofile, homofile, bifile eller transpersoner. Og de selger sex til menn, kvinner og par som selv er heterofile, homofile eller bifile.

Pro Sentret kom i kontakt med 8 menn som selger sex. De beskriver den vanligste sekunden som en bil mann over 35 år som enten er singel eller lever i et heterofilt parforhold og har god økonomi.

FRIVILLIGHET OG SKAM

Ingen av de åtte følte at de var blitt tvunget til å prostituere seg. De fleste hadde begynt å selge sex fordi de hadde lyst på «lettjente penger», og en del hadde også et seksuelt motiv. Men noen følte seg også brukt og utnyttet, og flere slet med skam og skyldfølelse.

Det framgår ettertrykkelig av rapporten at hjelpetiltakene har nedprioritert mannlig prostitusjon de siste årene. Pro Sentret hadde et eget tiltak rettet mot gutter og menn, men det stanset i 2001.

– De som jobbet med dette sluttet i 2001. På samme tid kom mange utenlandske kvinner til Oslo, og da måtte vi prioritere. På en måte ofret vi disse guttene, sier leder Liv Jessen i Pro Sentret.

Hun tror det samme gjelder for det øvrige hjelpeapparatet – at de har mer enn nok å gjøre med kvinner som selger sex. Men både hjelpeapparatet og politiet bør ta selv-kritikk, mener Jessen.

Hun understreker samtidig at det er veldig vanskelig å finne informasjon om menn og gutter som prostituerer seg.

– Det er motstand blant de mannlige prostituerte selv, som anser dette som veldig tabubelagt. Og så møter vi motstand i en del homsemiljøer som ikke synes at man skal bry seg med at gutter tester ut seksualiteten i ung alder, sier Jessen.

Hun påpeker at hun ikke vil skape en ny gruppe ofre, like lite som hun ser på alle kvinnelige prostituerte som ofre.

Men vi må bry oss om guttene som sliter fælt med det de gjør, sier Jessen.

YDMYKT POLITI

Harald Bohler, leder av STOP-gruppa i Oslo-politiet, forteller at de konsentrerer seg om prostitusjon der det er innslag av hallikvikk-somhet eller menneskehandel.

– Vi har lite informasjon som tilsier at det fins der det er mannlig prostitusjon. Men vi er ydmyke. Hvis vi avdekker dette eller at mindreårige gutter prostituerer seg, vil det få prioritert, sier Bohler.

Rapporten konkluderer med at det er behov for en større sosial- og helsefaglig innsats rettet mot det mannlige prostitusjonsmarkedet.

sturla.hansen@dagsavisen.no

«Vi må bry oss om guttene som sliter fælt med det de gjør.»
Liv Jessen, leder i Pro Sentret.

MANNLIG PROSTITUSJON

- Den begrensede kunnskapen man har om mannlig prostitusjon i Norge indikerer et begrenset omfang.
- Flere senere undersøkelser viser likevel at betraktelig flere unge gutter enn unge jenter har erfaring med å selge sex.
- Internett er største arena for mannlig prostitusjon, viser ProSentrets feltstudie, som også viser at:
- På deler av det mannlige prostitusjonsmarkedet er ung alder og ungt utseende ettertraktet.
- Menn som selger sex opplever press fra kunder på å selge sex uten kondom.

her er med på å gi et bilde av menn som selger sex som en gruppe som blir ofret til fordel for noe annet, og så deretter glemte. Med en slik bruk av ordene så legitimeres det at hjelpetiltakene nedprioriterer mannlig prostitusjon over kvinnelig og utenlandsk prostitusjon. Hjelpetiltaket valgte å usynliggjøre mannlig prostitusjon fordi andre prostituerte måtte prioriteres. For å kunne prioritere dem måtte fokuset rettes vekk fra mannlige prostituerte, og ved å usynliggjøre dem legitimeres denne dreiningen. Dersom man ikke ser dem så er det heller ikke et problem å ta tak i.

Av de 73 tekstene er det åtte som inneholder et intervju eller kommentarer fra en mannlig prostituert. Dermed er det hovedsaklig hjelpeapparatet og politiet som får lov til å uttale seg og som setter premisset. Hjelpetiltakene glemte dem og dermed var mennene som solgte sex borte. Mennene og guttene som selger sex har ingen egen stemme. Dette er med på å underbygge det "usynlige" ved mannlig prostitusjon. Om de hadde hatt en egen stemme så ville de ikke vært usynlige.

5.2.1. Bildebruken

Bildebruken i mange av artiklene illustrerer det usynlige aspektet. Dersom det er et bilde av en mann som selger sex så vises for eksempel ikke ansiktene, men bakhodet, slik som i artikkelen på forrige side. Videre blir det ofte illustrert ved at det er en aktivitet som skjer på internett, i alle fall dersom vi ser på bildene fra Dagbladet sine artikler. Det er bilder tatt innendørs, for eksempel på et soverom, der en gutt eller mann sitter foran en bærbar datamaskin og ser på en eskorteside på internett. Dette sier nok mye om fantasien til Dagbladet når det gjelder å

Bilde 1: Dagbladet 15.02.11

illustrere artiklene sine (dersom man ser godt etter så ser vi også at det er samme sengsett på bildene 1-3 noe som forteller meg at samme fotoseanse er brukt for å illustrere ulike tekster), men det er med på å understreke inntrykket vi har av mannlig prostitusjon som noe usynlig. Disse bildene med på å vise at menn som selger sex ikke vises i det offentlige rom. Aktiviteten de driver med er skjult, den foregår alene på gutterommet på internett. Videre er bildene med på å vise at de som selger sex

ønsker anonymitet. Vi kan ikke se ansiktene deres. I teksten under bildene står det også at det er et illustrasjonsfoto, noe som betyr at det er oppstilt og at det ikke trenger være bilde av den som er intervjuet i teksten, noe som igjen er med på å understreke at det enten er vanskelig å finne menn som selger sex, eller at de mennene journalistene får kontakt med ikke ønsker å bli avbildet. Mannlig prostitusjon som noe skjult eller usynlig blir dermed forsterket, og eventuelt bekreftet, av bildebruken.

5.3 Sosial praksis - Et heteronormativt syn på prostitusjonen

Usynlighetsdiskursen kan sies å være en tematisering av heteronormativitetsdiskurser og diskurser om maskulinitet som er gjeldende i samfunnet, og som spesielt er med på å forme synet på prostitusjon. Jeg har tidligere i oppgaven beskrevet prostitusjonsfeltet som heteronormativt, og dette kommer til uttrykk i det jeg har kalt for usynlighetsdiskursen. Dette uttrykkes ved at prostitusjonen blir kategorisert på bakgrunn av kjønn. Kjønnen til den som selger sex blir det overordnede, det viktigste. Selv om mange av årsakene til prostitusjonen er den samme både for kvinner og menn, så lages det en kjønnsbasert gruppe for menn, og denne skyves i bakgrunnen til fordel for kvinner som selger sex. I og med at prostitusjon ofte knyttes til en problemforståelse av den som prostituerer seg, at de ofte blir sett på som ofre, og med vår forståelse av det maskuline som noe som ikke kan være underdanig så er det lettere å overse dem og heller se på kvinnene som selger sex.

Dette er et uttrykk for prostitusjonens heteronormative problem. Jeg kaller dette et problem fordi kunnskapen om prostitusjon er basert på kunnskapen vi har om kvinner som selger sex og om menn som kjøper sex i fra kvinner. Vi kan for eksempel ikke si noe om omfanget av mannlig prostitusjon fordi det er ingen statistikk som sier noe om hvor stort det er.

I og med at denne oppgaven er basert på tekster om menn, så er også den radikale feministiske diskursen om at prostitusjon er vold mot kvinner ikke tematisert i tekstene jeg har analysert. Likevel er dette er en diskurs som er med på å gjøre menn som selger sex til et offer for heteronormativiteten. Radikalfeministiske kvinnegrupper har hatt stor plass i prostitusjonsfeltet selv om de ikke er store i medlemstall. Kvinnegruppa Ottar, som er en liten organisasjon²⁴, har for eksempel hatt stor plass i prostitusjonsdebatten og deres argumentasjon er gitt stor plass proposisjonen om sexkjøpsloven. Deres argumentasjon blir brukt av lovgiver, og er med på å gi et heteronormativt perspektiv også i lovforarbeidet.

I den grad vi kan/skal skille mellom kvinnelig og mannlig prostitusjon så er kvinnelig prostitusjon synlig både i media og i det virkelige liv, i alle fall dersom man beveger seg en tur i sentrum av Oslo en sen kveld. En av grunnene til at mannlig prostitusjon er skjult i media er også det faktum at møtet mellom kjøper og selger skjer på arenaer ingen andre ser. Det er i chatterom på nettet eller det er via direkte henvendelser på eskortesider på nettet. Uttrykket ut av syne ut av sinn er dekkende for feltet. Det samme gjelder for innemarkedet når det gjelder kvinner som selger sex. De er også en usynlig "gruppe" sammenlignet med gateprostitusjonen, men jeg vil hevde at kvinner som selger sex på innemarkedet er mindre usynlige enn menn som selger sex. Mange har en bevissthet om en todeling av prostitusjonen: gateprostitusjon og luksusprostitusjon – som innemarkedet ofte relateres til. Det som får plass i media er det som synes i dagliglivet og det som vi har kunnskap om. I og med at det ikke finnes mannlig gateprostitusjon er også menn som selger sex et tema som ikke tas opp, og når det i tillegg er slik at menn som selger sex blir fortrent på grunn av en heteronormativ forståelse av prostitusjonen er dette med på å forklare hvorfor feltet er usynlig.

Videre er det interessant hvordan usynlighetsdiskursen reproducerer seg selv. Selv om det dukker opp ny kunnskap på feltet, og det påpekes at dette forekommer, og at det er behov som må bistås, så er det usynligheten som dominerer. At mannlig prostitusjon eksisterer, men er usynlig er ikke noe nytt. I media er det for eksempel karakterisert som et usynlig og skjult fenomen siden 1980-tallet²⁵, og gjentatte ganger gjennom 1990- og 2000-tallet frem til i dag. Det virker som dette går i loop: noen forsker eller roper varsko og kommer i media og sier det er et usynlig marked. Og så stopper det der, inntil det kommer en ny forsker eller sosialarbeider som igjen påpeker "fenomenet".

²⁴ I følge NOU 2011: 18 hadde Kvinnegruppa Ottar 559 medlemmer i 2009. (<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/nouer/2011/nou-2011-18/9/2/2.html?id=663137>), lastet ned 15.10.2013

²⁵ Nordlys, 17.11.88, 9.

5.4 Oppsummering

Ord som benyttes innenfor denne diskursen er "usynlig" og "lite kunnskap". Menn som selger sex blir karakterisert som en mangfoldig gruppe, men som en usynlig gruppe. Det anerkjennes at menn som selger sex finnes, og at de prostituerer seg av ulike årsaker. Noen trenger hjelp og andre trenger det ikke. Men de er ikke synlige for samfunnet, både i forhold til at aktiviteten ikke vises, slik som for eksempel gateprostituasjonen gjør, og de som kjenner til at det eksisterer retter ikke inn tiltak i forhold til menn som selger sex. Det er journalister, forskere, hjelpetiltak og politi som er målbærere av diskursen.

Slik usynlighetsdiskursen fremstilles her så handler den om at vår heteronormative forståelse av prostituasjonen, som sammen med vårt tradisjonelle syn på kjønnene, tilslører at det handler om mer enn kvinner som selgere og menn som kjøpere av seksuelle tjenester. Mannlige prostituerte er ved hjelp av ulike prosedyrer utelukket fra prostituasjonsdiskursen, og dette blir påpekt gang på gang i tekstene som omhandler mannlig prostituasjon. Det er dette usynlige aspektet ved mannlig prostituasjon har hegemoniet, som er det dominante. Så å si alle tekstene trekker på det faktum at kunnskapen om mannlig prostituasjon er mangelfull og at vi vet lite om den. Dette er hovedfokuset, men det utkrystalliserer seg to andre diskurser om menn som selger sex innenfor denne diskursen. Når teksten zoomer litt tettere på inn på den mannlige prostituerte, så dukker det opp to vinklinger; den mannlige prostituerte som et offer og den mannlige prostituerte som en aktør, en sexarbeider. I neste kapittel analyserer jeg frem det jeg har kalt offerdiskursen.

6.0 OFFERDISKURSEN

Gutter som selger sex forteller om utnyttelse, voldtekt og tvang. Politiet mener flere av overgrepene er skremmende (NRK, 27.10.09).

Sårbare gutter som har noen ekstra utfordringer kan være et lett bytte for folk som er ute etter tilgang til kropp og sex (intervju med sosialarbeider, Adresseavisen, 18.06.10).

-Det er grunn til å tro at det finnes flere menn som lever i tvangssituasjoner i Bergen og som ville hatt rett på bistand og beskyttelse. Disse mennene kjenner ikke til mulighetene for å søke hjelp (referat fra Utekontaktens rapport, Bergens Tidende 15.02.11).

Med offerdiskursen tenker jeg på diskurser som kan sammenliknes med dem Skilbrei (2012) mener har vært dominerende i prostitusjonsdebatten i Norge, nemlig at prostitusjon ses på som et sosialt og/eller kriminelt problem, som dermed er med på å skape ulike kategorier av ofre. Mer spesifikt tenker jeg på diskurser om mannlig prostitusjon der gutter og menn som selger sex har behov for hjelp og assistanse fra politi eller hjelpetiltak. Det kan være snakk om vanskelige livssituasjoner, om tvang og om utnyttning. Ofrene blir fremstilt både fra et sosialpolitisk ståsted og fra et kriminalpolitisk ståsted. Det kan være at de er unge og sårbare eller har en hallik eller er offer for menneskehandel. Utgangspunktene er ulike og jeg har derfor delt dette kapitlet opp i tre ulike deler, som hver for seg tar tak i tre ulike typer offerdiskurser: gutter utsatt for overgrep, unge gutter og menn som er i sårbare livssituasjoner, og menn utsatt for tvang og menneskehandel. Dette gjør jeg fordi perspektivet blir et annet når det handler om seksuelle overgrep enn når det handler om en mann over 18 år som er offer for menneskehandel. To av dem er basert på kriminalpolitikk (gutteprostitusjon og menneskehandel) og den tredje har sitt utgangspunkt i sosialpolitikk (unge, sårbare gutter).

En eller annen form for offerdiskurs er ikke noe nytt. At gutter og menn som selger sex trenger bistand og hjelp kan jeg finne referanser i media tilbake til på 50-tallet, jamfør sitatet fra VG i 1957 på side 11. Da ble gutter som selger sex sett på som offer for "de homoseksuelle" og problemet lå i at de gutteprostituerte selv kunne bli homoseksuelle på grunn av sin kontakt med de forførende kundene. Heldigvis har dette endret seg. Nå handler ikke problematikken om faren for å bli homoseksuell eller homofil, men om overgrep og om vanskelige livssituasjoner.

På 70- og 80-tallet så handlet så å si alle (av de svært få) artiklene om mannlig prostitusjon om *gutteprostitusjon*. Det vil si barneprostitusjon der gutter under 18 år selger sex til eldre menn. Denne diskursen er høyst aktuell fremdeles, men den har blitt tilført flere elementer. I

utvalget mitt handler det i tillegg om unge sårbare gutter, også om å være offer for menneskehandel og om overgrep mot mindreårige.

6.1 Gutteprostitusjon

6.1.1. Diskursiv praksis

Til tider er det uklart hva media legger i begrepet "gutteprostitusjon". Ordet blir brukt i samme sammenheng som ord som grooming²⁶ og seksuelle overgrep. De tekstene jeg har klassifisert innenfor denne diskursen handler om unge gutter (i tenårene), men få av tekstene handler om prostitusjon, de handler i stedet om gutter som har blitt utsatt for grooming og seksuelle overgrep av en voksen person. Ofte handler tekstene om politisaken eller rettsaken fordi den som har utsatt den unge er siktet og skal dømmes. Samme tekst bruker også ordet gutteprostitusjon, uten at det kommer frem i teksten at det har vært bytte eller salg av seksuelle tjenester involvert.

For sexkjøp av personer over 18 år er strafferammen seks måneder, eventuelt ett år dersom den er spesielt krenkende. Det er strengere straffer for å kjøpe sex av en person under 18 år. Strafferammen er fengsel opp til to år, eventuelt tre dersom sexkjøpet er spesielt krenkende. Det er egne lovbestemmelser og strengere strafferammer for seksuell omgang med barn under 16 år og for grooming²⁷. Juridisk sett er det ulike lover som dekker dette. I media er det uklart hva som er hva. Det virker som gutteprostitusjon er synonymt med å være utsatt for grooming og overgrep. Det er for meg vanskelig å skille dette i tekstene. En voksen person kan lokke en ung gutt under 16 år til å ha sex med ham i bytte for penger eller noe annet. Da handler det om grooming og overgrep, og ikke om prostitusjon.

Ved å kalle dette for gutteprostitusjon tilsløres det hva som har skjedd, nemlig at et barn har blitt utsatt for et seksuelt overgrep av en voksen. Ved å benytte ord som prostitusjon så antyder man en større maktbalanse mellom barnet og den voksne, enn ved å kalle det for et overgrep. Dette fordi partene i prostitusjonen per definisjon er likestilte. Det handler om en person som gir et vederlag og en person som mottar et vederlag.

Så hvorfor heter det gutteprostitusjon? Det er ingenting som heter det kontrasterende: jenteprostitusjon, det er i alle fall ikke et begrep som er mye brukt. Et søk på Atekst med søkestrengen "jenteprostitusjon*" i alle søkekilder og alle tidsrom gir et resultat på fire tekster, der

²⁶ Se definisjon i fotnote 22, side 31.

²⁷ Straffelovens §§ 196, 197, 199, 200, 201 og 201a.

en variant av ordet jenteprostitusjon er brukt. Til sammenligning gir et søk på "gutteprost*" med de samme parametrene 578 treff. Et søk på "barneprost*" gir 2 146 treff²⁸. Jeg har ikke analysert tekstene i søket "barneprost*" så jeg kan ikke si noe om hva slags innhold de har. Dette tyder uansett på at begrepet gutteprostitusjon står i en særstilling i media, og slik jeg viser her så er det en tett sammenblanding mellom nyhetssaker som omhandler overgrep og en benevnelse på dette som gutteprostitusjon.

Det er selvfølgelig forskjeller i handlingen dersom et barn tilbyr å selge sex og dersom barnet ikke vil ha sex i det hele tatt og blir voldtatt, men per definisjon er det likevel et overgrep. Voksne som har sex med en person under 16 år begår en straffbar handling og kan straffes med fengsel i 6 år, eller opptil 15 år dersom handlingen var spesielt alvorlig.

6.1.2. Tekstanalyse

Jeg skal gi noen eksempler på hvordan denne noe utydelige diskursen uttrykkes i media. I Bergens Tidende 10.11.10 er det en nyhetssak som omhandler politiaksjonen "Youngsters", en aksjon der politiet laget fiktive nettprofiler på nettstedet Gaysir, for å få tak i overgripere på nett. Tekstanalytisk sett så er det interessant hvordan de ulike delene av artikkelen settes sammen, og fører til at vi får en artikkel som starter med et tema og konkluderer med noe annet. Denne miksen av tema om overgrep, grooming og gutteprostitusjon er ikke unik for denne artikkelen, liknende måter å snakke om dette på kommer frem i andre deler at utvalget også.

Figur 4 på neste side gir en oversikt over artikkelens oppbygging. Den forklarer kort hva hver del av artikkelen inneholder og i klammer([...]) hva som er tema for det aktuelle avsnittet (grooming, overgrep eller gutteprostitusjon). Hele artikkelen ligger vedlagt i Vedlegg .

Artikkelen handler om en 36 år gammel mann fra Oslo som avtalte et møte med en 13 år gammel gutt i Bergen via nettet. Denne 13-årige gutten var egentlig en av "Youngsters" fiktive nettprofiler og politiet arresterte 36-åringen når han kom til Bergen for å treffe gutten. Artikkelen handler om dette, og om Bergenpolitiets økte oppmerksomhet på denne typen kriminalitet. Siste del av artikkelen handler om politiets arbeid mot gutteprostitusjon, og avsluttes med en notis om at Utekontakten i Bergen arbeider med den tidligere nevnte rapporten om menn som selger sex. Artikkelen starter altså med temaene *grooming* og *overgrep*, avslutningsvis handler den om *gutteprostitusjon*.

²⁸ Søkene er gjort i Atekst 20.10.2013.

Gutteprostitusjon blir ikke nevnt før i 4. undertittel, men derifra og ut i artikkelen er dette temaet. Det er en brå overgang fra grooming og overgrep, til konklusjonen med at politiet og Utekontakten fremover skal fokusere på prostitusjon. Overgangen skjer ved at det i første setning i avsnittet blir skrevet at politiet "skal etterforske menneskehandel, hallikvirksomhet og sex-kjøp." Det konkluderes med at det denne artikkelen har handlet om er nettopp prostitusjon. Dermed har vi fått en diskurs som omhandler grooming og overgrep og som benevnes som prostitusjon.

Dette skiller seg fra de andre variantene av offerdiskursene, fordi de i større grad handler om det *jeg* definerer som prostitusjon. Det handler gutter eller menn som er på vei inn i prostitusjonen eller som er i prostitusjonen, og har det vanskelig og som ulike deler av hjelpeapparatet bør hjelpe.

6.2 Unge, sårbare gutter

6.2.1. Diskursiv praksis

Unge, sårbare gutter som selger sex er tema i de fleste tekstene i utvalget. Nesten alle kategoriene tematiserer unge, sårbare gutter, og presenterer dem som ofre. Det kommer for eksempel til uttrykk i tekstene om Brennpunkt-

Figur 4: Oppbygging av artikkelen: "Avtalte sex med fiktiv 13-åring", Bergens Tidende, 10.11.10

Tittel: "Avtalte sex med fiktiv 13-åring"

Ingress [*grooming/overgrep*]

- Forteller at politiet har gitt seg ut for å være en 13-år gammel gutt for å ta sex-forbrytere.

1. brødtekst [*grooming/overgrep*]

- Utdyping av ingressen samt informasjon om at mannen dro fra Oslo til Bergen for å treffe det han trodde var en 13-år gammel gutt

1. undertittel: Fløy til Bergen for sex-treff [*grooming*]

- Forteller at mannen ble arrestert. Fokuserer på at dette er "kynisk og hjerterå form for kriminalitet" og at politiet skal ha økt oppmerksomhet på grooming.

2. undertittel: Bruker infiltrasjon [*overgrep*]

- Politiet informerer om deres bruk av slike metoder for å ta voksne som begår overgrep mot barn.

3. undertittel: Innrømmet sex med gutt [*overgrep*]

- Den arresterte er uenig i groomingtilate, men innrømmer å hatt sex med andre mindreårige. Det er også funnet barnepronografi på datamaskinen hans.

4. undertittel: -Lukket miljø [*gutteprostitusjon*]

- Handler om økonomisk støtte til politiet til et prosjekt mot gutteprostitusjon.

Avsluttende notis: Kartlegger menn som selger sex [*gutteprostitusjon*]

- Informasjon om at Utekontakten i Bergen skal kartlegge mannlig prostitusjon, men ikke gutteprostitusjon, som de anser som overgrep.

Faktaboks: Barnelokking [*grooming*]

- Informasjon om grooming; betydning, lovverk og strafferamme.

dokumentaren og i lanseringen av rapportene til henholdsvis Pro Sentret og Utekontakten. Tekstene handler i stor grad om refereringer til hva journalistene i Brennpunkt-dokumentaren oppfattet i sitt møte med gutter og menn som selger sex samt hva forskere og tiltak har sett og vet. Det presenteres som at det er mange gutter som er sårbare og som samfunnet har glemt og bør ta seg av. Dette handler om gutter som har problemer med å sette grenser og som kan være i faresonen for å gjøre noe som kan skade dem selv, for eksempel å delta i seksuelle aktiviteter de egentlig ikke vil eller at de lever et liv der faren for å starte med rusmidler er stor. Det fremstilles som om dersom guttene hadde blitt sett av samfunnet så hadde de ikke vært ofre.

Disse guttene skiller seg fra de ovennevnte fordi slik de blir beskrevet, så er dette sårbare gutter som selger (eller bytter) sex frivillig, de gjør det ikke fordi de er groomet eller tvunget til å gjøre det. En av forskjellene mellom denne diskursen og den i 6.1 er vinklingen. Her handler det om det sosialpolitiske aspektet med gutter som er sårbare og selger sex, mens det i forrige handlet mer om det kriminalpolitiske, der mennene begår overgrep/groomer/kjøper/bytter til seg sex. I diskursene om unge, sårbare grupper blir vi mer kjent med hvilke gutter det er som er usatte, og det sentrale er ikke forbrytelsene og de som utfører dem. Denne diskursen blir i større grad målbar av hjelpetiltakene og forskerne, enn den forrige som politiet står bak. De fleste som er intervjuet er representanter for hjelpetiltak. Få gutter/menn som prostituerer seg er intervjuet.

Tekstutdraget under er et tabloid oppslag, som tar opp at unge gutter med utviklingshemming prostituerer seg. De fleste tekstene i utvalget handler ikke om unge med utviklingshemming, men om unge, sårbare gutter som lever liv i gråsonen der faren for skade er stor. Tekstene er generelt like, enten det handler om gutter med utviklingshemming eller ikke, og derfor benytter jeg meg av følgende tekst for å analysere hvordan denne diskursen skrives frem.

6.2.2. Tekstanalyse

I kjølvannet av publiseringen av "Et usynlig marked" kom noen av de mer tabloide og oppsiktsvekkende nyhetsartiklene. Dette var nyhetsartikler som refererte til funn i rapporten som sa at unge gutter med utviklingshemming og psykiske lidelser selger sex til eldre menn. I det følgende analyserer jeg deler av en nyhetsartikkel fra Adresseavisen, 18.06.10, se Artikkel 2 på neste side. Den hadde overskriften "Slår alarm om gutteprostitusjon". Ved å benytte seg av sterk *modalitet* – sterk grad av tilslutning fra taleren, får avisen frem at dette er et stort problem. I inngressen til artikkelen sier avisen for eksempel: "Voksne menn i Trondheim

kjøper seksuelle tjenester av mindreårige med utviklingshemming og psykiske lidelser". Her tilslutter avisen seg helt og holdent til utsagnet. Denne kunnskapen blir presentert som sann og som udiskutabel. Det forteller oss at dette faktisk skjer. I tillegg er det ikke snakk om *noen* voksne menn eller *noen* mindreårige. Det er generelt snakk om "alle" voksne menn og "alle" mindreårige med utviklingshemming og psykiske lidelser. Det blir fremstilt som et potensielt stort problem. Det kommer ikke frem noe sted i artikkelen hvor stort omfanget er, det blir også poengtert at det er ukjent.

Artikkel 2: Adresseavisen 18.06.2010

Slår alarm om gutteprostitusjon

Voksne menn i Trondheim kjøper seksuelle tjenester av mindreårige med utviklingshemming og psykiske lidelser. Kontakten opprettes på internett.

En ny felstudie som Proseneteret har utarbeidet på oppdrag fra Helsedirektoratet viser at psykisk utviklingshemmede gutter prostituerer seg i Trondheim. – Det starter gjerne med at de blir kontaktet av eldre gutter eller menn på chattekanaler på internett. Her kan de bli bedt om å kile av seg, og guttene gjør det de

får beskjed om. Etter hvert får de kanskje en invitasjon til å møtes. Det forteller Anne Grytbakk i Kirkens Bymisjon som i mange år har jobbet med ungdom i Trondheim som er i faresonen eller har erfaring med salg eller bytte av sex. Hun er i kontakt med gutter med psykiske lidelser og ulike diagnoser som selger seksuelle tjenester mot betaling.

– Det kan være penger, alkohol eller rusmidler. Jeg tror vi er litt naive i forhold til hvor langt enkelte er villige til å gå for å få tilgang på seksuelle tjenester fra unge, sårbare gutter, fastslår hun.

Også politiet er klar over at unge gutter med diagnoser prostituerer seg. – Vi har fanget opp tips og in-

dikasjoner på at det foregår, sier Egil Gabrielsen (bildet), politioverbetjent ved Sør-Trøndelag politidistrikt.

– Vet ikke hvor grensene går Omfanget er ukjent. Både ansatte som jobber med ungdom med psykiske lidelser og utviklingshemmede ved ungdomsskoler og Kirkens Bymisjon har de siste årene fått bekreftet at sårbare gutter prostituerer seg.

– Det kan være gutter med psykisk utviklingshemming eller som lider av ADHD, Aspergers syndrom eller mer kompliserte lidelser. Dette er ungdom som bor hjemme, men også de

som bor i institusjon kan være utsatt. Guttene er overraskende åpne om hva som foregår, forteller Grytbakk.

– Hvorfor gjør de det? – Sårbare gutter som har noen ekstra utfordringer kan være et lett bytte for folk som er ute etter tilgang til kropp og sex.

Når de overføres med skryt og oppmerksomhet fra en fremmed har de kanskje ikke de samme sperrene som andre unge har. De skjønner ikke hvor grensene går. Samtidig er det andre faktorer som også spiller inn.

Denne gruppen har ofte færre goder som for eksempel penger, som gjør at veien til prostitusjon kan bli kortere.

Og man skal heller ikke legge skjul på at enkelte med diagnoser kan ha større seksualdrift

enn andre, sier Grytbakk.

Skjult miljø Felstudien fra Proseneteret om gutter, menn og transpersoner som selger sex i Norge viser blant annet at mannlig prostitusjon er tabubelagt og usynliggjort.

– Vi er ekstra oppmerksomme når vi får opplysninger om prostitusjon blant gutter, men miljøet er så skjult at det er vanskelig for oss å fange opp konkrete hendelser, sier Gabrielsen i politiet.

– Hva tenker du om at psykisk utviklingshemmede gutter i Trondheim selger seksuelle tjenester?

– Det er sårt og forferdelig. Hadde det ikke vært et marked for det, hadde de heller ikke

Problemets aktualitet blir forsterket og gyldiggjort med informasjon fra en av ekspertene på prostitusjonsfeltet i Trondheim. Hennes ekspertise blir fremstilt med at hun:

[...] i mange år har jobbet med ungdom i Trondheim som er i faresonen eller har erfaring med salg eller bytte av sex. Hun er i kontakt med gutter med psykiske lidelser og ulike diagnoser som selger seksuelle tjenester mot betaling.

Hun beskrives som en person som har lang erfaring i feltet og hun bekrefter at hun er i kontakt med gutter som faller inn i denne kategorien. Hennes ekspertise er med på å gyldiggjøre funnene til journalisten og det blir fremstilt som et stort problem. Dette er med på å underbygge påstanden i ingressen.

Dette var en av de mer spesielle oppslagene i forbindelse med rapporten. Den får likevel frem at det er sårbare gutter som selger sex, og det kommer også frem av artikkelen at de trenger

hjelp. Et annet sted dette kommer frem er i artikkelen jeg allerede har analysert deler av, nemlig artikkelen fra Dagsavisen 11.06.10, se Artikkel 1 side 40. Et sitat fra lederen av Pro Sentret er uthevet:

Vi må bry oss om guttene som sliter fælt med det de gjør.

Dette sitatet får frem både at dette er noe som ikke har vært viktig tidligere (usynlighetsdiskurs) i og med at det er en oppfordring om at dette må gjøres, og det får frem at det er gutter som har det vanskelig (offerdiskurs). Vi skjønner ut fra resten av teksten at det handler om sårbare gutter som selger sex. Denne måten å snakke om menn og gutter som selger sex, som sårbare ofre, er tilstede i nesten alle tekstene i utdraget.

Ved å se på *transitiviteten* – hvordan subjektet knyttes til handlingen, i sitatet først i kapittel 5 om usynlighetsdiskursen ser vi hvordan gutter som selger sex ikke fremstilles som aktører i egne liv:

-Norge har hatt fokus på kvinnelig sexhandel, og lukket øynene for gutter som utsettes for det samme (intervju med nestleder på Sex og samfunn, NRK 27.10.09).

I siste del av andre leddsetning er det passive verbet "utsettes" benyttet. Guttene blir utsatt for sexhandel, det er noen andre som påfører dem dette. Det er ikke noe de har bestemt selv. En annen interessant vinkling i dette tekstutdraget er at gutter settes opp mot kvinner ("kvinnelig sexhandel") – barn blir satt opp mot voksne – noe som er med å fremheve en større offerstatus. Dette utdraget fremstiller gutter som selger sex som personer som ikke har kontroll over eget liv, og som offer på to nivå, både av de som utsetter dem for sexhandel, men også som offer fordi de ikke blir sett av "Norge", av samfunnet.

6.3 Menneskehandel, tvang og utnyttning

6.3.1. Diskursiv praksis

Den tredje varianten av offerdiskursen handler om voksne menn som er utsatt for menneskehandel eller som er migranter i Norge og må selge sex for å overleve. Dette handler om tvang og utnyttning. Dette kommer for eksempel frem i tekstene som omhandler Tropic sauna-saken og tekster som kom i forbindelse med Utekontaktens rapport. Disse artiklene snakker om menn som selger sex som ofre for menneskehandel. Det vil si at noen, en hallik eller en menneskehandler, har utnyttet en manns sårbare posisjon for å få han til å selge sex.

Diskursen her handler om menn som selger sex, men som ikke gjør det av egen vilje. De er tvunget til det og kan ikke slutte uten at det har store konsekvenser for dem. Dette er en tilnærming til det mannlige prostitusjonsfeltet, som i stor grad kan sidestilles med diskurser som er rådende på det generelle prostitusjonsfeltet, nemlig at kvinner som selger sex er sårbare og tvunget inn i prostitusjonen. Eksempler på dette er interseksjonen mellom prostitusjon og menneskehandel, eller mellom prostitusjon og avhengighet av rus. Dette er en praksis som ofte er benyttet for å beskrive situasjonen for kvinner fra Nigeria eller Øst-Europa og norske kvinner som er avhengige av rus. De blir ofte beskrevet som at de ikke har mulighet til å komme seg ut av situasjonen de er i uten at det vil få store negative konsekvenser.

Menn som selger sex som ofre for menneskehandel og annen tvang er ikke en diskurs som har tatt stor plass i media, men noen artikler har hatt dette temaet. Det handler om at noen fant mannlige ofre for menneskehandel. Sensasjonen ligger ikke i at de fant ofre for menneskehandel, men at ofrene var menn. Det er altså et kjønnet fokus. Det er også undertonen i disse tekstene. At det finnes ofre for menneskehandel som ikke er barn og kvinner.

6.3.2. Tekstanalyse

Nyhetsartikkelen jeg tar utgangspunkt i er ifra Bergens

Artikkel 3: Utdrag fra "Fant mannlige ofre for menneskehandel", Bergens Tidende, 15.02.11

Tidende, 15.02.11 og har overskriften "Fant mannlige ofre for menneskehandel". Inngressen lyder slik: "Flere menn tvinges til å selge sex i Bergen, ifølge Utekontakten. Men ingen vet hvor mange de er." I Artikkel 3 har jeg trukket frem et utdrag av artikkelen. Artikkelen er en helside i avisen, og utdraget er første del av andre avsnitt og har overskriften "-Frykter represalier". I utdraget ser vi en annen type diskurs om menn som selger sex enn det vi har sett tidligere. Første setning handler om at mennene startet med å selge sex frivillig – noe som kan sammenliknes med det jeg har kalt for sexarbeiderdiskursen, som jeg kommer inn på i neste kapittel. Men med koblingen med neste setning endret dette bildet seg. Der står det "[...] i de utenlandske

- Frykter represalier

De fleste sier de valgte å starte med sexsalg frivillig. Men i de utenlandske miljøene har Utekontakten funnet eksempler på trusler og tvang.

En av mennene som deltok i kartleggingen, fortalte at han fortsetter å selge sex mot sin vilje, på grunn av frykt for represalier.

- Det er grunn til å tro at det finnes flere menn som lever i tvangssituasjoner i Bergen og som ville hatt rett på bistand og beskyttelse. Disse mennene kjenner sannsynligvis ikke til mulighetene for å søke hjelp, heter det i rapporten.

miljøene finnes det eksempler på trusler og tvang". Dette blir utdypet i neste avsnitt. Der får vi høre at en av mennene fortalte til Utekontakten at han måtte fortsette å selge sex på grunn av frykt for represalier. Utdraget avsluttes med en antagelse som gjøres i rapporten om at det finnes flere menn som lever i tvangssituasjoner og at de ville hatt rett på bistand og beskyttelse, men at disse mennene antageligvis ikke kjenner til at de har mulighet til å få hjelp.

Ved å analysere transitiviteten i teksten kan vi se hvordan offerperspektivet blir fremtredende. I ingressen til teksten står det at flere menn *tvinges* til å selge sex. Det er brukt en passiv verbform, "tvinges", der subjektet er utelatt. Agenten, den som påfører tvangen er ikke en del av teksten, og dermed blir tvangen beskrevet som et fenomen som bare skjer. Det er ikke noe man kan gjøre noe med, og opplevelsen av at her snakker vi om et offer blir større. Hadde det for eksempel stått at "menn i Bergen er tvunget til å selge sex av [navngitt person]" så hadde leseren i større grad rettet sin oppmerksomhet mot lovbruddet og sett at her finnes det en løsning – det kan innsettes kriminalpolitiske virkemidler. Vi vet hvem som har gjort det og dermed kan det bli slutt på tvangen. Ved å benytte en passiv verbform blir håpløsheten og offerperspektivet mer fremtredende. En annet språklig trekk ved teksten som nedtoner agenten og som dermed er med på å bekrefte håpløsheten, er nominalisering. Det vil si at et substantiv erstatter en prosess. Det står for eksempel "Utekontakten har funnet eksempler på *trusler og tvang*" og "...fortsetter å selge sex mot sin vilje, på grunn av frykt for *represalier*" (mine uthevninger). Trusler, tvang og represalier presenteres som fenomen, noe som skjer uten at det trenger å være noen som er årsak til dem. Dermed blir vi presentert for en situasjon der de som er utsatt ikke kan gjøre noe for å endre den, de er ofre.

6.4 Sosial praksis - Sosial- og kriminalpolitisk forståelse for prostitusjonen

Det jeg kaller for offerdiskursen er ulike tematiseringer av sosial- og kriminalpolitiske diskurser som handler om hvordan menn som selger sex er i situasjoner de ikke burde være i. Det er i hovedsak hjelpetiltak og politi som er bærere av disse diskursene, og de er også med på å legitimere at tiltakene finnes. De påpeker behov som de må ta seg av.

Fokuset på menn som ofre er interessant, fordi det bryter med forestillingen jeg har om samfunnets syn på menn - at menn ikke ses på som ofre. Stereotypien av et offer er et barn eller en kvinne. Dette kommer for eksempel til uttrykk i Palermoprotokollen²⁹, som er FN's

²⁹ http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/lover_regler/reglement/2002/protocol-to-prevent-suppress-and-punish-.html?id=107342, lastet ned 10.10.2013.

konvensjon for å forebygge menneskehandel. Tittelen på protokollen er "Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime". Den handler spesielt om kvinner og barn som ofre for menneskehandel, og bekrefter stereotypien.

Til forskjell fra mediedekningen om kvinner som selger sex, som både fremstiller kvinner som selger sex som verdige *og* uverdige ofre - for å benytte Herman og Chomskys begrep (1988/2002, 37), så fremstilles mannlige prostituerte kun som verdige ofre. I den grad de kan sies å være verdige, i og med at de er utstøtt fra den generelle diskursen om prostitusjon, således kan de sies å være uverdige. Men når det først blir satt fokus på menn som selger sex så er det verdige ofre som fremstilles. Jahnsen (2007) peker på hvordan nigerianske kvinner i prostitusjonen fremstilles som enten et verdig offer (offer for menneskehandel) eller som et uverdig offer (kalkulerende gateprostituert på jakt etter kunder). Stenvoll (2002) peker på hvordan russiske prostituerte på ene siden fremstilles som ofre, både for menn som utnytter og for fattigdom, men også som smittebærere av seksuelt overførbare infeksjoner som man vil ha bukt med. Denne type dikotomier finnes det ikke i tekstutvalget mitt. Det handler ikke om at menn er kalkulerende på jakt etter kunder eller som smittebærere av sykdommer. Det siste er interessant fordi man skulle kunne vente at menn som selger sex skulle assosieres med utbrudd av smitte med hiv og syfilis i de homofile miljøene, men det er altså ikke tilfelle. Det er en nyhetssak i materialet som påpeker hiv-frykt i Bergen, men da relateres det til en kunde som har smittet en mannlig prostituert, ikke en prostituert som smittefare.

Dette gir et kontrasterende bilde på mannlig prostitusjon. På den ene siden er de ikke ofre (se neste kapittel), noe som er forenelig med et syn på menn som maskuline og sterke og som ikke passer i en typisk kategori der vi ser på ofrene som kvinner. På den andre siden så er de sett på som likestilte med de verdige kvinnelige ofrene når de først blir sett på som ofre, noe som er forenelig med likestillingsdiskurser om at kvinner og menn skal behandles likt. Kanskje på grunn av dette spennet mellom to ulike diskurser oppstår en brist som gjør at uverdighet ikke blir et tema?

6.4.1. Overgrep eller ikke?

I Jahnsens doktorgradsavhandling (kommende, 130) konstanteres det at det ikke er juridisk entydig hvilke bestemmelser i loven som skal anvendes når det er snakk om sexkjøp av barn under 16 år. Siden den seksuelle lavalder er satt til 16 år, kan ikke barn under 16 år samtykke til seksuell omgang som fritar den voksne for straffeskyld. I tillegg regnes seksuell omgang

med barn under 14 år som voldtekt. Bruken av prostitusjonsbegrepet når det er snakk om overgrep er interessant. Strafferammene er strengere for overgrep av barn enn ved kjøp av sex av en person under 18 år og dermed virker det devaluerende å kalle en gutt som er utsatt for grooming og et seksuelt overgrep for "gutteprostituert". I media ser det ut som at det er politiet som trekker frem prostitusjonsbegrepet i forbindelse med groomingsakene. Hvorfor det er slik er uklart for meg. Er det slik at nyhetene skiller på overgrep som er gjort mot jenter og mot gutter? Er det mindre alvorlig dersom der er en gutt som er utsatt? Hva er årsaken til at det lages et skille mellom gutter og jenter? Dersom jenter er utsatt så heter det barneprostitusjon, mens dersom gutter er utsatt for det samme så heter det gutteprostitusjon. Larsen (2008,45) sier at hva som kalles prostitusjon må defineres ut ifra hvordan aktørene selv definerer det. Jeg mener at det skal man være forsiktig med når det er snakk barn, og spesielt når det er snakk om barn under den seksuelle lavalder.

6.4.2. Mannlig prostitusjon som sosialt problem og som kriminalpolitisk problem

Med et sosialkonstruksjonistisk utgangspunkt har jeg påpekt at ulike sosiale verdensbilder fører til ulike sosiale handlinger, dermed har den sosiale konstruksjon av kunnskap konkrete sosiale konsekvenser (Burr 1995 i Jørgensen og Phillips 2011, 13). Dette utgangspunktet kan tydeliggjøre hvorfor det ikke er et større tema enn det er. Når hjelpetiltakene på den ene siden ikke ser at det eksisterer eller velger å ikke se det, så forklarer det hvorfor det er lite kunnskap på feltet og hvorfor tiltak rettet mot gruppen ikke har eksistert – i alle fall ikke i stort omfang. På en annen side betyr dette også at når det er sosiale tiltak og politi som er premissleverandørene innenfor diskursen, og som setter temaet på dagsorden, så er også dette avgjørende for hvilken kunnskap media er med på å produsere, nemlig at menn som selger sex er ofre og at de har behov for hjelp og støtte fra samfunnet.

6.5 Ny hegemoni?

Jeg har kalt oppgaven for "Fra usynlig til offer?". Det har jeg gjort med tanke på at majoriteten av tekstene i utvalget dreier seg om en av de ovennevnte offerdiskursene. Det ser ut til at når vi nå prøver å fjerne usynlighetskappen som har dekket feltet mannlig prostitusjon, så er det ofrene vi først ser og som får plass i vårt blikk på dette feltet.

Vi er nok ikke der at vi kan si at usynlighet som har vært gjeldende for menn som selger sex er borte. Dersom vi ser på tekster i media så er det en nedadgående kurve når det gjelder antall tekster som har mannlig prostitusjon eller gutteprostitusjon som tema, jamfør med Tabell 1 side 28. Det er likevel en realitet at tekstene som er tilstede er innenfor offerdiskursen. Det er

svært få tekster som ser på mannen som selger sex som aktør i eget liv og som gjør det av egen fri vilje og lyst. Denne diskursen finnes også, men den er liten. Jeg har kalt den for sexarbeiderdiskursen, og den er tema for neste kapittel.

6.6 Oppsummering

Ord som benyttes for å beskrive offerdiskursen er "mannlige ofre", "tvinges" og "mot sin vilje". Når vi ser på prostitusjonsfeltet som en helhet så er mannlig prostitusjon usynlig, men når temaet er "mannlig prostitusjon", så er det denne diskursen som har hegemoni. Offerdiskursen handler om gutter og menn som på en eller annen måte har problemer med prostitusjonen. Det handler om at et barn/ungdom under 18 år *er lurt* til å utføre seksuelle tjenester av en voksen, det handler om ungdom som er *sårbar* og som er utsatte, og i faresonen for å gjøre ting de egentlig ikke vil, og det handler om gutter og menn som blir *tvunget* av noen andre til å selge sex. Felles for dem alle er at de kan ha behov for støtte og hjelp fra politi og hjelpetiltak, fordi de er tvunget til å selge sex eller fordi de ikke bør selge sex på grunn av andre sårbarhetsfaktorer. Diskursen tilsvarer den generelle diskursen omprostituerte som en sårbar gruppe kvinner som trenger sosiale tiltak (Skilbrei 2012). De fremstilles som at de har svak vilje og liten kontroll over eget liv. De søker ikke hjelp fordi de ikke blir tilbudt hjelp. I tillegg fremstilles menn som selger sex som ofre i lys av usynlighetsdiskursen. De er også ofre fordi de ikke blir sett av samfunnet.

Videre er det et fellestrekk for de tre typene offerdiskurser om mannlig prostitusjon at det er hjelpetiltakene og politiet som setter dagsorden. Det er sosialarbeidere og politibetjenter som stort sett intervjues og som setter premissene. Offerdiskursen er med på å legitimere sosialt arbeid og politiets arbeid. Disse diskursene gir et grunnlag for at samfunnet bruker penger på å hjelpe dem som har det vanskelig, og er nødvendig for at hjelpetiltak og politi skal få økonomisk støtte til å drive arbeid rettet inn mot gutter og menn som selger sex. Dette resulterer i en form for dobbel utnytting, i og med at hjelpetiltak og politi "bruker" dem for å legitimere sitt eget arbeid.

7.0 SEXARBEIDERDISKURSEN

"Jonas" (26) har tjent nesten 200 000 på å selge sex. –Jeg tar ikke skade av det (intervju med mannlig prostituert, Dagbladet 14.06.10).

-Jeg tenkte at jeg likegodt kan bruke mitt unge vakre utseende til å kombinere min sans for penger og min kåtskap for eldre menn, og selge meg (intervju med mannlig prostituert, Dagbladet 17.06.10).

Sex er en fin ting, og det blir ikke fælt av at noen betaler, forteller Olav (27) (intervju fra mannlig prostituert, Dagbladet 15.02.11).

7.1 Diskursiv praksis

Med sexarbeiderdiskursen tenker jeg på diskursen som Bimbi (2007) og Minichello (2013) mener er i ferd med å bli den hegemoniske. Altså at man begynner å se på mannlig prostitusjon som arbeid, i motsetning til hovedsakelig et sosialt, kriminelt og/eller psykopatologisk problem. Det dreier seg om menn som egne aktører i sine liv, som selger sex fordi de ønsker å selge sex. Det anerkjennes at det er noen som selger sex som er tvunget til det, men det er også noen/mange som gjør det av fri vilje.

Dette er ikke en utpreget stor diskurs i media i Norge. De gangene den kommer til uttrykk er når media har spurt mannlige prostituerte om hvordan de opplever det å selge sex. Det at noen selger sex fordi de liker det, blir også nevnt av forskere eller hjelpetiltak i forbindelse med at de beskriver egenskaper eller kjennetegn ved den mannlige prostituerte. Som jeg skrev tidligere er det kun åtte av de 73 tekstene som inneholder intervju eller kommentarer fra en mann som selger sex. Tre av disse tekstene mener jeg målbærer sexarbeiderdiskursen. Jeg trekker denne diskursen frem her selv om den er liten fordi det internasjonalt hevdes at dette er på vei til å bli den hegemoniske diskursen om mannlig prostitusjon. Jeg kan ikke se at den har noen hegemonisk rolle i Norge, i alle fall ikke i norsk media.

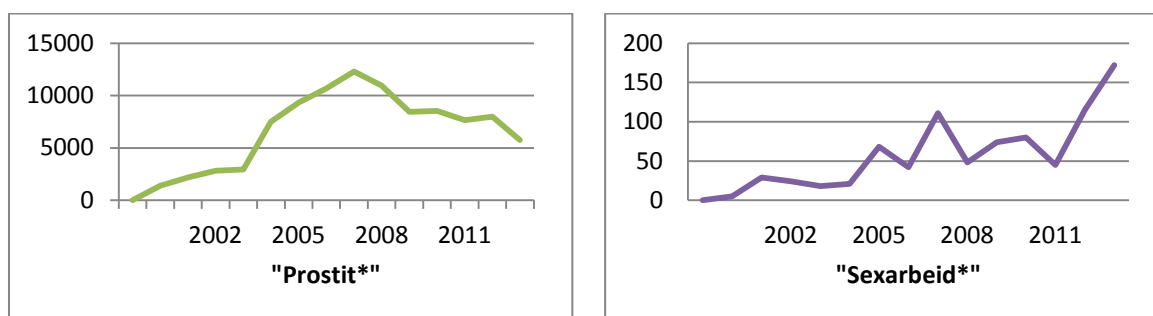
I norsk media har det derimot den siste tiden vært flere oppslag som generelt handler om prostitusjon som sexarbeid. Et søk i Atekst med søkestrengen "sexarbeid*" viser at det er en økning i antall tekster som inneholdt en variasjon av ordet sexarbeid, fra 2000 frem til i dag³⁰.

Tabell 5 viser utviklingen sammenliknet med utvikling av tekster med søket "prostit*". Det er omtrent 100 ganger flere tekster som benytter seg av en form for ordet prostitusjon enn for en form for sexarbeid. Tabellen viser også at det er omtrent et konstant forhold mellom de to begrepene, men at denne konstanten ser ut til å endre seg fra og med 2011 og frem til i dag, i og med at det er en økning i tekster med sexarbeid og en nedgang i tekster med prostitusjon.

³⁰ 30.09.2013.

Uten at jeg har analysert disse tekstene kan jeg ikke si noe om innholdet i dem, men det kan tyde på at det er en økning i fokus på prostitusjon som sexarbeid. Det at dette ikke er blitt synliggjort i tekstene om mannlig prostitusjon kan være fordi at det fremdeles er hjelpetiltak og politi som så langt har deltatt i media når det er snakk om mannlig prostitusjon, og de er ikke der for å snakke om prostitusjon som arbeid, men for å snakke om mannlig prostitusjon ut fra sin synsvinkel, som er hjelpeaspektet. Det har dermed ikke så langt vært et stort behov for menn som selger sex å delta i media for å nyansere offerdiskursen.

Tabell 5: Antall tekster med søkestrengen "prostit*" og "sexarbeid*" i Atekst

Sitatene først i kapitlet kommer alle fra Dagbladet. Det er ikke tilfeldig, fordi det er kun Dagbladet som jeg kan se trekker frem denne diskursen om mannlig prostitusjon. Antydning til diskursen vises når forskere og hjelpetiltak i forbindelse med at de skal beskrive hvem som selger sex og hvorfor de gjør det, men Dagbladet er den eneste nyhetskilden som handler spesifikt om dette og som har intervjuer med mannlige sexarbeidere. Det vil si den ene av tekstene referer til intervjuer gjort av Møllhausen i forbindelse med hennes masteroppgave (se side 9) der hun har intervjuet menn som selger sex, og de tre andre tekstene er intervjuer med en mannlig sexarbeider. Det kan tyde på at det er vanskelig for media å finne informanter som vil uttale seg til dem, noe som er rimelig i forbindelse med at de i utgangspunktet er usynlig.

I tillegg til å fremstilles som aktører i eget liv, handler det også om promiskuitet. De som er intervjuet er unge menn som liker sex, og de har ingen problemer med å ha mange sexpartnere. I og med at frivilligheten til sexselgeren er så fremtredende kan man si at denne diskursen legitimerer sexkjøp. Det er som jeg har skrevet tidligere, ikke lov å kjøpe sex i Norge, men det er lov å selge. Det er heller ikke et moment i de andre diskursene om mannlig prostitusjon at sexkjøp er ulovlig. Der det blir ansett som et kriminelt problem så handler det om overgrep eller om organisert kriminalitet.

7.2 Tekstanalyse

En artikkel som har sterkt fokus på sexarbeid og den prostituerte som aktør i eget liv, og som ikke ser på skadevirkninger eller problematiserer sexsalg er artikkelen "Sexsalg fra hybelen" (Dagbladet 14.06.10). Den er publisert i forbindelse med rapporten "Et usynlig marked" og inneholder et intervju med en mannlig sexarbeider og en kommentar fra forfatteren av rapporten. Bildet fra artikkelen er Bilde 2 på side 42. Overskriften forteller at artikkelen handler om "sexsalg", i motsetning til for eksempel ordet "prostitusjon". Ordbruken gir et signal om at noen *selger* sex. Sexsalget virker frivillig, det står for eksempel ikke "tvunget til sexsalg fra hybelen", som ville gitt en annen vinkling. Jeg gikk i kapittel 2.1 inn på bruken av sexarbeid og prostitusjon, og viste der at begrepet sexarbeid ofte blir brukt av rettighetsorganisasjoner som jobber for at prostitusjon skal bli sett på som arbeid.

I ingressen til artikkelen står det:

"Jonas" (26) har tjent nesten 200 000 på å selge sex. -Jeg tar ikke skade av det, forklarer han til Dagbladet. Han mener mannlig prostitusjon i Norge er svært utbredt. – "Jeg selger sex, men er jeg nå prostituert?", tenkte jeg første gangen.

Her handler det i første setning om hvor mye penger "Jonas" har tjent på å selge sex. Det å tjene mye penger i Norge er ansett som noe positivt. Den positive siden av dette blir forsterket i neste setning, der det står at han ikke tar skade av å selge sex. Modaliteten er sterk, han sier han ikke *tar* skade av det, det står for eksempel ikke at han har ikke tatt mye skade av det. Det er en setning som er med å ufarliggjøre sexsalget. Underforstått i den setningen ligger det at han er klar over at dette er farlig, men at han ikke tar skade av det. Han sier ikke at ingen andre ville gjort det, han holder dette åpent. Men i neste setning kobles dette sammen med utbredelsen av mannlig prostitusjon, og man kan sitte igjen med en opplevelse av at han snakker på vegne av flere, noe som er med på å gi argumentasjonen tyngde. I siste setning i ingressen skiller han på å selge sex med å være prostituert. Dette får frem at han ikke opplever at han passer inn i den gjeldene prostitusjonsdiskursen i samfunnet, han selger sex, men er ikke prostituert. I brødteksten kommer dette frem ved at han sier han ikke passer inn i den stereotype forestillingen. Det blir ikke noe sted i artikkelen forklart hva den stereotype forestillingen er, det blir tatt for gitt at leseren vet dette.

Lengre ned i brødteksten står følgende:

Jeg var aktiv på en datingside på nett, så spurte en mann om vi skulle møtes for å ha sex. Jeg skulle få 2500 kroner for det. Jeg tenkte meg godt om, så sa jeg ja. Han kom til meg og vi hadde sex i 20 minutter og jeg fikk pengene, forklarer Jonas.

Dette tekstutdraget beskriver hvordan han startet å selge sex for første gang når han var 19 år. Han fikk et tilbud fra en annen mann om betaling for sex. Deretter *tenkte han seg godt om*, det var et nøye gjennomtenkt valg han gjorde. Dette får frem at det var et eget valg, det var ingen andre som tvang han til å selge sex. Det virker ikke som han gjorde det fordi han trengte pengene, men fordi han hadde lyst. I neste setning beskrives sexsalget som svært enkelt: mannen kom, de hadde sex og Jonas fikk penger. Det er ikke brukt følelsesladete ord, det er beskrevet som en ordinær handel, noe som er med på å ufarliggjøre det hele. Sexen er en vare og salget ble gjort etter rasjonelle valg av sexselgeren. I og med at det blir benyttet en type markedsdiskurs, så sidestilles partene i prostitusjonen, selgeren og kjøperen anses som likeverdige.

I dag er han 26 år, har høyre utdanning og jobber i en høyt ansett, godt betalt jobb. Men fremdeles selger han sex på si.

Her blir Jonas beskrevet som en vellykket, ung mann, som selv om han har et godt betalt jobb fortsatt velger å selge sex. Det står ikke noe sted i artikkelen hvorfor han fortsetter å selge sex, men det er ikke relevant. Dette intervjuet gjør at vår syn på hvem som selger sex også må inkludere personer som vi anser som vellykkete. Han selger ikke sex fordi han trenger penger, han fremstilles som en normal person som ikke har rusproblem eller andre sosiale problemer. Ut ifra dette ser det heller ikke ut som han har behov for hjelp fra verken politiet eller andre hjelpetiltak.

I denne artikkelen blir ingen negative sider ved prostitusjonen fremstilt. I Dagbladet 15.02.11 i en artikkel i forbindelse med Utekontaktens rapport blir en annen mannlig prostituert (Olav) intervjuet. Det er mange av de samme grepene som benyttes i denne artikkelen som i den forrige. Det jeg vil trekke frem i denne er refleksjonene over de negative sidene. Olav siteres:

-Det er selvsagt noen negative sider ved prostitusjon. Men det er jo bedre enn å være brannmann! Det er mye tryggere.

Igjen blir prostitusjonen ufarliggjort. Her blir det gjort ved å sammenligne med et annen yrke. Dette gjør at prostitusjonen i seg selv også blir sett på som en jobb, en trygg jobb. Det kommer ikke frem i teksten hva Olav legger i at det er negative sider ved prostitusjonen, men de er uansett langt fra så ille som de negative sidene ved å være brannmann. Underforstått handler dette om at faren for liv og helse er mindre ved prostitusjonen.

Modaliteten i fremstillingen av denne diskursen er ulik de foregående. Den er ikke veldig sterk. Avisen viser hele tiden til at det er en sexarbeider som snakker. Det kommer tydelig

frem at det er sexarbeiderens ord og meninger, og ikke nødvendigvis avisens ståsted. Tekstene er artikler, det er for eksempel ingen *leder*. Det blir opp til leseren å gjøre seg opp meninger om ytringene til Olav og Jonas. Avisen legger ingen klare føringer, men det er verd å merke seg at en av artiklene kun inneholder synet til den mannlige prostituerte. Det han sier får stå uimotsagt.

7.3 Sosial praksis - Markedsdiskursens påvirkning på prostitusjonen

Jeg har i oppgaven vist med eksempel i mannlige prostitusjon, hvordan begrepet prostitusjon benyttes ulikt, man bruker ordet prostitusjon både når det er snakk om et *offer* og om en *sexarbeider*. Det blir tilsynelatende benyttet som et nøytralt begrep som beskriver en handling, jamfør legaldefinisjonen i straffelovens § 202 som sier at "prostitusjon er at en person har seksuell omgang eller handling med en annen mot vederlag". Men dette er ikke realiteten, fordi begrepet prostitusjon har veldig sterke konnotative betydninger i forhold politikk, likestilling, vold, offer, aktør og objekt. Dermed blir samfunnsdebatten om prostitusjon uoversiktlig fordi samme begrep, som har ulik konnotativ betydning for ulike personer og grupper, benyttes for å snakke om ulike ting. Noen ser en *kjøper* og en *selger* mens andre ser en *overgriper* og et *offer*. Begge deler finnes, både ut i fra aktørens eget ståsted og bivånere som har mening er om dette. Nå er kjøp av sex forbudt i Norge og det er per definisjon et overgrep, men denne definisjonen har ikke alle aktører i prostitusjonen. Man gjør noe kriminelt, blir kriminell, men ser ikke på seg selv som overgriper.

Markedsdiskursen er viktig innenfor prostitusjonsfeltet. I starten av oppgaven viser jeg til Pro Sentrets definisjon av prostitusjon. De viser til legaldefinisjonen og konkluderer med at bestemmelsen omfatter både kjøper og selger. "Kjøper" og "selger"-begrepet er ikke anvendt i lovverket. Som jeg har påpekt tidligere benyttes det ikke substantiver i lovverket for å beskrive aktørene i prostitusjonen. Men det gjør hjelpetiltakene, og de benytter seg av markedsbegreper – i stedet eller i tillegg for å kalle en som selger sex for en prostituert (i betydningen en person som mottar vederlag for å utføre en seksuell handling). Dermed blir hjelpetiltaket også målbærere av en markedsdiskurs, som igjen er med på å legitimere kjøp av sex, i og med at markedsdiskursen er med på å sidestille/likestille partene i prostitusjonen.

Prostitusjonsbegrepet i seg selv handler ikke om makt. Definisjonen jeg benytter meg av sier at prostitusjon foregår når en part selger sex og en annen part kjøper sex. Definisjonen tilsier at det er to likeverdige parter involvert, en selger og en kjøper – en som gir et vederlag og en som mottar et vederlag. Selgeren kan la være å selge dersom han eller hun vil, og kjøperen

kan må samme måte la være å kjøpe. Det handler om en transaksjon. Dette enkle bildet er ofte ikke er realiteten i den "virkelige" verden. Ofte er den som selger sex avhengig av pengene og sier ja til å selge sex selv om de ikke ønsker det. Maktbalansen er forskjøvet til fordel for kjøperen, og dermed blir grensene for hva som er prostitusjon og hva som er overgrep eller tvang utydelige. Nå er ikke alle enige om hva som defineres som et overgrep. Mange kvinneorganisasjoner mener for eksempel at prostitusjon per definisjon er vold mot kvinner og dermed blir all prostitusjon sett på som overgrep. Denne argumentasjonen har vært svært aktuell i tekster som omhandler (kvinnelig) prostitusjon, men er fraværende i media når det spesifikt er snakk om menn som selger sex.

Denne interdiskursive blandingen fører med seg at språkbruk som er uttrykk for én type diskurs, også blir benyttet av andre diskurser. For eksempel blir "selger sex", som er et uttrykk for markedstenkning, brukt både av sosialarbeidere og av sexarbeidere. Det å benytte "selger sex" innenfor offerdiskursen er kanskje en selvmotsigelse – kan man selge noe ufrivillig? Og det kan også stilles moralske spørsmål ved salg av sex. Disse interseksjonene er med på å utydeliggjøre feltet. Man snakker om prostitusjon som om det er *ett* felt, med *en* betydning, men bruker språk som tilhører både markedsdiskurser og sosialpolitiske diskurser og dette tilslører hva man egentlig snakker om. Prostitusjon kan oppleves som både frivillig og tvang for aktørene, men for at dette skal være tydelig er det viktig at begrepsbruken er presis.

Jeg har i denne oppgaven brukt mannlig prostitusjon og mannlig sexselger og selger sex om hverandre. Jeg er dermed med på å bekrefte den utydelige og lite anvendelige måten å snakke om prostitusjon på.

7.4 Ikke hegemonisk

I utlandet handler forskningen jeg har funnet, jamfør Bimbi og Minichiello, om at sexarbeiderdiskursen begynner å bli dominant. Flere og flere mannlige sexarbeidere har begynt å uttrykke seg i media og kjemper for rettigheter til å utføre arbeidet sitt lovlig. De snakker om å starte fagforeninger og engasjerer seg politisk. I Norge ser vi også en antydning til dette, men det er hovedsakelig kvinner som selger sex som uttrykker dette og som er premissleverandører for debatten. Ut i fra utvalget mitt av tekster er det ingenting som tyder på at sexarbeiderdiskursen er på vei til å få status som hegemoni i Norge – i alle fall ikke når det er snakk om mannlig prostitusjon.

7.5 Oppsummering

Nøkkelord innenfor denne diskursen er "frivillig" og "ikke skadelig". Sexarbeiderdiskursen fremstilles ved at den handler om en mann som selv *velger* å selge sex. Han er aktør i sitt eget liv; han gjør det fordi han ønsker å gjøre det selv, det er ingen som tvinger ham. Han har heller ikke nødvendigvis stort behov for penger, men det er jakten på penger og på sex som gjør at han velger å selge sex. Han har ikke et anstrengt forhold til seksualitet, man aner at det er et skille mellom kjærlighet og sex. Sex er noe som er gøy og som ikke blir verre ved at man får betalt.

Bimbi (2007) og Minichiello, Scott og Callander (2013) mener dette er diskurser som får større plass i samfunnet. Ut fra i tekstutdragene mine stemmer ikke dette overens med det norske synet på mannlig prostitusjon. Dette er en liten diskurs og har ikke hegemoni.

Denne diskursen står i stor kontrast til offerdiskursen. Innenfor sexarbeiderdiskursen har sexselgeren valgt selv og er ikke et offer for andre sine behov eller ønsker. Det er sexarbeideren som setter premissene for denne diskursen. På samme måte som offerdiskursen legitimerer arbeidet til politi og sosialarbeidere, så legitimerer denne diskursen sexarbeideren. I tillegg så er den med på å legitimere kjøp av sex, siden den man kjøper sex av ikke er et offer, men en aktør som ønsker å selge sex.

8.0 FRA USYNLIG TIL OFFER?

I problemstillingen spurte jeg etter hvilke diskurser media presenterer om mannlig prostitusjon og hvilken som er fremtredende, om det er mulig å finne en hegemonisk diskurs om mannlig prostitusjon. Jeg spurte videre etter hvilke karakteristikk som blir benyttet om menn som selger sex og hvem det er som har definisjonsmakten.

8.1 Mannlig prostitusjon er usynlig

Jeg har i oppgaven vist at det er tre diskurser som er gjeldende når det er snakk om mannlig prostitusjon: usynlighetsdiskursen, offerdiskursen og sexarbeiderdiskursen. Hver av disse diskursene er igjen tematiseringer av andre overordnede diskurser i samfunnet. Det jeg har kalt for usynlighetsdiskursen er blant annet et uttrykk for en heteronormativitetsdiskurs, som gir kjønnete føringer på hvordan samfunnet skal se ut. Offerdiskursen er en tematisering av diskurser om sosial- og kriminalpolitikk. Sexarbeiderdiskursen er en tematisering innenfor markedsdiskursen, som handler om kjøp og salg av tjenester.

Slik jeg ser disse diskursene så er det en av dem som er en grunnleggende diskurs som gjelder hele feltet, nemlig usynlighetsdiskursen. De fleste av artiklene og tekstene har dette som et bakteppe i sin fremstilling av mannlig prostitusjon. Det blir gang på gang påpekt, av både journalister, forskere, sosiale hjelpetiltak, politiet og fra menn som selger sex. De sier dette er et usynlig fenomen, men de trekker frem at dette skjer og at det er mer utbredt enn det vi aner. Utelukkelsesprosedyrene til Foucault er benyttet på flere nivå. For det første er mannlig prostitusjon utelukket fra prostitusjonsfeltet, både på grunn av mangel på kunnskap, men også fordi man har "valgt å lukke øyene sine". Videre passer ikke mannlig prostitusjon inn i argumentasjonen til kvinnesaksorganisasjoner som vil ha bukt med prostitusjonen og blir dermed ikke trukket med inn i samfunnsdebatten. I tillegg til dette er menn som selger sex i seg selv utelukket fra å sette premissene og å være målbærere for diskurser som mannlig prostitusjon, det er det politi og hjelpetiltak som gjør.

Foucault (1971/1999, 9) mener at diskursproduksjonen i et samfunn blir kontrollert, sortert, organisert og fordelt ved hjelp av disse utelukkelsesprosedyrene. Diskursproduksjonen om prostitusjon tilsier at samfunnet av ulike grunner ikke vil vedkjenne seg at menn selger sex. Dette kan handle om at en heteronormativ forståelse av samfunnet som sammen med en tradisjonell kjønnsrolleforståelse er med på å begrense synet vi har på prostitusjonsfeltet. Menn som selger sex utfordrer bildet vi har av menn og kvinner og om kjønn og seksualitet, og dermed er det enklere å *ikke* forholde seg til det.

8.2 Verdige ofre – ikke sexarbeidere

På den annen side så er det interessant at dette ikke er tilfelle når man spesifikt snakker om mannlig prostitusjon. Da blir det hele snudd på hodet. Menn som selger sex fremstilles som ofre, som ikke har egenvilje og makt til å endre livene sine selv uten at de får hjelp fra samfunnet. Her stemmer ikke det tradisjonelle kjønnsrollebildet vi har av menn og maskulinitet. Pryce (2004) påpekte at for å forstå synet på mannlig prostitusjon så må vi skjønne den tette sammenflettingen mellom mannlig prostitusjon og homofili. Menn som selger sex blir som oftest sett (når de blir sett) ut i fra en *homonormativ* forståelse, der det er snakk om menn som selger sex til andre menn, og dermed skiller de seg fra den "heteronormative mannen". Om det eventuelt er snakk om kvinner som kjøper sex av menn, så gjør de det av utenlandske menn, som ikke er en del av den "norske maskuline mannen". Dermed kan vi snakke om menn som selger sex som ofre, uten at det går på bekostning av vår overordnede forståelse av menn og maskulinitet.

Om vi skal snakke om en diskurshegemoni på det mannlige prostitusjonsfeltet, så er det denne offerdiskursen som er dominant. Bimbi (2007) og Minichiello, Scott og Callander (2013) påpeker at det er en endring fra å se på menn som selger sex som ofre, til at det er økt fokus på prostitusjon som sexarbeid. Dette er *ikke* en tendens vi ser i ut i fra mitt tekstutvalg. Hva som er årsaken til at Norge ikke har samme syn som i land som England og USA er komplekst. Det er store forskjeller fra vår velferdsstat til systemene i England og USA. Det sosiale sikkerhetsnettet i Norge kan, sammen med en gjengs forståelse av at seksualitet ikke er en vare som kan eller skal kjøpes, være med å forklare ulikhetene. Når det er sagt så er det interessant å legge merke til at det ikke er noen moraliserende artikler om mannlig prostitusjon, der det påpekes at dette er galt og en vederstyggelighet som vi må få bukt med. Det er som sagt heller ingen artikler som omhandler mannlig prostitusjon og smitterisiko for hiv og andre seksuelt overførbare infeksjoner. De presenteres som verdige ofre, og moraliseringen som vi for eksempel har fått i forbindelse med russiske og nigerianske prostituerte i Norge er ikke til stede. Det er nok mange faktorer som spiller inn her, men en viktig komponent er at det handler om en usynlig gruppe, som ikke storsamfunnet ser som en umiddelbar risiko. Dermed blir ikke menn som selger sex sett på som en trussel, og det verdige offerperspektivet får stå uimotsagt.

Mannlig prostitusjon kan ikke ses uavhengig av det generelle synet på prostitusjon i Norge. Selv om jeg i oppgaven viser at mannlig prostitusjon, i media og blant politi og hjelpetiltak, blir behandlet som noe annet en "ordinær" prostitusjon, så er det ikke mulig å se det helt

adskilt fra hverandre. Det alminnelige synet på prostitusjon er selvfølgelig med og påvirker hvordan man ser på menn som selger sex. Skilbrei og Holmström (2013, 4) påpeker at i de nordiske landene så har prostitusjon en symbolsk verdi som mål på velferdsstatens status. Dersom det eksisterer prostitusjon så er ikke velferdsstaten fullstendig realisert - så lenge det finnes prostitusjon så er ikke de nordiske landene likestilte. Ut i fra dette så eksisterer det heller ingen interesse for å anerkjenne salg av sex som arbeid. Prostitusjon er først og fremst sett på som et sosialt og kriminelt problem. Dette fokuset er også gjeldene når det er snakk om menn som selger sex.

8.3 Ingen dikotomi mellom offer- og sexarbeiderdiskursene

Innenfor usynlighetsdiskursen er det to ulike diskurser om menn som selger sex. Den ene handler om prostitusjon som sexarbeid – som noe frivillig og ikke skadelig, og den andre handler om prostitusjon som et sosialt og strafferettslig problem – som noe negativt som skaper ofre i samfunnet. Selv om dette er to diskurser som sier to helt forskjellige ting om mannlig prostitusjon, så er det ingen konflikt mellom dem. Det er ikke en dikotomi fordi de handler om ulike arenaer innenfor den mannlige prostitusjonssfæren. Feltet mannlig prostitusjon inneholder ulike aktører som har ulike årsaker til at de befinner seg på det feltet. noen ønsker å være der, mens andre er der mot sin vilje. Dette poengterer også hjelpeapparatet og forskerne som blir intervjuet i tekstene i utvalget. De forteller at det er et stort spenn i hvem som selger sex og årsaker til at de gjør det. På den måten kan vi si at tekstproduksjonen om menn som selger sex er nyansert, den tar inn over seg at dette handler om ulike behov og ulike aktører.

På en annen side så er det en skjevfordeling innenfor denne nyanseringen. Som jeg har vist er det en klar overvekt av offerorienterte diskurser til fordel for sexarbeiderdiskurser. Det er derfor jeg har kalt oppgaven "Fra usynlig til offer?". Er det slik at vi nå beveger oss vekk fra kunnskapsløshet og forglemmelse, og beveger oss mot et hegemoniskifte innenfor diskursene om mannlig prostitusjon? Er det slik at vi nå i større grad *ser* menn som selger sex, i alle fall et utvalg av menn som selger sex: ofrene, og at vi mener at mange av dem har behov for bistand og støtte fra et profesjonelt hjelpeapparat?

Innenfor feltet mannlig prostitusjon så dreier det seg stort sett om de sosiale problemene og på politiarbeid. Innenfor feltet er det nemlig sosialarbeiderne og politiet som setter premissene for diskursproduksjonen. Det er de som målbærer diskursen, og som presenterer sitt syn på

hvordan dette feltet ser ut. For å legitimere sitt arbeid presenterer de ofrene, og da er det ikke rart at det er offerdiskursen som er dominerende innenfor det "usynlige" feltet.

8.4 Ikke et hegemoniskifte

Dersom vi anser mannlig prostitusjon som et eget felt innenfor prostitusjonsfeltet, så er menn som selger sex fremdeles usynlige. Fairclough (1992, 90-95) påpeker at det ved et hegemoniskifte pleier å være mye debatt og meningsutveksling i samfunnet der ulike ståsted konkurrerer om sannheten, om å være dominant. I utvalget mitt fant jeg ingen antydning til debatt. Så å si alle tekstene er nyhetssaker. Det er ingen leserinnlegg eller debattinnlegg som problematiserer det som fremkommer i media. Det er et unntak, og det er en leder i Stavanger Aftenblad som påpeker at det nå må hjelpetiltak på plass for gutter og menn som selger sex³¹. Utover dette er det få meninger utover det som uttrykkes i nyhetsartiklene. Denne mangelen på debatt og meningsutveksling kan tyde på flere ting. Det kan bety at diskursene jeg fremhever dekker samfunnets syn på mannlig prostitusjon. "Alle" er enige om hva dette dreier seg om og hvordan vi som samfunn skal forholde oss til dette på. Eller det kan bety at feltet fremdeles er usynlig. Det er spesielt interesserte fagpersoner som ser det og som artikulere meninger og holdninger. De fleste ser det fremdeles ikke. Det tyder i alle fall på at det ikke er noe hegemonisk skille og at mannlig prostitusjon er fremdeles usynlig.

Jeg mener ikke at *alle* skal mene noe om mannlig prostitusjon. Det jeg prøver å få frem er at denne mangelen på bevissthet om at prostitusjonsfeltet rommer mer enn kvinner som selger sex, er med på å tilsløre hva prostitusjon egentlig handler om. Det handler ikke nødvendigvis om kjønn, men om *personer* som uavhengig av sitt kjønn, av en eller annen grunn befinner seg i prostitusjonsfeltet. Dersom man kan se på prostitusjon ut i fra andre kategorier enn kjønn, for eksempel på offer- og sexarbeiderkategorier, så vil store deler av prostitusjonsfeltet ikke glemmes, og det kan føre til en mer fruktbar debatt om prostitusjon. Dette kan være med på å bryte ned kunstige skiller som er satt opp mellom kjønnene. Er det slik at menn har andre behov enn kvinner? Jeg tror heller det er slik at ulike personer har ulike behov, og det må være utgangspunktet – i alle fall på et overordnet politisk nivå.

8.5 Kategorisering kan være viktig

Kategorier basert på kjønn kan likevel være viktige. De hjelper oss å sortere verden vi lever i og lager rammer som vi kan forstå den ut ifra. Av og til er det nødvendig å se på noen spesielle grupper innenfor et fenomen, fordi for å få kunnskap så må man starte et sted – for

³¹ "Et tabubelagt problem fram i lyset", leder i Stavanger Aftenblad, 06.07.2010.

eksempel med kvinner og barn innenfor menneskehandelsproblematikken. Det var disse problemene man først så, og derfor viktig å ta tak i dem med en gang. Med mer kunnskap ser man at problemene ikke kun er knyttet til den kategorien man så på først, og da utvides horisonten, det knyttes nye kategorier til fenomenet. Slik vi ser det blir gjort på menneskehandelsfeltet nå. Nå er det økt fokus på at også menn kan være offer for menneskehandel, enn det var tidligere.

Det at noe oppfattes som en stereotypi, trenger ikke være feil eller negativt. Problemet oppstår når stereotyper dekker over forhold som burde vært oppfattet – for eksempel at menn også kan være ofre. Dersom man skal ta stereotypiene som en sannhet så må man også spørre seg hvem det er som definerer. I dette eksemplet er det sosialarbeidere og politi som definerer, og de lager egne bestemte kategorier som er basert på kunnskapsfeltet til tiltakene. Det at de har definisjonsmakten betyr ikke nødvendigvis at de har definert normalen i samfunnet. Ut i fra medieomtalen om menn som selger sex, kan det i alle fall virke som at de fleste av dem trenger hjelp. Samtidig så fremstilles de fleste mennene som selger sex, som er intervjuet, som personer som ikke har problemer med prostitusjonen. Det er en diskrepans mellom det hjelpetiltakene sier og det mennene selv sier. Med dette kan vi slutte at vi ikke kan definere hele kategorier av mennesker som ofre, fordi det kan være med på å lage nye ofre. Dersom samfunnet ser på deg som et offer så kan det være lett å selvdefinere/assimilere seg i den kategorien. Et annet problem med disse stereotype kategoriene der man fokuserer på styrker og svakheter slik jeg mener det blir gjort i media på prostitusjonsfeltet, er at dette kan være med på å tilsløre at personer som vi definerer som ofre ikke ser på seg selv som ofre. De kan mene de har gjort de beste valgene de kunne og ser på seg selv som aktører i egen i liv. På samme måte kan dette tilsløre at menn som vi oppfatter som selvstendige aktører, kan ha problemer, og det kan gjøre terskelen for å søke hjelp enda høyere.

8.6 Et likestilt samfunn?

I et samfunn som vårt der likestilling mellom kjønnene er ansett som en selvfølge burde det kanskje ikke være nødvendig å skille mellom kvinner, menn og transpersoner som selger sex. Likestilling trenger ikke nødvendigvis å handle om kjønn, men om ulike utgangspunkt i livet som ikke trenger å handle om du er mann eller kvinne. Det er uheldig om menn som trenger hjelp blir oversett på grunn av maskulinitetsdiskurser i samfunnet som sier at menn ikke kan være offer. For øyeblikket er det fremdeles viktig å skille, fordi den kollektive oppfatningen av prostitusjon som et kvinneproblem eller som kvinnesak, dekker over det faktum at det er andre grupper som selger sex. Dersom vi kommer til et punkt der dette er allmenn kunnskap

så kan vi kanskje slutte med kunstige skiller mellom kjønnene på prostitusjonsfeltet, og heller se på *personene* og behovene de har. Dersom dette skal endres er det behov for at premissleverandørene og de som setter dagsorden for saker som omhandler prostitusjon trekker alle kjønn (kvinner, trans og menn) inn i debatten. Siden mannlig prostitusjon er usynlig er det viktig at det påpekes at det ikke bare er kvinner som selger sex – eller menn som kjøper sex. Dersom dette skal endres trenger vi å bli presentert for andre bilder som kan utfordre de heteronormative stereotypene.

8.7 Videre forskning og andre refleksjoner

Jeg har i denne oppgaven hatt hovedfokus på gutter eller menn som selger sex – på personen som mottar vederlaget. Jeg sier ikke mye om kunden – den som gir vederlaget. En av årsakene til dette er at tekstene i all hovedsak handler om selgeren. Dette er interessant i seg selv – dersom gutter og menn som selger sex er usynlige, så er kundene deres enda mer usynlig. Det kunne derfor være interessant å få øket kunnskapen om hvem de er. Dette er viktig for å få et generelt bilde av prostitusjonsmarkedet i Norge.

Kunnskapen om transpersoner som selger sex er også mangelfull. Transpersoner er også usynlige, og det er knyttet stigma og tabuer til transseksualitet. Økt kunnskap om transpersoner som selger sex vil også være med på å gi en bredere forståelse av prostitusjonsfeltet samt gi en forståelse av hvordan det kan oppleves å være transperson i Norge.

Videre mener jeg det er viktig å finne ut hva som ligger i begrepet *gutteprostitusjon* i forhold til begrepet *barneprostitusjon*. Er det forskjell på hvordan gutter og jenter som er utsatt for overgrep blir møtt i hjelpeapparatet, eventuelt blir det fremstilt ulikt i media? Jeg har i denne oppgaven vist at gutter som er offer for overgrep blir titulert som gutteprostituerte, er dette likt for jenter som blir utsatt for det samme?

Etter valget i høst inngikk de fire borgelige partiene en samarbeidsavtale³² der det blant ble bestemt at sexkjøpsloven skal evalueres. Det har lenge vært planlagt en evaluering av loven, men ingen har fått i oppdrag å gjøre det enda. Regjeringen Stoltenberg II utsatte behandlingen av dette til etter valget. Nå vet vi at det er enighet blant de borgelige partiene for evalueringen, og dette er en gylden anledning til å gjøre noe med usynlighetsloopen som feltet mannlig prostitusjon ikke klarer å komme seg ut av. Det er derfor viktig at regjeringspartiene bevilger nok penger, slik at man får en ordentlig oversikt over prostitusjonsmarkedet i Norge. I

³² <http://www.hoyre.no/filestore/Filer/Politikkdokumenter/Samarbeidsavtale.pdf>, lastet ned 04.10.13.

forbindelse med at Stoltenberg II startet prosessen med evalueringen ble de blant annet kritisert av FAFO for å ikke bevilge nok penger, og at Justisdepartementet i utlysningsteksten til evalueringen kun spør etter kunnskap om "kvinner i prostitusjonen"³³. Dersom vi skal få en grundig oversikt over prostitusjonsmiljøet i Norge så er det viktig at det ikke settes begrensinger på kjønn (dette gjelder også det transkjønnede prostitusjonsmarkedet) og at det blir tilført nok penger slik at det i det hele tatt er mulig å undersøke. Å få til en skikkelig evaluering av sexkjøpsloven samt en oversikt over markedet vil være dyrt. Prostitusjonsmarkedet er uoversiktlig og det vil kreve mye tid og arbeid samt ulike tilnæringsmåter for å få oversikt over de ulike delene av markedet. Spørsmålet er om det er økonomisk forsvarbart og om det eksisterer politisk vilje til å satse på dette.

8.8 Avsluttende kommentar

Før jeg startet å skrive denne oppgaven hadde jeg en klar formening om at jeg skulle finne mange historier om "gigoloen", om den lykkelige mannlige prostituerte. Jeg trodde også at jeg skulle finne et begrenset utvalg med tekster – at det ikke var mange som handlet om mannlige prostitusjon i media, og der stemte funnene mine med forventningene mine. Historiene som jeg har funnet har en mye større tematisering innenfor offerperspektivet enn det jeg hadde forventet. Jeg trodde jeg skulle lese flere tekster som sammenfaller med tekstene jeg har vist frem i sexarbeiderdiskurskapitlet og at maskulinitetsdiskurser om menn som erobrere og opptatte av sex skulle være fremtredende. Det var heller unntaket at jeg fant tekster som førte slike diskurser, og det forstår jeg nå i lys av at det er representanter for hjelpetiltakene og politi som setter premissene for mannlige prostitusjon i media.

Kompleksiteten innenfor prostitusjonsfeltet stort. Det er på aktørsiden et spenn mellom offer og sexselger/arbeider, et spenn i årsaker til prostitusjonen som kan blant annet kan variere mellom lyst, fattigdom, rus og migrasjonsspørsmål, makt og kontroll mot avmakt og ingen kontroll. Det er også et komplekst spenn på kjøpersiden. Årsakene til sexkjøp kan blant annet handle om avhengighet, makt, ensomhet og selvtillit. På grunn av denne kompleksiteten, og i og med at begrepsbruken ikke alltid er tydelig, fører dette med seg at man i debatten om prostitusjon ikke alltid snakker om samme sak selv om man benytter samme begrepsapparat. Jeg tror det kan være med på å forklare hvorfor det er steile fronter i prostitusjonsdebatten. Ulike ståsted, både på mikro- og makronivå, legger ulike konnotasjoner til ordet "prostitusjon". Lovverkets definisjon av prostitusjon er nøytral og sier ikke noe om valg,

³³ Brunovskis og Skilbrei, <http://fafo.no/prostitution/131001-Lackofwill.pdf>, lastet ned 04.10.13.

tvang og makt. Likevel blir prostitusjonsbegrepet brukt både for å beskrive det noen anser som et *arbeid* og det noen anser som *overgrep* og *maktmisbruk*. Med så ulike assosiasjoner til begrepet kan av og til debatten om prostitusjon bli meningsløs, i alle fall svært kompleks å henge med i. Når for eksempel barn som er utsatt for overgrep blir benevnt som prostituerte så mener jeg at det er et begrep som har mistet betydningen sin. Dette er alvorlig med tanke på rettsikkerheten for barnet og ikke minst selvforståelsen til barnet.

Vi har i Norge en historie der partene i prostitusjonen ikke alltid blir inkludert når temaet prostitusjon skal debatteres³⁴. At personer som selger og kjøper sex blir hørt og får en stemme i storsamfunnet er kanskje noe av det viktigste å arbeide for videre på prostitusjonsfeltet, slik at de selv kan være med å definere diskursen. For at de skal bli hørt betyr det at media, politikere, andre meningsbærere og resten av samfunnet må være villig til å gi dem plass, men det betyr også at partene må tørre å stå frem med sine historier, både de positive og de negative.

³⁴ For eksempel inviterte Likestillings- og diskrimineringsombudet i høst til "stort" debattmøte om sexkjøpsloven (<http://www.ldo.no/no/ombudet/Nyheter/Arkiv/Nyheter-i-2013/Sexkjopsloven-opp-til-debatt/>, lastet ned 13.11.2013) der det kun var forskere og politi som innledet. Ingen personer med prostitusjonserfaring var invitert til å debattere.

VEDLEGG I

Tabell 5: Overskriftene i innledningen kommer fra følgende tekster

Dato	Overskrift	Kilde
04.12.09	<i>Barneskolegutter selger kroppen</i>	NRK Hordaland
17.11.11	<i>Bård (24) fra Oslo solgte sex for en kvart million</i>	Dagbladet
26.05.11	<i>CP-rammede Kristoffer: - jeg solgte sex til funksjonsfriske menn</i>	NRK
17.06.10	<i>-Det var elskov, det var å være nydusja og bare ligge og holde rundt hverandre</i>	Dagbladet
15.02.11	<i>Fant mannlige ofre for menneskehandel</i>	Bergens Tidende
15.07.10	<i>Gutter og menn usynlige for hjelpeapparatet</i>	Stavanger Aftenblad
23.04.10	<i>Hiv-frykt i Bergen etter bordellavsløring</i>	TV2
06.07.10	<i>Homseorganisasjon er overrasket over omfanget</i>	Stavanger Aftenblad
26.01.13	<i>Jeg vil ha sol, strand, sjø og store villige svarte menn</i>	VG
05.07.10	<i>Mannlig prostitusjon svært tabubelagt, mener helsedirektoratet</i>	Stavanger Aftenblad
15.02.11	<i>-mer stigmatiserende for menn</i>	Bergens Tidende
11.06.10	<i>Usynlig sexsalg</i>	Dagsavisen
06.07.10	<i>Utnyttes av homofile</i>	Stavanger Aftenblad
16.04.10	<i>Velutstyrt og vellaget</i>	Dagsavisen

VEDLEGG II

Tabell 6: Oversikt over kildene

Papirkilder	Nettkilder	
A-magasinet	Adresseavisen	NRK Møre og Romsdal
Adresseavisen	Aftenposten	NRK Nordland
Aftenposten	Bergens Tidende	NRK P3
Bergens Tidende	Dag og Tid	NRK Røglund
Dag og Tid	Dagbladet	NRK Sogn og Fjordane
Dagbladet	Dagsavisen	NRK Svalbard
Dagens Næringsliv	DN.no	NRK Sámi Radio
Dagsavisen	Fædrelandsvennen	NRK Sørlandet
Fædrelandsvennen	Klassekampen	NRK Telemark
Klassekampen	Morgenbladet	NRK Troms og Finnmark
Morgenbladet	Nationen	NRK Trøndelag
Nationen	Nordlys	NRK Vestfold
Nordlys	NRK	NRK Østfold
Stavanger Aftenblad	NRK Buskerud	NRK Østlandssendingen
VG	NRK Distrikt	Stavanger Aftenblad
Vårt Land	NRK Finmark	TV2
	NRK Hedmark og Oppland	VG Nett
	NRK Hordaland	Vårt Land

VEDLEGG III

Tabell 7: Oversikt over tekstene i utvalget med dato og nyhetskilde

Nr	Dato	Overskrift	Kilde
1	27.10.09	<i>Forteller om egen prostitusjon</i>	NRK
2	27.10.09	<i>Ingen ser sex overgrepene</i>	NRK
3	27.10.09	<i>De glemte guttene</i>	NRK
4	27.10.09	<i>Fant sexkunder via nettsamfunn</i>	NRK
5	02.12.09	<i>Gigolo må betale 80 millioner</i>	VG
6	02.12.09	<i>Avdekker gutteprostitusjon</i>	NRK Hordaland
7	04.12.09	<i>Barneskolegutter selger kroppen</i>	NRK Hordaland
8	05.12.09	<i>Vi trodde ikke det var så mange</i>	NRK Hordaland
9	10.12.09	<i>Unge gutter selger sex på nettet</i>	NRK Hordaland
10	11.01.10	<i>Skal gutteprostitusjonen til livs</i>	NRK Hordaland
11	07.04.10	<i>69 barn milige ofre for menneskehandel</i>	Bergens Tidende
12	14.04.10	<i>Det var veldig greit å jobbe som prostituert her</i>	Aftenposten
13	16.04.10	<i>Velutstyrt og vellaget0</i>	Stavanger Aftenblad
14	16.04.10	<i>En velutstyrt mann</i>	Dagbladet
15	16.04.10	<i>Lem, kjære lem</i>	Dagsavisen
16	23.04.10	<i>Gransker manneprostitusjon</i>	NRK Hordaland
17	23.04.10	<i>Hiv-frykt i Bergen etter bordellavsløring</i>	TV2
18	23.04.10	<i>Gransker manneprostitusjonen</i>	NRK Hordaland
19	24.04.10	<i>Kritiserer byrådet i prostitusjonssaken</i>	NRK Hordaland

Nr	Dato	Overskrift	Kilde
20	29.04.10	<i>Får penger til prosjekt mot gutteprostitusjon</i>	Bergens Tidende
21	11.06.10	<i>Usynlig sexsalg</i>	Dagsavisen
22	11.06.10	<i>Gutteprostitusjon i det skjulte</i>	NRK
23	12.06.10	<i>Vil kjempe mot gutteprostitusjon</i>	NRK Trøndelag
24	14.06.10	<i>Unge norske menn selger sex fra studenthybelen</i>	Dagbladet
25	15.06.10	<i>Mannlig prostituert advarer ungdom</i>	NRK Trøndelag
26	17.06.10	<i>Det var elskov, det var å være nydusja og bare ligge og holde rundt hverandre</i>	Dagbladet
27	18.06.10	<i>Slår alarm om gutteprostitusjon</i>	Adresseavisen
28	18.06.10	<i>Slår alarm om gutteprostitusjon i Trondheim</i>	NRK Trøndelag
29	19.06.10	<i>Slår alarm om gutteprostitusjon</i>	Aftenposten
30	19.06.10	<i>Ble alarmert for mange år siden</i>	Adresseavisen
31	05.07.10	<i>Mannlig prostitusjon svært tabubelagt, mener helsedirektoratet</i>	Stavanger Aftenblad
32	05.07.10	<i>Stavanger glemmer de gutteprostituerte</i>	Stavanger Aftenblad
33	05.07.10	<i>Stavanger glemte de gutteprostituerte</i>	Aftenposten
34	05.07.10	<i>Plagsom paradegate</i>	Aftenposten
35	06.07.10	<i>Homseorganisasjon er overrasket over omfanget</i>	Stavanger Aftenblad
36	06.07.10	<i>Et tabubelagt problem fram i lyset</i>	Stavanger Aftenblad
37	06.07.10	<i>Flere gutter enn jenter har solgt sex</i>	Stavanger Aftenblad
38	08.07.10	<i>Alvorlige overgrep etter nettannonsering</i>	Stavanger Aftenblad
39	29.08.10	<i>Sex med respekt</i>	VG

Nr	Dato	Overskrift	Kilde
40	31.08.10	<i>Avslørte mannlig prostitusjonsring i Spania</i>	TV2
41	08.10.10	<i>Når størrelsen teller</i>	Adresseavisen
42	09.11.10	<i>Groomingsiktet fengslet i fire uker</i>	TV2
43	10.11.10	<i>Sexsaken</i>	Bergens Tidende
44	10.11.10	<i>Avtalte sex med fiktiv 13-åring</i>	Bergens Tidende
45	10.11.10	<i>Sexsaken rapport-notis</i>	Bergens Tidende
46	14.02.11	<i>Har kartlagt mannlig prostitusjon i Bergen</i>	Stavanger Aftenblad
47	14.02.11	<i>-Mannlig prostitusjon er utbredt i Bergen</i>	Bergens Tidende
48	14.02.11	<i>Unge menn i Bergen selger sex hjemmefra for å tjene penger</i>	Dagbladet
49	14.02.11	<i>-Marked for mannlig prostitusjon</i>	NRK Hordaland
50	14.02.11	<i>Satser på informasjon til menn som selger sex</i>	Dagbladet
51	14.02.11	<i>Betydelig marked for manlig prostitusjon i Bergen</i>	TV2
52	15.02.11	<i>Mannlig prostitusjon i Bergen</i>	Klassekampen
53	15.02.11	<i>Fant mannlige ofre for menneskehandel</i>	Bergens Tidende
54	15.02.11	<i>Har kartlagt mannlig prostitusjon i Bergen</i>	Dagsavisen
55	15.02.11	<i>Kartla mannlig prostitusjon i Bergen</i>	Aftenposten
56	15.02.11	<i>Prostitusjon lite kjent</i>	Klassekampen
57	15.02.11	<i>21 menn selger sex i Bergen</i>	Vårt Land
58	15.02.11	<i>Olav (27) finansierer studiene med PROSTITUSJON</i>	Dagbladet
59	23.04.11	<i>Lokket IT-sjef i SEX-FELLE OVERGREP</i>	Dagbladet

Nr	Dato	Overskrift	Kilde
60	26.05.11	<i>CP-rammede Kristoffer: - jeg solgte sex til funksjonsfriske menn</i>	NRK
61	05.10.11	<i>Prostitusjon</i>	Aftenposten
62	05.10.11	<i>Solgte sex</i>	Dagbladet
63	17.11.11	<i>Bård (24) fra Oslo solgte sex for en kvart million</i>	Dagbladet
64	17.11.11	<i>Han har solgt sex til over 300 menn</i>	NRK Østlandsendingen
65	19.06.12	<i>Slipper fengsel etter HIV-sex</i>	Bergens Tidende
66	20.06.12	<i>Bergen:</i>	Bergens Tidende
67	31.08.12	<i>Mener bakmenn står bak</i>	NRK Sørlandet
68	31.08.12	<i>Kjenner ikke til rumenske prostituerte</i>	Fædrelandsvennen
69	05.09.12	<i>76-åring dømt for å ha tvunget mann til prostitusjon</i>	TV2
70	29.09.12	<i>Mannlig prostituert brøt seg inn hos Australias cricketlag</i>	TV2
71	18.10.12	<i>Jakten på den betalte kjærligheten</i> <i>Hvite, kvinnelige sexturister utleveres i ny film</i>	VG
72	26.01.13	<i>Kvinnelige sexturister</i>	VG
73	13.06.13	<i>Begynte å selge sex da han var 13</i>	Nordlys

Avtalte sex med f

For å ta sex-forbrytere på nettet, ga politiet seg ut for å være en 13 år gammel gutt. Bare en uke etter gikk en 36-åring i fellen.

HELGE O. SVELA
GORDON ANDERSEN
SEAN MELING MURRAY (foto)
helge.svela@bt.no

Etterforskerne opprettet en profil på homonettstedet Gaysir, med et profilnavn som indikerte at den tilhørte en gutt på 13 år.

I forrige uke tok en 36 år gammel mann kontakt med den fiktive 13-åringen.

Etter å ha spurt hvor gammel gutten var og fått 13 år til svar, avtalte Oslo-mannen å møte gutten samme kveld for å ha sex med ham.

Fløy til Bergen for sex-treff

Lørdag kveld fløy han fra Oslo til Bergen, og dro til Festplassen for å møte 13-åringen som avtalt.

Men i stedet for en tenåringsgutt, var det politiet som møtte 36-åringen.

I går ble han varetektstfengslet i fire uker siktet for å ha lokket barn til seksuell omgang, såkalt grooming.

– Dette er en kynisk og hjerteløst form for kriminalitet, som rammer mennesker i en svært sårbar alder. Det kan gjøre ubotelig skade, sier politiadvokat Rudolf Christoffersen i Hordaland politidistrikt.

Han kvor økt oppmerksomhet på voksne personer som bruker internett til å lokke barn til sex.

– Ingen skal føle seg trygde, sier Christoffersen, som er fast på jurist på Exit-gruppen.

Bruker infiltrasjon

Det var etterforskere fra Exit-gruppen som opprettet den fiktive profilen i slutten av oktober.

– Vi er nødt til å benytte de muligheter vi har for å drive infiltrasjon for å få tatt de som begår overgrep mot barn, spesielt på nettet, sier Are Sangolt, som leder Exit-gruppen.

– Nettet kan ikke være en frisoner for folk som begår overgrep mot barn. Politiet må være til stede der kriminaliteten skjer, sier Sangolt.

Han avviser at etterforskerne har fremprovosert et lovbrudd, da de opprettet den fiktive profilen.

– Vi har i likhet med alle andre muligheter til å opprette profiler på slike nettsteder. Det benytter vi oss av, sier Sangolt.

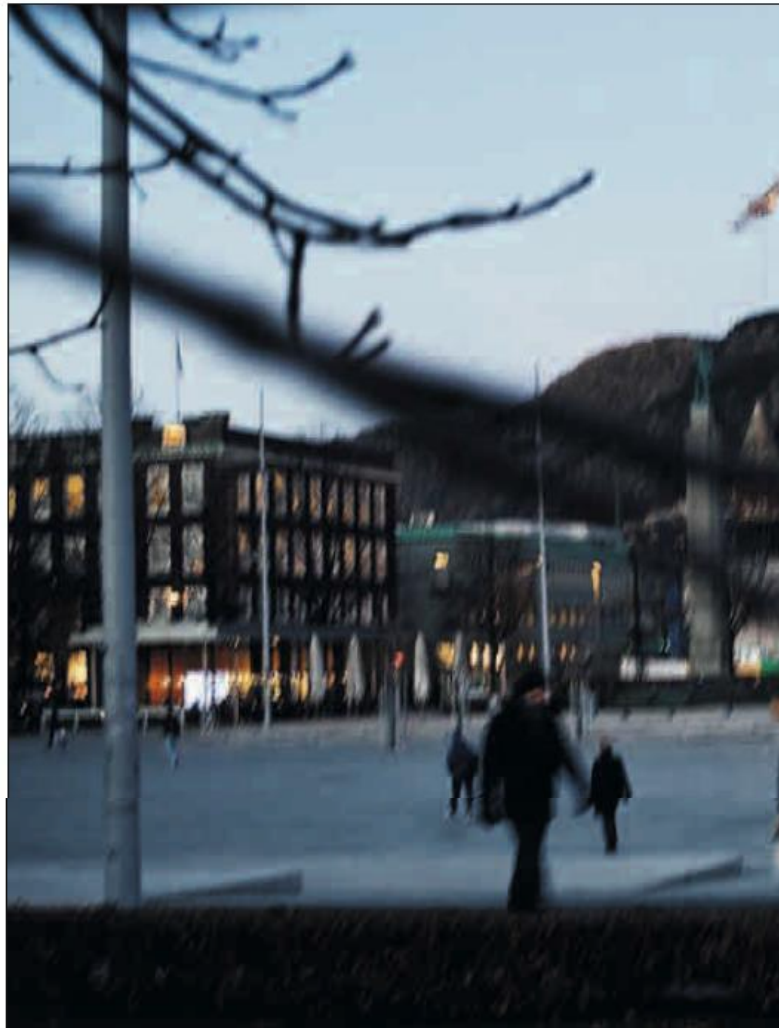
Innrømmet sex med gutt

36-åringen har en betrodde stilting i en offentlig etat.

Da politiet undersøkte 36-åringens bærbare datamaskin etter pågripelsen, fant de barnepornografiske bilder. Disse har han erkjent straffskyld for å ha oppbevart.

Ifølge forsvarer Stein Erik Ottesen nekter 36-åringen straffskyld for grooming.

Til politiet har 36-åringen forklart at han trodde gutten han skulle møte var over den seksu-

MØTT AV POLITIET: Politiet var på plass da 36-åringen kom fra Oslo for å møte den fiktive 13-åringen her på Festplassen lørdag kveld.

fakta

barnelokking

■ straffelovens paragraf 201 kalles groomingparagrafen. Den gjør det straffbart å avtale å møte barn for å ha seksuell omgang.

■ Grooming kommer av det engelske ordet «groom», som betyr å «forberede» eller «trenere». Ordet brukes om å bygge opp et tillitsforhold til et barn. Språkrådet mener barnelokking kan være et godt norsk ord for grooming.

■ Strafferammen for barnelokking er ett års fengsel.

elle lavalderen. Politiet har imidlertid chatteligger som dokumenterer at 36-åringen spurte den fiktive 13-åringen om hvor gammel han var. Etterforskerne som styrte profilen svarte 13 år. Likevel fortsatte 36-åringen samtalen, og avtalte at de skulle treffes for å ha sex.

Politiet skal nå undersøke om 36-åringen har vært i kontakt med andre mindreårige.

I avhør har 36-åringen innrømmet at han i fjor møtte en mindreårig gutt, og hadde sex med ham. Dette er foreløpig ikke med i siktelsen mot ham.

– Lukket miljø

Exit-gruppen skal etterforske menneskehandel, hallikvirksomhet og sex-kjøp.

I april fikk gruppen 130.000 kroner fra Justisdepartementet til et prosjekt mot gutteprostituasjon.

– Vi har hatt en plan for dette siden i vår, og startet det operative arbeidet nå i høst. Vi ønsker å identifisere ofre som er utsatt

for gutteprostituasjon og andre seksuelle overgrep, sier Sangolt.

Det er lettere for politiet å avsløre menn som kjøper sex fra vanlige prostituerte på gaten, enn å avdekke gutteprostituasjon.

– Dette er et lukket miljø. Det er ikke så mange som vil si noe. Det går kanskje på usikkerhet på egen seksuell legning, eller at det er et tabubelagt tema, sier Sangolt.

Kartlegger menn som selger sex

Utekontakten i Bergen arbeider med en rapport om mannlig prostituasjon – men skal ikke kartlegge gutteprostituasjon. – Historier vil nok komme frem, men vi definerer salg av seksuelle tjenester av personer under 18 år som overgrep mot barn. Og det faller utenfor kartleggingen, sier Marit Sagen Grung, som leder Utekontakten. Rapporten skal være klar over nyttår, og er bestilt av Bergen kommune.

LITTERATUR

- Bergström, Göran og Kristina Boreus. 2012. *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Bimbi, David S. 2007. Male Prostitution: Pathology, Paradigms and Progress in Research. *Journal of Homosexuality*, 53:1-2, 7-35, Link: http://dx.doi.org/10.1300/J082v53n01_02.
- Bjørndahl, Ulla. 2009. *Kjøp og salg av seksuelle tjenester blant unge i Oslo*. Oslo: Pro Sentret.
- Bjørndahl, Ulla. 2010. *Et usynlig marked? En feltbeskrivelse om gutter, menn og transpersoner som selger sex*. Oslo: Pro Sentret.
- Bjørne-Fagerli, Inger. 2007. *Två mannlige prostitutionskarriærer, masteroppgave i pedagogikk*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Burr, Vivien. 1995. *An Introduction to Social Constructionism*. London: Sage (Referert i Jørgensen og Phillips 2011, 13).
- Fairclough, Norman og Isabela Fairclough. 2013. *Political Discourse Analysis : A Method for Advanced Students*. Hoboken: Taylor and Francis.
- Fairclough, Norman. 1992. *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, Norman. 1995a. *Critical Discourse Analysis*. London: Longman (Referert i Jørgensen og Phillips 2011, 75).
- Fairclough, Norman. 1995b. *Media Discourse*. London: Edward Arnold.
- Fairclough, Norman. 2010. *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*. Harlow: Pearson.
- Fairclough, Norman. 2012. *Critical discourse analysis*. I *The Routledge Handbook of Discourse Analysis*, redigert av Gee, James Paul og Michael Handford, 9-20. New York: Routledge.

- Folkehelseinstituttet. 2012. *Rapport fra EMIS 2010 – Europeiske menn som har sex med menn internettundersøkelse: Norske resultater*. Oslo: Folkehelseinstituttet.
- Foucault, Michel. 1969. *L'Archéologie du savoir*. Paris: Gallimard (referert i Schaanning, 1996, 60).
- Foucault, Michel. 1999 (1971). *Diskursens orden*. Oslo: Spartacus forlag.
- Granum, Charlotte Ruud. 2011. *Bakom de lukkede dører, en kvalitativ studie av fem menn som har erfaring med salg av sex*. Masteroppgave i kriminologi. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Haaland, Camilla Fonnes. 2001. *Menn som selger seksuelle tjenester. En kartleggingsrapport om mennene, markedet og hjelpetilbudene i Bergen*. Bergen: Utekontakten, Bergen kommune.
- Hegna, Kristinn og Willy Pedersen. 2002. *Sex for overlevelse eller skyggebilder avkjærlichkeit. Ungdom under 18 år som selger seksuelle tjenester*. Oslo: NOVA rapport 5/02.
- Henriksen, Jeanne Maria Holm. 2011. *Han setter pris på sin kropp? Mandlig prostitution i et kropsfænomenologisk perspektiv*. Masteroppgave i spesialpedagogikk. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Herman, Edward S. og Noam Chomsky. 1988/2002. *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. New York: Pantheon Books.
- Jahnsen, Synnøve. 2007. *Women who cross borders – black magic? A critical Discourse Analysis of the Norwegian newspaper coverage of Nigerian women in prostitution in Norway*. Master thesis in Sociology. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Jahsen, Synnøve. Kommer. Doktorgradsavhandling. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Jørgensen, Marianne Winther og Louise Phillips. 2011. *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag/Samfundslitteratur.
- Larsdotter, Suzann, Jonas Jonsson og Mina Gäredal. 2010. *Osynliga synliga aktörer. Hbt-personer med erfarenhet av att sälja och/köpa sexuella tjänster*. Stockholm: RFSL.

- Larsen, Camilla Jordheim. 2008. *Boys hanging out with men in the neighbourhood*. I Skilbrei, May-Len og Astrid Renland (red.). 2008. *Men in Prostitution: Perspectives, Identities an Problems. Conference report*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Mai, Nick. 2012. *The fractal queerness of non-heteronormative migrants working in the UK sex industry*. *Sexualities*, 15 (5/6) 570-585.
- Minichiello, Victor, John Scott og Denton Callander. 2013. *New Pleasures and Old Dangers: Reinventing Male Sex Work*. I *Journal of Sex Research*, 50(3–4), 263–275, 2013.
- Mossige, Svein og Solveig Abrahamsen. 2010. *The Baltic Sea Regional Study on Adolescents' Sexuality*. Resultater fra den norske delen av studien. (Norsk oversettelse av to artikler i NOVA-rapport 18/07). Oslo: NOVA.
- Møllhausen, Trine. 2009. *Mannlig prostitusjon, - en studie av fem menn som har erfaring fra salg av seksuelle tjenester*. Masteroppgave i Sosiologi. Oslo: Universitetet i Oslo.
- NOU 2010:14. *Lett å komme til orde, vanskelig å bli hørt – en moderne mediestøtte*. Kulturdepartementet.
- Ot.prp. nr. 48 (2007–2008), *Om lov om endringer i straffeloven 1902 og straffeprosessloven (kriminalisering av kjøp av seksuell omgang eller handling mv.)*. Justis- og politidepartementet.
- Pro Sentret. 2012. *Året 2011*. Oslo: Pro Sentret.
- Pro Sentret. 2013. *Året 2012*. Oslo: Pro Sentret.
- Pryce, Anthony. 2004. *Flesh: The Historical Construction of Male Sex work*. I ENMP. 2004. *Report Stockholm Hearing. "Hidden Stories". Male Sex Work in Northern Europe*. Stockholm: ENMP.
- Schaanning, Espen. 1996. "Diskursens materialitet – del I: Foucault", ARR 96:1:60-73, i kompendium i vitenskapsteori 10 studiepoeng høst 2011. Master i sosialt arbeid og master familiebehandling. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Skilbrei, May-Len. 2012. *The development of Norwegian Prostitution Policies: A Marriage of Convenience Between Pragmatism and Principles*. I *Sexuality Research and Social Policy*, September 2012, Volume 9, Issue 3, pp 244-257.

- Skilbrei, May-Len og Astrid Renland (red.). 2008. *Men in Prostitution: Perspectives, Identities an Problems. Conference report*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Skilbrei, May-Len og Charlotta Holmström. 2013. *Prostitution Policy in the Nordic Region*. Farnham: Ashgate.
- Stenvoll, Dag. 2002. From Russia with Love: Newspaper Coverage of Cross-Border Prostitution in Northen Norway, 1990 – 2001. *European Journal of Women's Studies*, 9: 143-162.
- Tampep. 2009. *Sex work in Europe – a mapping of the prostitution scene in 25 European countries*. Amsterdam: TAMPEP International Foundation.
- Trondheim kommune. 2006. *Ungdomsundersøkelsen. Hovedrapport 2005*. Trondheim: Trondheim kommune, Utviklingstjenesten .
- Tveit, Marianne og May-Len Skilbrei. 2008. *Mangfoldig marked. Prostitusjonens omfang, innhold og organisering*. Oslo: Fafo.
- Ungdomsstyrelsen. 2012. *Utsatt? Unga, sex och internett*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Warner, Michael. 1991. *Introduction: Fear of a Queer Planet*. *Social Text*; 29, 3–17